

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

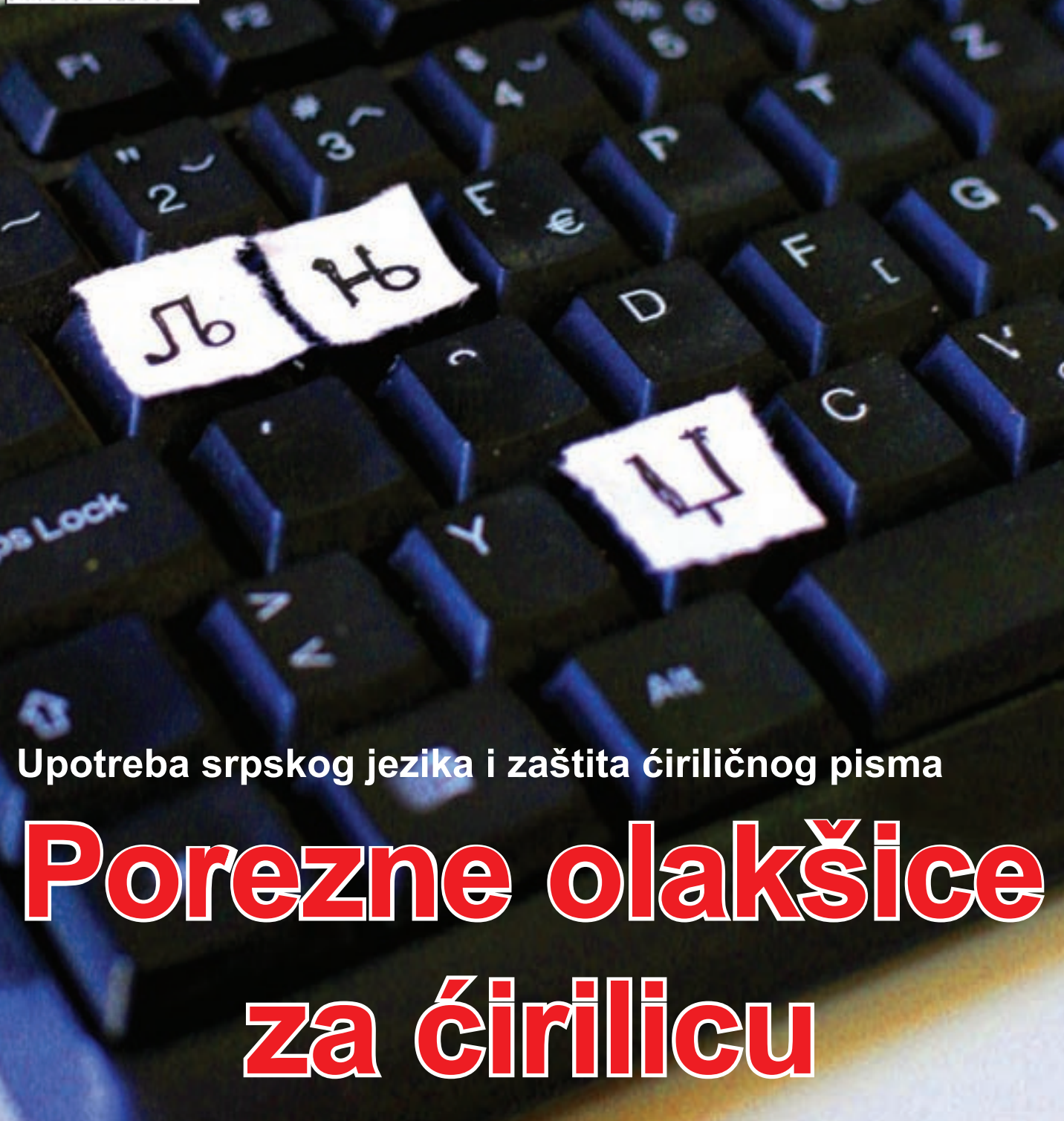

RIJEČ

BROJ 964

8. LISTOPADA 2021. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

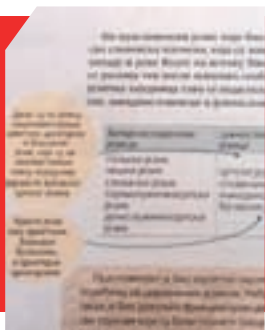
Upotreba srpskog jezika i zaštita ćiriličnog pisma

Porezne olakšice za ćirilicu

SADRŽAJ

5

Negiranje hrvatskoga jezika
u udžbenicima Srbije
**Učenici osmih razreda
uče da hrvatski jezik
ne postoji**

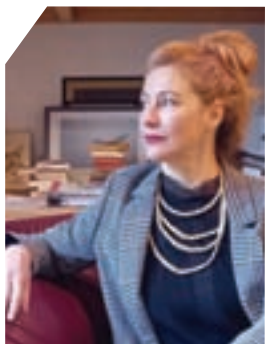
10

Stav SDA Sandžaka
o međustranačkom dijalogu
i unaprjeđenju izbornih uvjeta
**Mali korak u vraćanju
povjerenja
u izborni proces**

12

Vlasta Pokas Maestracci, pomoćni-
ca načelnika Gradske uprave
za kulturu Grada Novog Sada
**Na nama je da obliku-
jemo ljubitelje neprolaz-
nog stvaralaštva**

20

Jubileji crkve svetog Roka
**Povijest vjernosti
Bogu i crkvi**

24

O strip sceni i ljubiteljima stripa
u našem okruženju (I.)
**Novo zlatno doba
devete umjetnosti**

30

Otvoreni 20. dani hrvatske riječi –
dani Balinta Vujkova
**Uspomena na
Balinta ne jenjava**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Ladislav Suknović (predsjednik), Josip Stan-
tić (zamjenik predsjednika), Branimir Kunti-
ć, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav
Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i
Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Ivana Petrekanić Sič

(koordinatorka dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Zvonko Sarić

(novinar)

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Suzana Darabašić

(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Birograf Comp DOO, Zemun

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Jezik, struka i politika

Priča iz prošlog broja *Hrvatske riječi* o negiranju hrvatskog jezika u školskom udžbeniku za učenike osmih razreda dobila je i svoj nastavak.

Krenuli smo od Gramatike *Sa reči na dela*, nakladnika BIGZ, ali pokazalo se da ovaj udžbenik nije jedini u kome se negira postojanje hrvatskog jezika, jer na isti način podjela jezika urađena je i u udžbenicima drugih autora i nakladnika. U prijevodu, svi su se »držali« stava Odbora za standardizaciju srpskog jezika – srpski je jezik koji »Hrvati, Bošnjaci i neki Crnogorci nazivaju hrvatski, bosanski/bošnjački i crnogorski«. Što će reći da udžbenik kojim smo se bavili nije usamljeni primjer negiranja postojanja jednog međunarodno priznatog jezika. A sve prema stručnoj procjeni tijela koje, kako se navodi na njihovoj internetskoj stranici, »polazi od neosporne činjenice da jezičnu politiku zajedno vode država i struka«. Možda to vođenje jezične politike u kojoj »ruku pod ruku« stoje država i struka i nije nešto neouobičajeno, ali držimo da bi čak i tada prednost trebala imati struka. Neopterećena politikom ili onim što bi bilo politički poželjno i politički očekivano.

Drugi nastavak priče iz prošlotjednog broja *Hrvatske riječi* ide do najviše državne razine, one hrvatske, koja je očekivano stala u obranu svog jezika. Tako je hrvatski jezik koji – ako niste znali, zapravo i ne postoji – postao i novi razlog za (nove) prijepore na relaciji Zagreb – Beograd. Reagiranjia za sada stižu samo iz Zagreba. Kažem za sada, jer od pisanja ovog uvodnika do trenutka kada će *Hrvatska riječ* biti u vašim rukama može se dogoditi i kakva izjava službenog Beograda oličena u nekom od dežurnih političara zaduženih da se oglase po »hrvatskim« pitanjima.

Iskreno, budući da su reagiranja **Milanovića**, **Plenkovića**, **Grlića Radmana**, a i hrvatskih jezikoslovaca prenijeli brojni mediji, pa i oni u Srbiji, šutnja s ove druge strane za mene je iznenađenje. Ili se nema što kazati ili su neke jače političke teme (čitaj: Kosovo) pitanje srpskog i hrvatskog jezika izgurale na marginu političkog fokusa.

Ono što je najmanje očekivano je povlačenje udžbenika i nova jezična podjela, koja će uvažavati (svidjelo se to nekome ili ne) činjenicu postojanja hrvatskog jezika.

Z. V.

Predstavnici hrvatske zajednice u Zaprešiću

Ban Jelačić poveznica s Petrovaradinom

Predstavnici hrvatske zajednice u Srbiji susreli su se 1. listopada s vodstvom Grada Zaprešića s ciljem produbljivanja suradnje i čvršćeg povezivanja dvaju mjesta – Petrovaradina i Zaprešića – od iznimnih značenja kada je u pitanju znamenita povijesna ličnost hrvatskog naroda **Josip ban Jelačić** koji je u prvom mjestu rođen, a u drugom sahranjen.

Domaćin susreta bio je gradonačelnik Grada Zaprešića **Željko Turk** s kojim je ovaj posjet dogovoren na Konferenciji »Skica kulturnog profila Spomen-doma bana Josipa Jelačića«, održanoj 17. i 18. svibnja 2019. na Petrovaradinskoj tvrđavi. U ime Grada Zaprešića,

osim gradonačelnika, sastanku su prisustvovali i predsjednik Gradskog vijeća **Matija Teur**, direktor Turističke zajednice Grada Zaprešića **Toni Ganjto**, voditeljica Odjela za društvene djelatnosti **Sandra Sabol Valenčak** i voditeljica ureda gradonačelnika **Jelena Košec**, dok su hrvatsku zajednicu iz Srbije predstavljali predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća u Srbiji **Jasna Vojnić**, predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislav Žigmanov**, upravitelj Zaklade *Spomen-dom bana Josipa Jelačića* **Darko Polić** i zamjenik pokrajinskog tajnika za kulturu i javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama **Goran Kaurić**.

Na zajedničkom sastanku dogovorene su buduće aktivnosti dviju zajednica. Najprije, dogovoreno je održavanje seminara u organizaciji Turističke zajednice Grada Zaprešića o načinima budućeg uređenja spomen-doma u Petrovaradinu kako bi se u ovaj objekt, nakon što uskoro bude dovršena njegova obnova, unio autentičan duh kroz njegove sadržaje i stvorilo privlačno ozračje za pripadnike hrvatske zajednice i turiste. Dogovoreno je, također, da literarni natječaj za najbolju priču ili pjesmu *Trenutak uspomene*, koji se organizira na šest jezika ko-

jima se ban Jelačić služio (hrvatski, njemački, talijanski, francuski, mađarski i latinski), dobije međunarodni karakter i uključi djecu iz nastave na hrvatskom jeziku u Srbiji. Osim nekoliko konkretnih aktivnosti u području kulture, obrazovanja i turizma dogovoreni su i budući strateški koraci – među ostalima, iznalaženje izvora financijskih sredstava potrebnih za dovršetak radova na spomen-domu te predstavljanje projekata hrvatske zajednice na većim skupovima.

Nakon službenog dijela sastanka delegacije su posjetile Nove dvore te grob Josipa bana Jelačića na koji je u ime HNV-a položen vijenac.

»Došli smo u posjet Gradu Zaprešiću budući da do proljeća iduće godine očekujemo da će dio radova na obnovi rodne kuće bana Josipa Jelačića u Petrovaradinu biti završen i moramo već sada početi promišljati o sadržajima kojima ćemo oživjeti taj prostor. Nijedan dopis ni sastanak ne bi mogli zamijeniti emociju koju su nam domaćini prenijeli na Novim dvorima kada nas je gospođa **Mihaela Žugec Saračević** u ulozu i odijelu banove nećakinje **Anke Jelačić** prošetala kroz banske dvore i vratila u vrijeme u kojemu je ban živio. Istog se trena u nama rodilo mnoštvo ideja koje jedva čekamo realizirati. Uz to, domaćini, na čelu s gradonačelnikom **Željkom Tur-**

kom i Jelenom Košec, zaista su se potrudili da nam ovaj posjet izazove emociju koju ćemo prenijeti i u Petrovaradinu. Kada smo došli na kraj vođene ture 'Moj stric ban' na grobu bana Jelačića čekao nas je vijenac koji smo u ime hrvatske zajednice zajedno položili. Oduševila nas je i ta zaista nesvakidašnja gesta«, izjavila je Jasna Vojnić.

Očekuje se kako će radovi na obnovi dijela rodne kuće bana Jelačića započeti sredinom listopada, a kako će realizacija prve faze obnove biti dovršena do proljeća 2022. godine.

(HNV)

Negiranje hrvatskoga jezika u udžbenicima Srbije

Učenici osmih razreda uče da hrvatski jezik ne postoji

*»Veleposlanstvo, Ministarstvo vanjskih poslova i sve nadležne službe imaju jasnu zadaću da prosvjeduju prema institucijama Srbije«, kazao je premijer Andrej Plenković * »Koliko god se činilo suvišnim i ne pretjerano učinkovitim, jezikoslovce i obnašatelje obrazovnih vlasti u Srbiji valja iznova podsjetiti na ti-sučljetnu hrvatsku jezičnu povijest i snagu hrvatske jezične samobitnosti, koju nisu slomili nikakvi zakulisni, ali ni otvoreni pokušaji negiranja tijekom povije-sti«, ističu u Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje*

U prošlom broju pisali smo u našem tjedniku kako se u udžbeniku gramatike skupine autora *S reči na dela* (izdavač BIGZ školstvo, 2021.), za učenike osmih razreda navodi da srpski, slovenski, makedonski i bugarski jezik pripadaju skupini južnoslavenskih jezika, a da »Hrvati, Bošnjaci i neki Crnogorci srpski jezik nazivaju hrvatski, bosanski, bošnjački i crnogorski«.

Premda se time negira postojanje hrvatskoga jezika, ovaj udžbenik je odobrio Zavod za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja Srbije, koji se ranije obratio Odboru za standardizaciju srpskog jezika pri Institutu za srpski jezik SANU s molbom za precizna uputstva o podjeli južnoslavenskih jezika, a da je stav Odbora, koji je Zavod dobio napismeno, da među južnoslavenske jezike treba navesti bugarski, makedonski, slovenski i srpski jezik, a da uz srpski jezik treba staviti napomenu da Hrvati, Bošnjaci i neki Crnogorci taj jezik nazivaju hrvatskim, bosanskim-bošnjačkim i crnogorskim jezikom. Nažalost, takvi navodi negiranja hrvatskoga jezika nalaze se i u drugim udžbenicima. Nakon objave teksta u našem tjedniku o negiranju hrvatskoga jezika u jednom od udžbenika Srbije, uslijedilo je više reagiranja.

Plenković: Sramotno i nedopustivo

»Negiranje hrvatskog jezika u udžbeniku Srbije sramotno je i nedopustivo«, poručio je u utorak hrvatski premijer **Andrej Plenković** i dodao da će to osobno reći i srbijanskom predsjedniku **Aleksandru Vučiću** na samitu EU – Zapadni Balkan u Sloveniji.

»Veleposlanstvo, Ministarstvo vanjskih poslova i sve nadležne službe imaju jasnu zadaću da prosvjeduju prema institucijama Srbije«, kazao je Plenković novinarima u Banskim dvorima u Zagrebu i ocijenio da je to »sramotna politika«. Hrvatska očekuje da Srbija »ispravi takve

anomalije u udžbenicima«, kojima se pokazuje i »nedostatak poštovanja« prema susjednoj zemlji.

Hrvatski predsjednik **Zoran Milanović** kazao je novinarima u utorak da odnos Hrvatske prema srpskoj nacionalnoj manjini ne nailazi na jednaki odaziv u Srbiji. Predsjednik Milanović je kazao da Hrvatska ne može odrediti što će pisati u udžbenicima Srbije, ali da »mi možemo početi razmišljati o nekim recipročnim mjerama«. Bio je to Milanovićev komentar na negiranje hrvatskoga jezika u udžbeniku gramatike za osme razrede srbijanskih osnovnih škola.

Naglasio je da Hrvatska ima jako visoke standarde potpore manjinama. »Očito takav odnos prema Hrvatima u susjednim državama ne postoji«, dodao je Milanović.

Glić Radman: Prosvjedna nota

Negiranje postojanja hrvatskog jezika u udžbenicima za osmi razred u Srbiji je »sramotno ponašanje srbijanskih vlasti«, rekao je ministar vanjskih i europskih poslova Hrvatske **Goran Grlić Radman**.

On smatra »neshvatljivim« ponašanje zemlje koja je kandidat za članstvo u EU, a »krši međunarodni sporazum o pravima i zaštiti nacionalnih manjina iz 2004. čije je odredbe Hrvatska u potpunosti ispoštovala«, rekao je Radman.

»To je izostanak poštovanja prema hrvatskoj zajednici koja je u Vojvodini snažna, jaka, bogata i koja je, ako gledamo historijski, u Vojvodini autohtona (...) To nije samo nepriznavanje hrvatskog jezika već i falsificiranje historije«, rekao je ministar i dodao da je podjela na hrvatski i bunjevački jezik »dokaz da se srbijanska politika umiješala u pitanje identiteta Hrvata u Vojvodini«. Po njegovim riječima, to traje već duže vrijeme, a Hrvatska je djelovala kroz Ministarstvo znanosti i obrazovanja i kroz

diplomatsko predstavništvo, pa je također uputila i prosvjednu notu.

Žigmanov: Paradoksalno osporavanje

Predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini (DSHV) **Tomislav Žigmanov** osudio je negiranje hrvatskoga jezika u udžbeniku, poručivši da je to »vrh ledenog brijega društvenog konteksta koji uvelike opterećuje položaj Hrvata u Srbiji. Stoga ne trebaju čuditi negativni stavovi mladih u Srbiji o Hrvatima«, istaknuo je Žigmanov. »Naš jezik obrazovni sustav Ministarstva prosvjete Srbije negira. Nemojmo se čuditi stavovima djece obrazovanih iz ovakvih udžbenika«, priopćio je tim povodom DSHV na svom službenom Twitter nalogu.

Koliko se negativnosti u Srbiji pripisuje onome što ima hrvatski predznak, Žigmanov ilustrira primjerom proglašenja bunjevačke ikavice službenim, nehrvatskim jezikom u Subotici.

»Paradoksalno je da se u Srbiji osporava hrvatski, koji je jedan od jezika Europske unije, a status službenog jezika dodjeljuje se takozvanom bunjevačkom jeziku, koji nigdje u svijetu nije priznat i ne može biti priznat u punom značenju te riječi. To je paradoks koji mi ovde u Srbiji živimo«, navodi Žigmanov i dodaje kako negiranje samostalnosti hrvatskog književnog jezika postoji kao trend koji se i u političkom i kulturnom kontekstu u Srbiji gotovo kontinuirano pojavljuje kada su u pitanju vladajuće strukture.

»Negativna slika o hrvatstvu se tako produbljuje – sve što dolazi iz Hrvatske je upitno ili manje vrijedno, čak nepostojeće. To je, naravno, daleko od istine, ali dio je naših ideologijskih okvira u kojima mi živimo«, zaključio je Žigmanov.

Vojnić: SAN U Europi

S predsjednicom Hrvatskog nacionalnog vijeća u Srbiji **Jasnom Vojnić** razgovarali smo o krivotvorenju jezikoslovnih činjenica u udžbenicima Srbije.

»Posljednjih nekoliko dana usijali su se telefoni nakladničke kuće BIGZ i portali u Hrvatskoj oko sporne lekcije u udžbeniku srpskog jezika za osmi razred i podjele južnoslavenskih jezika u kojoj se niječe postojanje hrvatskoga jezika. Cjelovite istine radi moramo reći kako je to tek vrh ledenog brijega koji je netko odlično uočio. No, korijeni su puno dublji. Ne radi se o jednom udžbeniku jedne nakladničke kuće koji je izašao na svim portalima, radi se o svim udžbenicima srpskog jezika za osmi razred svih nakladnika u Srbiji (Zavod za udžbenike, *Novi Logos*, *Klett*, *BIGZ*...). I ne radi se samo

o osporavanju hrvatskog jezika, nego i jezika Bošnjaka i 'nekih' Crnogoraca. Riba nikada ne smrdi od repa. Ako se pažljivo pročita tekst u posljednjem broju *Hrvatske riječi S politike na r(ij)echi* vidjet ćemo kako se Zavod za unaprjeđivanje obrazovanja i odgoja Republike Srbije obratio Odboru za standardizaciju srpskog jezika pri Institutu za srpski jezik SANU sa zamolbom za precizne upute o podjeli južnoslavenskih jezika. Stav Obora, koji je Zavod dobio napismeno, bio je da među južnoslavenske jezike treba navesti bugarski, makedonski, slovenski

ОСНОВНЕ ЈЕЗИЧКЕ ГРУПЕ У ЕВРОПИ И СЛОВЕНСКИ ЈЕЗИЦИ

Наведи називе континената. Истражи путем интернета и у литератури како је настао језик на планети Земљи.

Многи народи који данас живе на пет различитих континената (Европа, Азија, Аустралија, Америка и Африка) некада давно споразумјевали су се једним језиком. Тај језик се звао **прандоевропски** и није имао своје писмо. Сви ти народи су се селили и долазили у додир с другим народима. На тај начин из прандоевропске језичке породице настале су и многе друге: словенска, германска, романска, балтичка, индоиранска.

ИНДООЕВРОПСКА ЈЕЗИЧКА ПОРОДИЦА					
Германска група	Романска група	Словенска група			Балтичка група
шведски	италијански	асански	јужни	северни	литвански
норвешки	француски	руски	српски ¹	пољски	летонски
холандски	румунски	белоруски	словеначки	чешки	пруски
дански	шпански	украјински	македонски	словенски	
исландски	португалски		бугарски	љубански	
енглески				валонски	
немачки				словенски	
латински ²	латински ³		старословенски ³		

Језичку породицу чине језици који имају исто порекло. Из прандоевропског језика развиле су се језичке породице: словенска, германска, романска, балтичка, индоиранска. Настали су и засебни језици: старогрчки, грчки, јерменски, албански, келтски, тј. ирски (гелски) језик.

¹ Хрвати, Бошњаци и неки Црногорци овај језик називају хрватски, босански (бошњачки) и црногорски језик.

² Латински је језик античких Римљана, који се употребљава у правној, медицинској и црквеној области.

³ Старословенски је најстарији језик свих Словена који није више у употреби. Старословенски и латински језик се сматрају мртвим језицима, јер њима нико не говори.

o srpski jezik te da se uz srpski jezik treba staviti napomena da Hrvati, Bošnjaci i neki Crnogorci ovaj jezik nazivaju hrvatski, bosanski-bošnjački i crnogorski jezik. Dakle, nakladnici su samo učinili prema uputama danim od strane Instituta za srpski jezik Srpske akademije znanosti i umetnosti«, kaže Jasna Vojnić.

»Rekli bismo da se radi o već viđenoj indoktrinaciji 'srpskog sveta' da nas nisu zbunili nedavni događaji u kojima su članovi iste te Srpske akademije nauka i umetnosti

sudjelovali u priređivanju *Rečnika bunjevačkog jezika*. Ili pak 'bunjevački jezik' ima znak jednakosti sa srpskim?! Ali nas onda buni što 'bunjevački jezik' više nije na cirilici kao što je prvotno bio?! I nadalje se pitamo kako je moguće da je isti taj Zavod odobrio sve udžbenike za nastavu na 'nepostojećem' hrvatskom jeziku? Je li moguće da je hrvatski jezik greškom uveden kao jedan od službenih jezika u Europskoj uniji?», pita Jasna Vojnić i navodi kako je Srbija ratificirajući Europsku povelju o regionalnim i manjinskim jezicima uvrstila i hrvatski jezik kao manjinski jezik.

»Znači li to onda nadalje da su naputci koje daje Odbor za standardizaciju srpskoga jezika diskriminatorni i da krše standarde zaštite manjina koje je Srbija prihvatila i uvrstila kao dio svojega zakonodavstva? Ili će se sada ipak priznati pogreška, pa će svi ovi udžbenici biti povučeni iz uporabe kao i kada je udžbenik na hrvatskom jeziku prošle godine bio povučen zbog navodne pogreške koju je samo ministar iz medija uočio? Malo je reći da smo zbunjeni, ali samo zato što bi previše bilo reći da je sve jasno kao dan. Čak i to da ni SANU možda nije 'glava'. Za sada, nastojimo držati oči čvrsto zatvorenima i čekati da SANU Europi postane java kada netko svemu ovomu jednom konačno stane na kraj«, kaže Jasna Vojnić.

Institut: Znanstveno neodrživa teza

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje (IHJJ) najoštrije je osudio najnoviju jezikoslovnu politiku srbijanskih vlasti i njihovu tezu da je hrvatski jezik samo jedan od naziva za srpski, te poručuje da je ona apsurdna, znanstveno neodrživa i netočna.

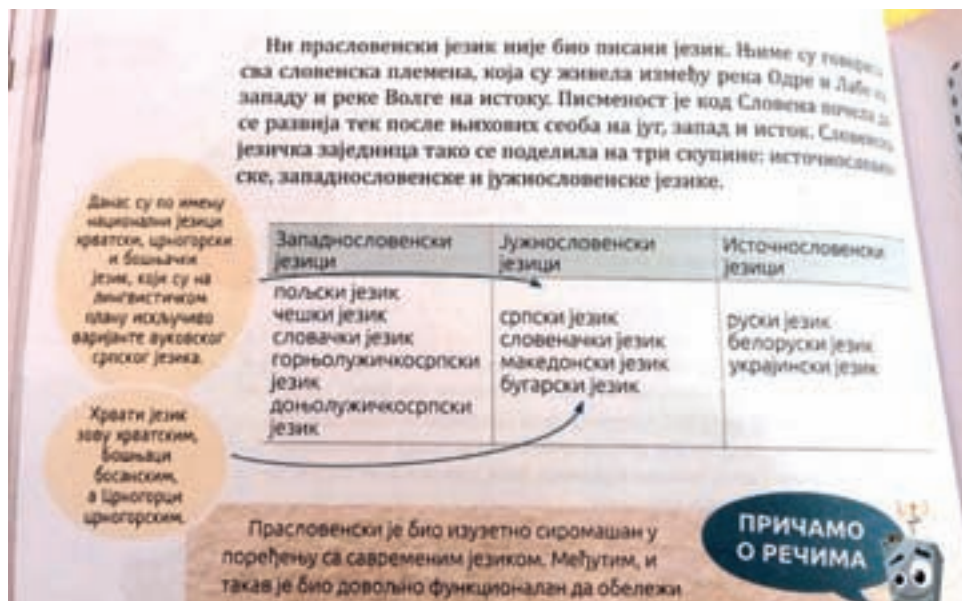
»Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, kao krovna institucija za proučavanje hrvatskoga jezika, izražava najoštiju osudu postupka srbijanskih obrazovnih vlasti da u udžbenike za osnovnu školu umeće krajnje apsurdnu, znanstveno potpuno neodrživu i netočnu tezu kako je hrvatski jezik samo jedan od naziva za srpski jezik«, ističe se u srijedu u reakciji Instituta.

Naime, dodaje IHJJ, prema nedavno objavljenome udžbeniku za srpski jezik za osmi razred osnovne škole, koji su odobrile srbijanske prosvjetne vlasti, južnoslavenskoj jezičnoj skupini, osim bugarskoga, slovenskoga i makedonskoga pripada još samo srpski jezik te je dodana napomena da »taj jezik« neki nazivaju i drugim nazivima, među ostalima i hrvatskim.

Institut takvo očito krivotvorenje jezikoslovnih činjenica, odnosno nijekanje postojanja hrvatskoga jezika, 24. službenoga jezika Europske unije, smatra politički motiviranim, naglašavajući da dodatnu težinu takvome neutemeljenome stavu daje i činjenica da je takva skandalozna

zna teza zapravo službeno mišljenje krovne srbijanske jezikoslovne organizacije, Odbora za standardizaciju srpskog jezika, što je dakle ujedno i stav srbijanskih državnih institucija.

»Uz nedavno proglašavanje hrvatskoga novoštokavskoga ikavskoga bunjevačkoga dijalekta zasebnim jezikom, što je jezikoslovno apsurdan, ali i duboko štetan

čin, svi govornici hrvatskoga jezika dodatno su izloženi neznanstvenim i jezikoslovno neutemeljenim kvaziteorijama kojima se niječe postojanje hrvatskoga jezika«, ističe IHJJ.

Budući da je hrvatski jezik neoboriva i neosporiva činjenica te priznat kao službeni jezik Europske unije i europske obitelji jezika, IHJJ ovakve i slične osporavateljske ispade drži uvredljivima, pa i pravno spornima, te ih »smatra velikim korakom unazad kad govorimo o hrvatskim i srpskim jezikoslovnim odnosima, jer se i službeno postavlja zapreka bilo kakvoj međusobnoj razmjeni ideja i suradnji«.

Institut izražava i veliku zabrinutost i za hrvatsku nacionalnu manjinu u Srbiji koja je izložena dodatnome pritisku srbijanskih obrazovnih vlasti nijekanjem postojanja hrvatskoga jezika, koji prema najnovijim »otkrićima« srbijanskih jezikoslovaca ne postoji.

»Koliko god se činilo suvišnim i ne pretjerano učinkovitim, jezikoslovce i obnašatelje obrazovnih vlasti u Srbiji valja iznova podsjetiti na tisućljetnu hrvatsku jezičnu povijest i snagu hrvatske jezične samobitnosti, koju nisu slomili nikakvi zakulisni, ali ni otvoreni pokušaji negiranja tijekom povijesti«, ističu iz Instituta.

IHJJ napominje da ovu reakciju izražava u vrijeme održavanja velike međunarodne konferencije Europske federacije nacionalnih instituta za jezik u Cavtatu i Dubrovniku, gdje se okupila jezikoslovna znanstvena elita iz tridesetak europskih zemalja i gdje se o hrvatskome kao jeziku ravnopravnome u europskoj obitelji jezika govori na najvišoj znanstvenoj razini.

Zvonko Sarić

Upotreba srpskog jezika i zaštita ćirilčnog pisma

Porezne olakšice za ćirilicu

Člankom 6. Zakona o upotrebi srpskog jezika u javnom životu i zaštiti i očuvanju ćirilčnog pisma u Republici Srbiji propisano je da kulturne i druge manifestacije koje se financiraju ili sufinanciraju iz javnih sredstava moraju imati logo ispisani na ćirilčnom pismu. Amandmanom SVM-a, koji je usvojen, uređuje se da izuzetak od ovoga čine kulturne i druge manifestacije koje se organiziraju u cilju zaštite, njegovanja i prezentacije materijalnog i nematerijalnog kulturnog naslijeđa nacionalnih manjina, koje mogu logo ispisivati prema jeziku i pismu te nacionalne manjine

O sam dana nakon usvajanja u Narodnoj skupštini, koje se dogodilo 15. rujna, na novoproglašeni Dan srpskog jedinstva, slobode i nacionalne zastave stupio je na snagu Zakon o upotrebi srpskog jezika u javnom životu i zaštiti i očuvanju ćirilčnog pisma u Republici Srbiji. Zakon je donesen po hitnom postupku, bez javne rasprave.

Iako je stupio na snagu osmog dana od dana objavljivanja u *Službenom glasniku Republike Srbije*, njegova primjena početak će za šest mjeseci.

Što uređuje i propisuje ovaj zakon možemo vidjeti iz njega samog, a kakve će posljedice imati na zaštitu ćirilčnog pisma, ali i na službenu uporabu jezika nacionalnih manjina i uporabu njihovih jezika u »javnom životu« vidjet ćemo tek kada počne njegova primjena.

Zakon propisuje da...

Člankom 1., prvi stavak, određeno je da se »ovim zakonom uređuje upotreba srpskog jezika u javnom životu i mjere za zaštitu i očuvanje ćirilčnog pisma, kao matičnog pisma«.

U drugom stavku prvog članka, zahvaljujući usvojenim amandmanima koje su uložili zastupnici Saveza vojvođanskih Mađara u Narodnoj skupštini, propisuje se da »Odredbe ovog zakona ne isključuju upotrebu i jezika i pisma nacionalnih manjina istovremeno sa srpskim jezikom i ćirilčnim pismom, u skladu sa zakonom«.

Nadalje, kada se govori o »obaveznoj upotrebi srpskog jezika i ćirilčnog pisma«, Zakon propisuje da se »srpski jezik i ćirilčno pismo, kao matično pismo, u skladu sa zakonom kojim se uređuje službena upotreba jezika i pisama, obavezno upotrebljava u radu državnih tijela, tijela autonomnih pokrajina, gradova i općina, ustanova, privrednih društava i drugih organizacija kad vrše javna ovlaštenja, u radu javnih poduzeća i javnih službi, kao i u radu drugih organizacija kad vrše poslove utvrđene zakonom kojim se uređuje službena upotreba jezika i pisama. U ustanovama i drugim oblicima organiziranja u području obrazovanja (predškolsko, osnovno, srednje i visoko obrazovanje), obrazovno-odgojni rad ostvaruje se na srpskom jeziku i

ćirilčnom pismu, u skladu sa zakonima u području obrazovanja«.

Uz ova tijela, za koje su srpski jezik i ćirilčno pismo i prije bili obavezni, uvodi se obavezno upotrebljavanje srpskog jezika i ćirilčnog pisma i u radu i poslovanju privrednih društava i drugih oblika organiziranja s većinskim učešćem javnog kapitala, koji uključuju i ona u području znanstveno-istraživačke djelatnosti koji se ne osnivaju po propisima o javnim službama, profesionalnih i strukovnih udruga, javne medijske ustanove Radio-televizija Srbije i Radio-televizija Vojvodine. U zakonu se navodi kako obaveza obuhvaća i pravni promet i uključuje i ispisivanje poslovnog imena, odnosno naziva, sjedišta, djelatnosti, naziva roba i usluga,

uputstava za uporabu, informacija o svojstvima robe i usluga, garancijskih uvjeta, ponuda, računa (faktura) i potvrda.

Obavezna upotreba jezika i pisma se ne odnosi na »privatnu komunikaciju koja isključuje kontekst obavezne upotrebe jezika i pisma, pisanje i upotrebu osobnih imena, dvojezične publikacije, knjige i kompjutorske programe (osim njihovih opisa i uputstava), prihvaćenu znanstvenu i tehničku terminologiju, znanstvena i umjetnička djela, znanstvenu i obrazovnu djelatnost škola na stranim jezicima, dvojezičnih škola, tečajeva stranih jezika, žigove i oznake geografskog podrijetla.

Vlada po Zakonu osniva Savjet za srpski jezik, koji prati i analizira stanje u području uporabe srpskog jezika u javnom životu i provođenje mjera radi zaštite i očuvanja ćirilicnog pisma, kao matičnog pisma i daje preporuke, prijedloge i stručna mišljenja radi unaprjeđenja stanja.

Nagrade i kazne

U Zakonu piše kako se »mogu ustanoviti porezne i druge administrativne olakšice za privredne i druge subjekte koji u svom poslovanju, odnosno u obavljanju svoje djelatnosti, odluče koristiti ćirilicno pismo, što uključuje i korištenje ćirilicnog pisma elektroničkih medija i prilikom izdavanja tiskanih javnih glasila.

U ovome članku dodano je, zahvaljujući također amandmanu zastupnika SVM-a, da se ove olakšice »mogu predvidjeti i za privredne i druge subjekte koji zbog prirode svoje djelatnosti u svom poslovanju, odnosno u obavlja-

Pravo svakog naroda

»**B**itno nam je samo jedna jedina stvar, jedan jedini aspekt usvajanja ovog zakona, a to je da ovaj zakon ni na koji način, ni u kakvoj mjeri ne utječe negativno na službenu uporabu jezika i pisama nacionalnih manjina, a budući da to ovaj prijedlog zakona ne čini, zbog toga mi nemamo i ne možemo imati bilo što protiv jednog ovakvog prijedloga zakona. Ovaj prijedlog zakona se ne tiče uporabe jezika i pisama nacionalnih manjina upravo zbog toga što to nije i ne može biti predmet ovog zakona«, rekao je **Bálint Pásztor** i istaknuo kako pravo službene upotrebe, istovremene, ravnopravne upotrebe jezika nacionalnih manjina regulira Ustav, Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina, Zakon o službenoj upotrebi jezika i pisama.

»Mi, kao pripadnici mađarskog naroda, mislimo i smatramo da je pitanje za srpski narod i da je stvar srpskog naroda kojim jezikom govori, kako standardizira taj jezik i koje pismo koristi. Apsolutno je pravo srpskog naroda odlučiti hoće li koristiti ćirilicno pismo, hoće li koristiti latinično pismo, hoće li koristiti oba pisma i to je pitanje za srpski narod. Isto tako se ni srpski narod ne miješa u to kako će koristiti i kojim pismom će pisati mađarski, albanski, hrvatski ili bilo koji drugi narod i to je u Srbiji, pa i bilo gdje drugdje i to je apsolutno jasno i to ne može biti drugačije«, rekao je, među ostalim, šef zastupničke grupe SVM-a Bálint Pásztor, obrazlažući tri amandmana SVM-a.

nju djelatnosti koriste jezik i pismo nacionalne manjine u službenoj uporabi, prema odredbama zakona koji uređuje službenu uporabu jezika i pisma«.

Zakon propisuje da se ove porezne olakšice mogu uvesti isključivo poreznim zakonima.

Člankom 6. propisano je da kulturne i druge manifestacije koje se financiraju ili sufinanciraju iz javnih sredstava moraju imati logo ispisani na ćirilicnom pismu.

Još jednim amandmanom SVM-a koji je usvojen uređuje se da, izuzetak od ovoga čine kulturne i druge manifestacije koje se organiziraju u cilju zaštite, njegovanja i prezentacije materijalnog i nematerijalnog kulturnog naslijeđa nacionalnih manjina, koje mogu logo ispisivati prema jeziku i pismu te nacionalne manjine.

Nadzor nad provođenjem odredaba ovog zakona vršit će ministarstvo nadležno za kulturu. Kaznene odredbe pak propisuju da će se novčanom kaznom od 50.000 do 500.000 dinara kazniti za prekršaj pravna osoba ako postupi suprotno odredbama članka 3. stavak 3. i 4. ovog zakona koji propisuje koje organizacije i ustanove moraju obavezno koristiti srpski jezik i ćirilicno pismo u radu i poslovanju. Također se propisuje da će se za prekršaj iz stavka 1. ovog članka kazniti odgovorna osoba u pravnoj osobi novčanom kaznom od 15.000 do 100.000 dinara.

J. D.

Stav SDA Sandžaka o međustranačkom dijalogu i unaprijeđenju izbornih uvjeta

Mali korak u vraćanju povjerenja u izborni proces

Usvojene mjere nisu dovoljne i treba ih unaprijediti da bismo s aspekta manjinskih stranaka došli do prihvatljivih mehanizama i rješenja, ističe Ahmedin Škrijelj

za sve probleme koji postoje i koji su konstatirani i od samih predstavnika EP-a.

»Ono što je nas posebno zabrinulo jeste to što u prvom radnom dokumentu, koji su izradili predstavnici EP-a, nije obuhvaćen nijedan problem s kojim se suočavaju manjinske političke stranke. Stekao se dojam da je početna točka dijaloga pošla sa stajališta da je potrebno postići suglasje između srpskih političkih stranaka i da su manjinski narodi i njihove stranke, odnosno naši zahtjevi i potrebe pitanje od drugorazrednog značaja. SDA Sandžaka se nije složila s takvim pristupom i uspjeli smo takav stav ublažiti i neke zahtjeve nametnuti. Takvim pristupom, koji je u početku forsiran, doveo se u pitanje integritet međustranačkog dijaloga, i takav dijalog, bez integriteta ne može rezultirati dobrim rješenjima i vraćanju povjerenja u izborni proces. Da se razumijemo, ove mjere nisu dovoljne da bi se povjerenje u izborni proces vratilo, one su mali korak u tom smjeru ali daleko od toga da su dovoljne. Važno je istaći i to da treba sačekati i vidjeti kako će aktualni režim u Srbiji implementirati ove mjere. Opće stanje koje su u prvom nacrtu radnog dokumenta utvrdili predstavnici EP-a, uz sve nedostatke koje taj dokument ima, potvrđuje činjenicu da Srbija nije demokratska zemlja. Da bi to postala, mora puno toga promijeniti jer u nedemokratskoj državi ne možemo govoriti o transparentnim, regularnim, fer, demokratskim i slobodnim izborima. Pitanje izbora, izbornih uvjeta i izbornog sustava samo otkriva dio manjkavosti i problema koji postoje. Da bismo govorili o državi u kojoj ima demokracije, u kojoj se svi građani osjećaju sigurno, u kojoj su manjinski narodi ravnopravni građani i mogu ostvarivati sva svoja prava, u kojoj su izbori slobodni i demokratski, moramo suštinski reformirati kompletan politički sustav, državno uređenje i naravno uspostaviti mehanizme koji će garantirati da će građani bez pritiska i u demokratskom ambijentu slobodno izraziti svoju političku volju. Bez suštinskih promjena bit ćemo prinuđeni da stalno nekim kozmetičkim zahvatima popravljamo nešto je odavno sazrelo da se iz korijena mijenja«, kaže Škrijelj za *Hrvatsku riječ*.

U okviru Međustranačkog dijaloga, održanog 17. i 18. rujna u Beogradu, dogovoren je dokument koji sadrži 16 mjera za unaprijeđenje izbornih uvjeta. Među ostalim, predlaže se smanjenje broja potpisa koji je potreban za kandidiranje liste nacionalne manjine na izborima za Narodnu skupštinu s 10.000 na 5.000 potpisa i sprječavanje izigravanja zakona u pogledu statusa nacionalnomanjinske stranke.

S predsjednikom ogranka SDA Sandžaka u Novom Pazaru i članom tima ove stranke za razgovore u svezi stvaranja izbornih uvjeta **Ahmedinom Škrijeljom** razgovarali smo o stavu ove stranke glede izbornih uvjeta.

Izborni uvjeti – samo dio problema

Stav SDA Sandžaka je da su mjere koje su predstavljene od strane predstavnika EP-a određeni pomak naprijed u kreiranju ambijenta i uvjeta za održavanje demokratskih, fer i slobodnih izbora. Međutim, Ahmedin Škrijelj kaže kako se ne može o njima govoriti kao rješenju i odgovoru

SDA, aktivni sudionik pregovora

U pogledu mjera koje se odnose na stranke nacionalnih manjina Škrijelj kaže kako je SDA Sandžaka od kraja srpnja 2019. godine, kada su počeli prvi pregovori u svezi izbornih uvjeta, aktivni sudionik na svim sastancima.

»SDA Sandžaka je jedina manjinska politička stranka koja je od početka ovog procesa aktivna i jedina je davala konkretne prijedloge i nudila rješenja. Naši prijedlozi dostavljeni su i predstavnicima EP-a, ali i svim organizacijama i institucijama koje se bave izborima i vladavinom prava. Kao što je već i rečeno, da bi bilo kakav dijalog u svezi izbora uspio i dao željene rezultate, unaprijedio se i demokratizirao izborni proces, a izborni sustav prilagodio potrebama građana, zahtjevi koje je istakla SDA Sandžaka morali su biti prihvaćeni i implementirani. Podsjetit ću da je SDA Sandžaka zajedno s Partijom za demokratsko djelovanje iz Preševske doline utvrdila zahtjeve za unaprijeđenje izbornog procesa i reformu izbornog sustava u Srbiji. Shodno nekim od tih zahtjeva smatramo kako je potrebno: Sandžak i Preševsku dolinu u političkom, pravnom, medijskom i svakom drugom smislu tretirati kao teritorijalne cjeline; Republiku Srbiju podijeliti na više izbornih jedinica, a Sandžak i Preševsku dolinu definirati kao zasebne izborne jedinice, gdje bi se iz Sandžaka biralo 20, a iz Preševske doline 5 narodnih zastupnika proporcionalnim izbornim sustavom; smanjiti broj potpisa za podnošenje izborne liste za manjine; ukinuti monopol javnih bilježnika za ovjeru potpisa podrške izbornim listama; biračke odbore u nacionalno mješovitim sredinama uspostaviti u skladu sa zastupljenošću političkih stranaka manjina u skupštini jedinice lokalne samouprave; ukinuti takse za ovjeru potpisa podrške; povećati iznos sredstava za financiranje izborne kampanje i smanjiti iznos izbornog jamstva za političke subjekte manjinskih naroda; uvesti obvezu da kandidati na izornoj listi manjina moraju biti upisani u poseban birački popis manjinskog naroda koji žele predstavljati; osigurati ravnopravan tretman u medijima; uvesti posebnu kontrolu nad radom republičkih inspekcija, naročito šest mjeseci prije izbora; podnošenje tjednih izvještaja lokalnih samouprava o broju birača u biračkom popisu (broj brisanih i broj novoupisanih). Ako pogledate, s jedne strane, zahtjeve koje smo istakli i za koje smo uvjereni da jedino njihovom realizacijom možemo govoriti o demokratskom izbornom procesu, slobodnom izražavanju političke volje i odgovarajućem tretmanu i mogućnostima manjinskih naroda i njihovih stranaka i s druge strane mjere koje su usvojene, onda vidite da postoji još mnogo pitanja koja su ovog puta ostala neriješena«, ističe Škrijelj.

Mjere nisu dovoljne

Škrijelj ističe kako je SDA Sandžaka prihvatila sudjelovati na izborima 2020. samo iz razloga jer su se predstavnici EP-a obvezali da će u drugoj fazi dijaloga, nakon izbora, riješiti pitanja koja izazivaju zabrinutost pripadnika manjinskih naroda. Međutim, »kada je dostavljen radni

dokument, očito je bilo da se od garancija koje su nam tada dane pobjeglo i morali smo se javno zapitati je li EU odustala od principa i vrijednosti na kojima počiva. Kao predstavnici SDA Sandžaka, narodni zastupnici **Enis Imamović, Selma Kučević** i ja uspjeli smo kofacilitatore vratiti na početak i izdejsstvovati neke od mjera koje se mogu definirati kao pogodnosti za političke stranke nacionalnih manjina. Pored mjera koje ste naveli, usvojen je i naš zahtjev da se povećaju sredstva za izbornu kampanju, da se smanji iznos izbornog jamstva za političke stranke manjinskih naroda, kao jedina oporbena zastupnička grupa izdejsstvovali smo i da se na naš prijedlog imenuje zamjenik predsjednika RIK-a«, kaže Škrijelj i dodaje:

»Smanjenje broja potpisa i sprječavanje zloupotrebe položaja manjinske stranke u izbornom procesu jesu dobre stvari koje predstavljaju pozitivan iskorak. U zaključcima druge faze dijaloga istaknuta je važna uloga manjina i potreba da se unaprijede uvjeti za njihovo sudjelovanje u izbornom procesu. Dakle, i predstavnici EP-a, kao i mi, smatraju da usvojene mjere nisu dovoljne, da ih treba unaprijediti i da postoji ta vrste obaveze, da bismo s aspekta manjinskih stranaka došli do prihvatljivih mehanizama i rješenja«.

Na koncu, što se tiče općeg stanja u srpskoj politici i zagovaranja bojkota ili »izlaska na ulicu« kako bi se postigli bolji uvjeti, Škrijelj ističe kako svaka od velikih srpskih stranaka »na stanje u društvu gleda s jedne točke gledišta i najčešće nitko ne govori o potrebi da se sveukupni položaj manjinskih naroda unaprijedi, da se sustav u državi reformira i transformira na način da bude prihvatljiv i nesrpskim narodima. Bošnjaci Sandžaka svakodnevno se suočavaju s velikim brojem problema, ista ili slična situacija je i s Albancima i drugim manjinskim nacionalnim zajednicama.

»Po nama, to predstavlja prioritet jer bez toga ne možemo govoriti o društvu koje počiva na ravnopravnosti, bez koje nema prosperiteta, nema vladavine prava i vladavine pravednih zakona, nema čak ni države. Moramo se vratiti i na činjenicu da je Srbija država u izgradnji i da taj proces još uvijek nije dovršen i tu nas čeka mnogo posla i izazova. Pitanje bojkota ili izlaska na ulicu je drugorazredno pitanje u odnosu na politiku i vrijednosne sudove koje političke stranke nude građanima. Naš interes je da u Srbiji zavlada demokracija da ona postane država zasnovana na načelu vladavine prava i da Bošnjaci i Sandžak nađu sebi odgovarajuće mjesto, položaj i status. Ako pitanje sudjelovanja na izborima promatramo s našeg bošnjačkog aspekta, onda nikada i nisu postojali dobri izborni uvjeti, u medijima smo konstantno sotonizirani i uvijek je protiv SDA Sandžaka vođena medijska haranga i nikome to nije smetalo pa smo i pored toga, kao legalistička politička opcija, kroz institucije pokušavali riješiti naše pitanje ili pitanja koja nas opterećuju otvoriti u institucijama. Ali, s druge strane, građani su slobodni da i na izvaninstitucionalan način iskažu svoje nezadovoljstvo i ukažu da se ne slažu s postojećim stanjem. Sve što demokracija dopušta građani na to imaju pravo i to im nitko ne može uskratiti«, zaključuje Škrijelj.

J. D.

Vlasta Pokas Maestracci, pomoćnica načelnika Gradske uprave za kulturu Grada Novog Sada

Na nama je da oblikujemo ljubitelje neprolaznog stvaralaštva

Strateško opredjeljenje Grada Novog Sada jest promidžba i potpora kulturne raznolikosti i interkulturalnog dijaloga. Znanje o drugim kulturama je dostupno i doprinosi trajnom međusobnom prepoznavanju i razumijevanju vrijednosti različitih društvenih skupina, na osnovu čega se uvažavaju potrebe i praksa drukčijih kulturnih zajednica, što sve skupa doprinosi dinamičnom i bogatom kulturnom životu Grada Novog Sada

Intervju vodio: Marko Tucakov

Rođena Petrovaradinka **Vlasta Pokas Maestracci** nižu glazbenu školu završila je u Novom Sadu, gdje je, uz srednju pedagošku, nakon toga završila i srednju glazbenu školu. Nakon toga upisuje Fakultet fizičke kulture, te ga završava zvanjem profesorice tjelesnog odgoja i diplomirane organizatorice sportske edukacije. Usporedo s time studira, i 2000. godine završava Akademiju umjetnosti u Novom Sadu, stekavši zvanje glazbene pedagogice, a 2009. na istom fakultetu stječe zvanje diplomirane glazbenice – orguljašice u klasi profesora **Andrije Galuna** i **Maria Perestegia**, odnosno diplomirane glazbene umjetnice-master u klasi prof. **Zoltána Borbélya**. Tijekom master studija boravila je u Belgiji, Sloveniji i Hrvatskoj, a od 2000. godine daje niz samostalnih orguljaških koncerata u Novom Sadu, Subotici, Bečeju, Hvaru i Perreuxu sur Marne (Francuska). Od 1999. angažirana je u ženskom Nikolajevskom internatu (srednjoškolskom) u Novom Sadu, gdje organizira muzičke radionice i seminare, odnosno kao profesorica-odgojiteljica s djevojkama iz Srednje glazbene škole *Isidor Bajić*. Na međudomskim natjecanjima u kategorijama popularne, etno i klasične glazbe s učenicama postiže visoke rezultate, kako na regionalnoj tako i na republičkoj razini. Na prijedlog hrvatske zajednice, od ove godine angažirana je na mjestu zamjenika načelnika Gradske uprave za kulturu Grada Novog Sada. Živi u Petrovaradinu.

► **Kakva je trenutačna orguljaška scena u Vojvodini? Čini se da smo imali mogućnosti povremeno i čuti po neki koncert, no da su sada oni sve rjeđi. Imaju li orguljaške izvedbe svoju publiku u našim krajevima?**

Umjetnost muziciranja na orguljama ima bogatu tradiciju u Vojvodini, ali je veliki broj instrumenata u vrlo lošem stanju zbog neodgovarajućeg održavanja. Iz tog razloga skupina poklonika orguljaške muzike, na čelu s profesorom orgulja na Akademiji umjetnosti u Novom Sadu **Zoltánom Borbélyem**, osnovala je fondaciju *Organum pannonicum*, koja prikuplja sredstva za popravke najugroženijih vojvođanskih orgulja. Na taj način se vodi borba za očuvanje kako naše kulturne baštine, tako i orguljaške scene koja se polako gasi. Ranijih godina smo u Novom Sadu imali veliki broj gostovanja stranih izvođača-orguljaša, svirali smo i mi koji smo tada studirali, no godinama se orguljaška scena polako gasila, usprkos publici koja je brojna i željna ovakvog glazbenog izraza.

► **Što Vas je privuklo muziciranju na orguljama i stručnom obrazovanju u tom pravcu?**

Orgulje su najveći, najkompleksniji i pored ljudskog glasa, najsavršeniji glazbeni instrument. **Mozart** ih je s razlogom nazivao »kraljicom instrumenata«. Grandioznost zvuka, spoj arhitektonskog ostvarenja i misterij akustike prostora privlačili su me još od najranijeg djetinjstva. Da

biste se bavili ovim instrumentom, neophodno je da imate veliko glazbeno predznanje i iskustvo, stručno vođenje i potporu, bezuvjetnu ljubav i poštovanje prema njemu, veliko odricanje i zalaganje, kao i privilegij pristupa samom instrumentu. Kada vam se u jednom trenutku svi ovi elementi spoje, vrata za ulazak u svijet orguljaške glazbe su vam otvorena.

► **Imaju li katolički vjernici, koji najčešće mogu čuti orgulje kod nas, kapaciteta biti publika i za skladbe koje nisu duhovnoga karaktera? Razumiju li oni koji nisu vjernici, primjerice kompozicije proprija mise, kada se izvode kao isključivo umjetnička djela, van bogoslužja?**

Uloga orguljaša-izvođača jest da oživi višedimenzionalni duh orguljaške glazbe unutar monumentalnog prostora. Glazba je univerzalan jezik i, iako ponekad apstraktna, dostupna je i razumljiva svima onima koji je slušaju otvorenog srca, bilo da je pisana kao umjetnička ili duhovna, što po meni ima identičnu stvaralačku vrijednost.

► **Kako muzički razigrati, kako uputiti na »pravi« glazbeni put mlade ljude?**

Razvijanje glazbenog ukusa počinje još u, da tako kažemo, prenatalnom periodu. Ono što vas kroz odrastanje kao zvuk okružuje, utječe na vaše poimanje kriterija lijepog u muzici. Život u kolektivu, vršnjačke skupine i autoriteti znanja u velikoj mjeri daju svoj doprinos formiranju glazbenog ukusa. Kao glazbena pedagogica nastojala sam osobnim primjerom, s puno ljubavi, posvećenosti i pozornosti približiti kvalitetnu, umjetničku glazbu mladim generacijama i mislim da sam u tome imala dosta pozitivnog iskustva i uspjeha.

► **Kako glazba i sport idu skupa? Voljeli bismo to saznati na Vašem primjeru.**

Na prvi pogled zvuči neobično, ali za mene glazba i sport čine jedno. Pružaju savršenu ravnotežu u poboljšanju kvalitete života. Dijete koje odrasta, pored osnovnog, uz glazbeno obrazovanje i sportske aktivnosti može usvojiti mnoge vrijedne vještine, kako kognitivne tako i fizičke, koje vode k uspjehu u učenju i potencijalnoj budućoj karijeri na jedan veoma privlačan i zabavan način.

► **Koji su prioriteti kulturne politike jedne velike lokalne samouprave kao što je Novi Sad? Promatraču sa strane, stanovnicima i posjetiteljima ovog grada**

često se čini da se želi postići vrlo raznoliko polje djelovanja za stvaratelje i za konzumente kulturne scene, koja se ponekad pretvara u »kulturnu kako-foniju«.

Grad Novi Sad je proces izrade Strategije kulturnog razvoja za period 2016.-2026. godine započeo koncem 2015., a proces je tekao usporedo s već započetom izradom prijave za Europsku prijestolnicu kulture 2021. godine. Strateško opredjeljenje Grada Novog Sada jest promidžba i potpora kulturne raznolikosti i interkulturalnog dijaloga. Znanje o drugim kulturama je dostupno i doprinosi trajnom međusobnom prepoznavanju i razumijevanju vrijednosti različitih društvenih skupina, na osnovu čega se uvažavaju potrebe i praksa drukčijih kulturnih zajednica, što sve skupa doprinosi dinamičnom i bogatom kulturnom životu Grada Novog Sada.

► **Postoji li u Novom Sadu konflikt »elitističke« i »komercijalne« produkcije u sektoru kulture?**

Ono što Vi ovdje nazivate elitističkom i komercijalnom produkcijom ja bih nazvala neprolaznim i prolaznim stvaralaštvom. Po mojem shvaćanju, ove dvije stvaralačke struje nisu u konfliktu i nemaju dodirnih točaka, one samo kohabiraju. Na vama je da birate kojoj ćete se prepustiti, a na nama kao kulturnim radnicima je da djelujemo tako da privučemo i oblikujemo što više ljubitelja neprolaznog stvaralaštva, pružajući im bogatu lepezu istog.

► **Je li kasno da se lokalna hrvatska zajednica u Gradu, s nevelikim potencijalima koje ima u sektoru kulture, pozicionira spram programa Europske prijestolnice kulture? Kako bi to pozicioniranje idealno moglo izgledati?**

Europska prijestolnica kulture jedna je od najistaknutijih kulturnih inicijativa u Europi. Gradovi se biraju na temelju kulturnog programa koji mora imati istaknutu europsku dimenziju, potaknuto sudjelovanje i aktivno uključivanje građana koji pridonose dugoročnom razvoju grada. To je ujedno sjajna prilika gradovima da promijene svoj imidž, postanu vidljiviji na karti svijeta i preispitaju svoj razvoj kroz kulturu. Nama, kao lokalnoj hrvatskoj zajednici, bitno je da imamo svoju publiku i da naše aktivnosti kontinuirano proširujemo i obogaćujemo. Mi već činimo dio kulturne slagalice Grada Novog Sada programima koji ulaze u programski luk Doček, i to s bitnim i itekako značajnim potencijalima.

► **Može li gradska administracija Novog Sada intenzivnije i strateškiije investirati u projekte lokalne hrvatske zajednice u području kulture? Do sada se činilo da su dominantni oblik toga bili natječaji za projekte, no je li to dovoljno?**

Bitno je znati da Gradska uprava za kulturu može, kao stručna služba lokalne samouprave, raditi samo ono što je zakonom dozvoljeno. Jedan od načina stimulacije raznolikih kulturnih sadržaja u gradu jesu natječaji. Mi smo u Novom Sadu tu priču podigli na najvišu moguću razinu. Možemo biti ponosni što se od ove godine za kulturu odvaja 7% od ukupnog proračuna Grada. Otvaraju se nove kulturne stanice. Tu vidim mogućnost za razvoj hrvatske zajednice i potporu njezinih kulturnih projekata s mnogo više izdvojenih sredstava.

► **Koje poslove obavljate u Gradskoj upravi za kulturu? Imate li svakodnevnog doticaja s pitanjima**

koja se tiču hrvatske zajednice i kako ih eventualno Gradska uprava rješava?

U Gradskoj upravi za kulturu radim od ove godine kao samostalna savjetnica, odnosno kao rukovoditeljica projekata u području kulture. U kontaktu sam s hrvatskim kulturno-prosvjetnim udrugama koje deluju na teritoriju ove lokalne samouprave. Za sada se suradnja svodi samo na financiranje i sufinanciranje projekata, odnosno na njihovu financijsku potporu. Za dalje ćemo vidjeti.

► **Uvijek aktualno pitanje za petrovaradinske Hrvate je kako sačuvati, prezentirati i osuvremeniti umjetničku i sveukupnu povijesnu baštinu Petrovaradina. Imate li Vi preporuku ili savjet?**

Nije pretenciozno ako u kulturi želimo više i bolje. Kultura je najbolji način prevladavanja antagonizma prošlih i budućih, a istovremeno i najbolji način očuvanja identiteta lokalne zajednice. U procesu decentralizacije kulturnih sadržaja u gradu nalazimo mogućnost lokalnog razvoja hrvatske zajednice i privlačenja šire publike od koje očekujemo da sugerira, pa u nekim aktivnostima i sudjeluje u oblikovanju kulturnih sadržaja. Postoji inicijativa otvaranja muzeja u Petrovaradinu. U tijeku je prikupljanje predmeta i digitalizacija pisane dokumentacije. U planu je da se u okviru kulturno-prosvjetnih društava otvaraju nove sekcije, uvode novi kulturni sadržaji, daju nove ideje, uključuju mladi ljudi...

Stručni skup

Ukradena sigurnost

Stručni skup za učitelje, nastavnike i profesore pod nazivom »Znanjem do kreativnosti i sigurnosti« održan je 2. listopada u prostorijama Hrvatskog nacionalnog vijeća u organizaciji Udruge *Naša djeca*, a uz podršku HNV-a. Teme, više nego aktualne, potaknule su sudionike skupa o promišljanju i aktivnom uključivanju kako u radionice, tako i u naknadne diskusije. Predavači na skupu bili su članovi Fondacije *Tijana Jurić Igor Jurić* i *Jovana Škorić* koji su govorili o mogućim opasnostima pri korištenju interneta i o tome kako ih prepoznati. Njihovo svjedočenje i iznošenje brojnih dokaza i činjenica potaklo je nazočne na dodatno promišljanje o ovoj temi, koja iz dana u dan uzima sve više maha i koja je prisutna tu oko nas. Govorili su o tome kako su djeca, a i odrasli najčešće nesvjesni brojnih opasnosti koje vrebaju s interneta, a kao jedan od velikih problema istaknuli su lažno predstavljanje, odnosno lažne profile. Također, govorili su kako su upravo roditelji i nastavnici ti koji trebaju prvo sebe, a onda i djecu educirati o tome, biti im podrška i na vrijeme prepoznati eventualnu opasnost. Kada je

ova tema u pitanju, na kraju izvrsnog predavanja Jurića i Škorić, svi sudionici su se složili oko istoga, a to je da su ovakve edukacije potrebne nastavnicima, učiteljima, roditeljima, a osobito djeci.

U drugom dijelu skupa govorili su profesori hrvatskog jezika i književnosti **Morena Rendulić** i **Bruno Dronjić**, a polaznici su imali priliku i unaprijediti svoje znanje u izvedbi online nastave. Teme ovog dijela predavanja bile su »Poticaj čitanja i razumijevanja kod djece« i »Online nastava – prednosti i nedostaci«. Kroz zanimljivo predavanje i radionice profesorica Rendulić potaknula je sudionike da ne promišljaju samo o nedostacima nego i o prednostima, kojih je bilo, no kako se većina složila, u manjoj mjeri. Tijekom predavanja prof. Rendulić je iznijela i stavove anketiranih učenika srednje škole, koji su imali brojne primjere i prednosti, ali i nedostataka.

Stručni skup je akreditiran od Pedagoškog zavoda Vojvodine, a organiziran je uz potporu Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja.

Ž. V.

Arheološki muzej Zadar

Prezentacija arheološke građe i arheološka iskopavanja

U Arheološkom muzeju Zadar čuva se iznimno bogata arheološka građa prikupljena tijekom gotovo dvije stotine godina djelovanja. Ovaj muzej je specijalizirana muzejska ustanova koja se sustavno bavi prikupljanjem, obradom, istraživanjem i prezentacijom arheološke građe s područja sjeverne Dalmacije, posebice širega zadarskog područja

Arheološki muzej Zadar osnovan je 1832. godine kao dio Narodnoga muzeja, prvoga pokrajinskog muzeja općega tipa, proglasom austrijskoga carskog namjesnika u Dalmaciji **Vettera von Lilienberga**. Drugi je najstariji arheološki muzej u Hrvatskoj. U svojim počecima muzej je bio općeg karaktera, pa je sakupljao građu arheološke, povijesne, umjetničke i prirodoslovne tematike. Od konca 19. stoljeća orijentirao se uglavnom na arheološki materijal. Danas je to specijalizirani arheološki muzej, koji provodi arheološka iskopavanja i prikuplja arheološku građu. Osnivač muzeja je Republika Hrvatska. Muzej se većim dijelom financira iz državnog proračuna, a dio prihoda ostvaruje prodajom suvenira i ulaznica.

O radu muzeja razgovarali smo s ravnateljem i višim kustosom u Arheološkom muzeju Zadar **Jakovom Vučićem**, koji je završio diplomski dvopredmetni studij arheologije i povijesti umjetnosti na Sveučilištu u Zadru, a doktorirao je 2012. na temu »Topografija Naronitanske biskupije« na Sveučilištu u Zagrebu. Autor je više dese-

taka znanstvenih i stručnih radova, koji su posvećeni većinom razdoblju kasne antike i srednjega vijeka. Na početku razgovora Vučić je pojasnio zbog čega je povijest Arheološkog muzeja Zadar neraskidivo vezana za crkvu svetog Donata.

Odjeli muzeja

»U doba francuske vlasti u Zadru 1809. godine crkva sv. Donata pretvorena je u vojno skladište, a 1870. postala je skladište vinarskog udruženja. Kako je crkva 1877. napuštena, zadarski konzervator **Ivan Smirić** počeo ju je uređivati s namjerom da se u nju preseli Arheološki muzej. Godine 1880. u Beču su odobrena i sredstva za uređenje crkve i Muzeja u njoj, pa se ta godina drži i godinom početka samostalnog djelovanja Arheološkog muzeja Zadar. U crkvi je uređen i otvoren bogat stalni postav, koji je ostao u funkciji sve do 1954. godine. Od tada, pa sve do danas Arheološki muzej je nastavio upravljati svetim Donatom, koji je otvoren za turiste, povremene izložbe i koncerte. Od 1954. do 1974. godine Arheološki muzej je svoje zbirke preselio u prostor današnjeg Sveučilišta u Zadru, a od 1974. zbirke su izložene u novoj zgradi, nasuprot crkve sv. Donata«, kaže Vučić i naglašava kako se u Arheološkom muzeju Zadar čuva iznimno bogata arheološka građa prikupljena tijekom gotovo dvije stotine godina djelovanja.

»Najreprezentativniji predmeti iz tog bogatog fundusa izloženi su u stalnim postavima. Unutar muzeja danas djeluju Odjel kopnene arheologije, Odjel podvodne arheologije, Odjel muzeja ninskih starina, Odjel knjižnice, Restauratorsko-konzervatorski odjel, Dokumentacijski odjel, Pedagoško andragoški odjel i Odjel općih poslova, koji svi skupa omogućuju cjelovit pristup istraživanju, zaštiti, čuvanju i prezentaciji muzejske građe. Arheološki muzej danas ima četiri stalna postava. Tri su izložena u Zadru, u zgradi na rimskom forumu, preko puta sv. Donata, a jedan je izložen u Muzeju ninskih starina u kraljevskom gradu Ninu. U glavnoj muzejskoj zgradi na forumu izloženi su prapovijesni, antički i srednjovjekovni postavi.«

Iznimno vrijedni izlošci

U razgovoru, Jakov Vučić je za naše čitatelje opisao što postavi muzeja prikazuju.

»Prapovijesni postav prikazuje obilje građe nastale u rasponu od 40.000 godina prije Krista do početka antike. Starije kameno doba reprezentirano je kamenim alatima, strugalima, rezalima i šiljcima izrađenim uglavnom od lokalnog kremena i prikupljenim na prostoru sjeverne Dalmacije. Neolitski materijal, u kojem dominira keramika, razvrstan je u tri grupe, koje se vremenski razlikuju i imenovane su prema eponimnim nalazištima Smilčić, Danilo i Hvar. Svaka od tih grupa obilježena je specifičnim načinom ukrašavanja keramike, a posebnu zanimljivost u dvije mlađe grupe predstavljaju kultne posude (ritoni), koje počinjavaju na stiliziranim životinjskim i ljudskim nogama. U okviru metalnih doba najviše prostora posvećeno je razvoju liburnske kulture, od kasnog brončanog doba do antike«, kaže Vučić i u razgovoru stižemo do antičkog postava koji je najsuremeniji, a realiziran je 2014. godine.

»Brojnim, iznimno vrijednim izlošcima on pripovijeda o antičkom društvu na ovom prostoru. Prikazuje rimsko osvajanje, razvoj urbanizma, religiju, kulturu, ekonomiju i svakodnevni život. Posebnu vrijednost u ovom postavu čine kipovi rimskih careva, među kojima je i jedan od u svijetu najznačajnijih kipova cara **Augusta**. Od ostalih vrijednih predmeta mogu se spomenuti kameni portreti, očaravajuće staklene posude, minuciozno izrađen nakit od plemenitog metala, mozaici, ukrašene keramičke posude i znameniti novaljski relikvijari s figuralnim prikazima Krista, apostola i scenama iz Starog i Novog zavjeta.«

U postavu srednjeg vijeka izloženi su predmeti iz vremena seobe naroda i najranijih stoljeća hrvatske države. Među njima posebno se ističe natpis s imenom kneza **Branimira**, koji je vladao krajem 9. stoljeća i ranoromanički pluteji ukrašeni figuralnim prikazima iz Svete Nediljice. U postavu su izložene i rezbarene drvene grede iz crkve sv. Donata, nastale krajem 8. stoljeća.«

Muzej ima još jedan stalni postav koji je izložen u Ninu.

»U stalnom postavu Muzeja ninskih starina, koji je smješten na Trgu Kraljevac u Ninu izloženi su predmeti koji pričaju o bogatoj prošlosti grada Nina. Izložen je materijal iz prapovijesti, antike, srednjega i novoga vijeka. Među izloženim predmetima posebno mjesto zauzimaju starohrvatski drveni brodovi *condure*, koji su datirani u 11. stoljeće, a pronađeni su pod morem na ulazu u ninsku luku.«

Arheološka istraživanja

Arheološki muzej Zadar provodi sustavna, zaštitna i sondažna arheološka istraživanja na području sjeverne Dalmacije. Jakov Vučić kaže da većinu arheološke građe Muzej pribavlja arheološkim iskopavanjima.

»Trenutno muzej provodi sustavna istraživanja na više kopnenih i podvodnih nalazišta na prostoru sjeverne Dalmacije, a po potrebi izvodi i zaštitna arheološka iskopavanja. Zaštitna istraživanja uglavnom nisu unaprijed planirana i uvjetovana su potrebom izgradnje objekata i infrastrukture u blizini ili na arheološkim nalazištima. Nasuprot njima sustavna istraživanja iniciraju sami muzeji i uglavnom su usmjerena na cjelovito spoznavanje i zaštitu nalazišta. Od sustavnih istraživanja koja Arheološki muzej Zadar trenutno provodi možemo istaknuti istraživanje potopljenog antičkog broda na Silbi, iskopavanje prapovijesnih tumula na Velebitu, istraživanje željeznodobnog i antičkog grada na Cvijinoj gradini te iskopavanje katedrale krbavskih biskupa u Udbini.«

Arheološki muzej Zadar aktivno se bavi i izdavačkom djelatnošću. Redovito izdaje *Diadoru*, glasilo Muzeja, koje se tiska od 1960. godine i do danas je izdano 35 brojeva. Uz to, tiskaju se i monografije, vodiči i katalozi privremenih izložbi.

Zvonko Sarić

»Najveće selo u Europi«

Čitatelji rođeni sredinom prošlog vijeka sigurno se sjećaju toga da su naš Subotičane zadirkivali time da smo iz najvećeg sela u Europi. Dok sam bio klinac, to sam prihvaćao, istina malo težeg srca, vjerojatno zato što sam iz lijepog gradskog centra odlazio kod djeda u Vučidol, gdje je vladala prava seoska atmosfera. Na kraju njegovog vrta tekao je jedan bistri potočić u kojem su živjele i žabe; vodu smo pili iz plitkog do dva metra dubokog bunara, u vrtu je bio posađen kukuruz kojim su hranili dvije-tri svinje. Istina, i moja porodica, koja je stanovala na obodu centra, pedesetih godina je držala »ranjenike«. Kasnije, kada sam vidio svijet izvan Subotice, prvenstveno Novi Sad, Zemun i Beograd, počeo sam sumnjati u ovu »satiričnu« tvrdnju. Baveći se temom razvoja arhitekture i urbanizma, shvatio sam da je to sve bilo iz neke vrste zavisti stanovnika NS i BG, a nastala je u periodu kada smo bili skoro iste veličine. Ključni moment u povijesti Subotice bio je trenutak kada je »jednim potezom pera«, od grada s dinamičnim razvojem dospjela na rub jedne države u nastanku, sklopljene od teritorija sa srednjoeuropskom tradicijom, spojene s

Skica palih bombi (crne točke)

istočnobalkanskom tradicijom, u kojoj je pojam »grad« imao sasvim drugu definiciju i sadržaj. Ubrzo, na inicijativu najvećeg hrvatskog grada Zagreba 1927. godine formiran je Savez gradova SHS, što je i razumljivo, jer je na prostoru Slavonije, Dalmacije, Hrvatske postojao najveći broj slobodnih kraljevski gradova s razvijenom gradskom samoupravom. Na teritoriju Baranje, Bačke i Banata, kako se privremeno zvao ovaj naznačeni teritorij, postajala su tri sl. kr. grada: Sombor, Subotica i Novi Sad. Sudeći po pisanju pokojnog kolege **Ljubinka Pušića**, i ovi gradovi su se počeli organizirati i na svom prvom sastanku izvršili su kategorizaciju gradova po čudnom kriteriju: Subotica, Senta, Velika Kikinda i Sombor nazivaju se: »ruralni gradovi«, a Novi Sad, Pančevo, Vršac i Petrograd (danas Zrenjanin) »urbani gradovi«. Budući da ruralno znači seosko, seljački, možda iz ovog doba potječe konstatacija »Subotica najveće selo«.

Pripreme za sljedeći rat

Kralj **Aleksandar I.** 6. siječnja 1927. izveo je puč i uveo diktaturu, donio je novi ustav, državi je dao ime Jugoslavija i podijelio ju na banovine, na pritisak gradova prije svega iz Savske banovine iz koje su dalje inzistirali da se uredi položaj gradova, te 1934. napravljen je nacrt »Zakona o gradovima«. Iste godine kralj je ubijen. Sljedeće godine usvojen je zakon kojim je smanjena samouprava gradova. Stagnaciji i relativnom osiromašenju Subotice pridonijelo je i premještanje vitalnih proizvodnih pogona u »sigurnije dijelove zemlje«. Većina (9 poduzeća) je premještena 1938. godine uoči izbijanja II. svjetskog rata. Preseljeni su tvornica ormara za led i armaturu *Brača Goldner*, koja je zapošljavala oko 1.000 radnika, u Rakovicu; pogon plavog kamena *Zorka* u Šabac zajedno s amortizacijskim fondovima i stručnom radom snagom; tvornica štednjaka i peći *Zefir* u Beograd. Tvornica vagona i lokomotiva *Ferum* likvidirana je, a kolska i bloksignalna radionica je premještena u Kraljevo. Premještene su i tvornica šećera, trikotaže itd. Broj uposlenih je s preko 10 tisuća pao na 3.800 radnika. Usprkos izmještanju »seoske proizvodnje«, po broju stanovnika, poslije Beograda i Zagreba, Subotica je bio treći grad u zemlji.

Subotica od 1941. do 1944. godine

Usprkos ugovoru o prijateljstvu između Kraljevine Jugoslavije i Mađarske, vojnici mađarske armije 11. ožujka 1941. ulaze na teritorij Bačke, Baranje i Prekomurja. Poslije kratkotrajne vojne uprave ovi teritoriji se inkorporiraju u Mađarsku kraljevinu. Vlasti, s obzirom na ratne okolnosti, započinju relativno živu građevinsku aktivnost. Planira se adaptacija kazališta, a na periferiji se 1942. izgrađuje naselje Onča za siromašnije porodice s više djece. U centru grada podiže se četverokratna stambena ugaona zgrada za službenike. Planira se novi urbanistički plan u okviru zemaljskog natječaja, za ove potrebe izvršena je snimka iz zraka u razmjeri 1:5.000 cijelog grada (ponovljena snimka izvršena je osamdesetih godina prošlog vijeka). Na Paliću se planira izgradnja novog hotela u stilu moderne arhitekture, koja je umnožena i na razglednici. Poslije okupacije Mađarske od strane Njemačke 1944. godine, zračne snage Engleske (RAF) tri puta bombardiraju grad. Stradali su dijelovi grada oko željezničkog kolodvora: dvije vojarne izgrađene u XVIII. i XIX. vijeku (zgrada Nove općine i Novog suda), povijesna jezgra grada i Vojnićeva palača (Otvoreno sveučilište), zgrada banke i njena okolina (naselje *Tokio*), kavana *Lloyd* (zgrada *Dafina*) itd. Englezi su rušili »selo«, a mi smo gradili »grad«!

Broj: 73

Datum: 5. 10. 2021.

Temeljem članka 28., točka 8., a u svezi s odredbama članka 32. i 33. Statuta Novinsko-izdavačke ustanove *Hrvatska riječ*, Upravni odbor raspisuje

JAVNI OGLAS

za izbor ravnatelja Novinsko-izdavačke ustanove *Hrvatska riječ* na mandatni period u trajanju od 4 (četiri) godine.

Osim općih uvjeta utvrđenih pozitivnim zakonskim propisima, kandidati moraju ispunjavati i posebne uvjete:

1. visoka stručna sprema, VII./1 stupanj, društvenog ili humanističkog smjera,
2. najmanje 2 (dvije) godine radnog iskustva s navedenim stupnjem stručne spreme i
3. poznavanje hrvatskog jezika.

Kandidati su uz prijavu obvezni priložiti dokaze o ispunjavanju traženih posebnih uvjeta, kao i prijedlog programa rada Novinsko-izdavačke ustanove *Hrvatska riječ* za mandatni period.

Prijave, s kraćim životopisom na ovaj Javni oglas se podnose Upravnom odboru Novinsko-izdavačke ustanove *Hrvatska riječ*. Javni oglas će biti objavljen u tjedniku *Hrvatska riječ* i u listu *Poslovi*. Prijave se podnose osobno tijekom radnog vremena Novinsko-izdavačke ustanove *Hrvatska riječ* ili poštom na adresu sjedišta ustanove, 24000 Subotica, Trg cara Jovana Nenada 15/II, obvezno s naznakom »Javni oglas za izbor ravnatelja«. U postupku izbora ravnatelja sudjelovat će sve prijave pristigle u sjedište Novinsko-izdavačke ustanove *Hrvatska riječ*, najkasnije do 22. listopada 2021. godine do 16 sati, ukoliko se prijave predaju osobno, odnosno prijave koje se do konca navedenog datuma predaju putem pošte.

Neblagovremene, neuredne i nepotpune prijave neće se razmatrati.

Predsjednik Upravnog odbora
Novinsko-izdavačke ustanove *Hrvatska riječ*
Ladislav Suknović, dipl. pravnik

Jubileji crkve svetog Roka

Povijest vjernosti Bogu i crkvi

Na mjestu gdje je današnja crkva nalazio se Trg svetog Roka, a za crkvu svetog Roka je kupljena kuća krojača Petra Malagurskog na glavnom putu. No, župa postoji od 1841. godine, a iste godine je formirana i župa svetog Jurja. Povijesni dokumenti kazuju da je prvi župnik bio Josip Bajić

U okviru obilježavanja 180. obljetnice župe i 125. obljetnice crkve sv. Roka u Subotici, u jubilarnoj crkvi je u utorak, 28. rujna, održano predavanje. »O župi i crkvi sv. Roka u arhivu grada Subotice« govorio je arhivski savjetnik i ravnatelj subotičkog Povijesnog arhiva **Stevan Mačković**. Ovo predavanje je jedno u nizu sadržaja iz programa jubileja pod nazivom »S Isusom u župi i crkvi – jučer, danas, sutra«.

Gradnja vjerskih objekata u Subotici

Predavanje je temeljeno na dokumentima iz Povijesnog arhiva, a predavač je najprije predstavio povijesni okvir u kome se Subotica nalazila u vrijeme formiranja župe i crkve svetog Roka, a s tim je povezao nastanak i gradnju franjevačke crkve i katedrale, kao i zavjetne kaple sv. Roka.

»Treba imati u vidu kako se razvijala Subotica od doba oslobođanja od Turaka krajem 17. stoljeća. Čitava populacija grada, kao i vjernika katolika, bila je prosperitetna. A do gradnje ovako monumentalne crkve ne bi došlo da nije bilo potrebe.

Na dokumentima s kraja 17. stoljeća uočava se tvrđava koja će biti preuređena za crkvu. U gradu su vjerski život vodili franjevci, pod čijim vodstvom veća skupina Bunjevaca dolazi na ove prostore 1686. godine. Gradnja samostana s današnjom franjevačkom crkvom, tada s jednim tornjem (drugi toranj podignut je 1907. godine), započela je 1729., a posvećena je sv. Mihovilu 1736. godine. U arhivskim dokumentima vidljiv je višestruki porast broja stanovnika u Subotici u tom razdoblju. Tako je 1702. Subotica brojala 1.969 stanovnika, a 1787. godine 20.708, gotovo deset puta više.

Kapela sv. Roka tada već postoji, a temeljni kamen za ovu najstariju kapelu u gradu položen je 5. rujna 1738., za vrijeme kuge u Subotici. U malom zvoniku sastavljeno je zvono, dar mladog poručnika **Luke Vojnića**, sina **Stipana Vojnića**. Obnovljena je 1884. godine.

O tome da se razmatra lokacija za crkvu (danas katedralu) i župni dvor saznajemo iz pisma nadbiskupa kalač-

kog i bačkog, grofa de **Battyána** iz 1763. godine. Nakon 10 godina pregovora kalački nadbiskup je 1773. potpisao bulu kojom se crkvena župa u Subotici izuzima iz franjevačke jurisdikcije i predaje na upravu vanjskim svećenicima. Kao privremena župna crkva, poslužila je zavjetna kapela sv. Roka. Ona je tada proširena tako da je ispred nje dograđen veliki trijem od dasaka. Ta kapela sv. Roka 1773. postaje župnom crkvom, a izgradnja župne crkve svete Terezije počinje dvadesetak godina kasnije, 1797. godine.

Prema lokalnom popisu pučanstva iz 1919. godine, koji je trebao pokazati dominaciju nemađarskog, slavenskog stanovništva kao potporu naporima učinjenim na pariškoj

Župnik župe sv. Roka mons. dr. Andrija Anišić

mirovnoj konferenciji u kojoj se odlučivalo o povlačenju granice, Subotica je imala 101.286 stanovnika, od toga Bunjevaca je bilo 65.135, Srba 8.787, Mađara 19.870, Nijemaca 4.251 i Židova 3.293. Svaki popis govori mnogo više o onima koji popisuju, o državi ili vlasti, prema tome, 1919. se nije odjednom stvorilo tih 65.000 Bunjevaca. Riječ je o tome da su se oni ranije izjašnjavali kao Mađari, jer je takvo bilo ozračje. Iz dokumenta se vidi i da je rimokatolika bilo 87.655, a također i da su većina stanovnika bili 'zemljodilci', njih 79.593.«, rekao je Stevan Mačković.

U Subotici i danas postoji kip sv. Roka na zidu kod crkve u Dudovoj šumi, a arhivski dokumenti kazuju da je 1923. godine župnik **Ljudevit Budanović** podnio molbu za popravku kipa sv. Roka u Dudovoj šumi.

O crkvi sv. Roka

Na mjestu gdje je današnja crkva nalazio se Trg svetog Roka, a za crkvu svetog Roka je kupljena kuća krojača **Petra Malagurskog** na glavnom putu. No, župa postoji od 1841. godine, a iste godine je formirana i župa svetog Jurja. Povijesni dokumenti kazuju da je prvi župnik bio **Josip Bajić**.

Odnos grada i crkve je bio dobar i zahvaljujući pomoći grada mogao se financirati ovakav objekt. To govori o tome kakva je bila generalna politika grada. Gradski senat je 1894. godine odobrio iznos od 80.000 forinti za gradnju crkve sv. Roka i raspisao natječaj za projekte. Osnovan je i poseban odbor inženjera za izbor primljenih radova. Od uvjeta natječaja poznato je samo da se crkva »ima izgraditi od prvoklasne cigle, a vanjski zidovi će biti obloženi tzv. svilenom presovanom i glatkom ciglom«. Na natječaju su odabrani arhitekti **István Keresztes** i **Guido Höpfner**, a radovi započinju iskopavanjem temelja u studenom 1894. godine. Crkva je završena za nepune dvije godine, 27. srpnja 1896. Do kraja iste godine nastavljeni su radovi na unutrašnjem uređenju i crkva je posvećena nekoliko dana prije Božića. Glavni izvođač radova je bio **Károly Molcer**, a nadzornik arh. **Titus Mačković**. Crkva je posvećena 28. svibnja 1841. godine.

Iz arhivske građe iz 1919. godine saznajemo da **Blaško Rajić** moli gradsko vijeće za pomoć pri popravci »ple-

banije«, da se trg i predvorje oko crkve uredi, kaldriše i ogradi. Navodi da su svi slični trgovi oko svih ostalih crkava uređeni, samo ovaj nije. »Oko crkve i pred njom stalno pasu krave, riju svinji i guske gagaču, niti pobožnosti, niti pristojnosti u prilog«. Ova crkva bila je i predmet napada demonstiranata, pa stoga godine 1922. Blaško Rajić moli pomoć za popravku prozora, ali je molba odbijena.

U nastavku predavanja Mačković je izdvojio nekoliko kerskih (dio Subotice, prim. a.) župnika čije je cjelokupno društveno djelovanje bilo značajno. To su **Aleksa Kokić**, koji je godinu dana bio kapelan u vrijeme Blaška Rajića, potom bački hrvatski književnik, bibliograf, prevoditelj s francuskog **Ivan Kujundžić** i Blaško Rajić, koji je imao utjecaj i značaj u društvenom, političkom životu u periodu monarhije, Kraljevine SHS, ali i u socijalističkom periodu.

Stevan Mačković govorio je i o tome da su matricule, to jest matice krštenih, rođenih i umrlih značajan dio Povijesnog arhiva. Zanimljiv je podatak da je prvi upisani u knjigu rođenih 2. lipnja 1841. godine bio **Péter Kopilovity**. Za sve zainteresirane, na sajtu Povijesnog arhiva je omogućeno pretraživanje matičnih knjiga na internet stranici www.suarhiv.co.rs.

Dokumenti subotičkog arhiva nose oznaku POAS – povijesni arhiv Subotice, a podijeljen je u fondove. Tako se, među ostalim, u arhivu nalazi i zbirka projekata crkve svetog Jurja, svetog Roka i svete Terezije.

Na kraju izlaganja predavač je spomenuo i osnovnu školu u blizini crkve koja je počela s radom 1871. pod imenom *Sv. Rok*, a ime **Ivana Milutinovića**, koje danas nosi, dobila je 1961. godine.

Nela Skenderović

Igre sa smećem

Čekamo da se izgradi cesta Kupusina – Monoštor i da se na taj način omogući da kamioni za odvoz smeća mogu ući u Adice. Za sada smo problem riješili, kako je i tražila Mjesna zajednica u Monošturu, tako što smo kontejnere ostavili na mjestu do kojeg imamo dostupnost našom mehanizacijom, te smeće besplatno odvozimo, kaže pomoćnica ravnatelja JKP Čistoća iz Sombora Vanja Vlaškalić

Sedam »organiziranih« vikend naselja uz Dunav i njegove rukavce u okolici Bezdana i Monoštora u toplijem dijelu godine privlače, po nekim procjenama, i do deset tisuća posjetitelja, vlasnika vikendica i njihovih gostiju. Vlasnici vikendica su ponajviše iz ova dva sela, te Sombora i okolice, ali i iz cijele Srbije i mnogih europskih zemalja, a dodatni placevi se još uvijek traže, što je samo jedan od pokazatelja popularnosti ovakvog načina boravka u prirodi. Dok, s jedne strane, svoj kutak na vodi i bijeg od čega već sve današnji ljudi bježe, donosi odmor i mir, s druge strane je stvarnost i da se većina vikendica (sve češće kuća katnica) nalazi unutar zaštićenog područja – Specijalnog rezervata prirode Gornje Podunavlje. Budući da je zaštićeno, u njemu (bi trebalo da) vrijede neka pravila. Naime, ljudi sa sobom, osim vozila, buke, ljubimaca i nedostatka vještine mirnoga uživanja u prirodi, neizbježno donose i smeće, te ova područja s ne malim brojem infrastrukturnih izazova, ulaze i u sustave redovitih komunalnih poslova.

Poskupjelo pa prestalo

Ubrzo nakon poskupljenja usluge odvoženja smeća iz vikend naselja za 3,5% (sada iznosi od 257 do 463 dinara po vikendici mjesečno), koncem kolovoza vlasnici Vikend naselja Adice, uz kanal DTD južno od Monoštora obaviješteni su da su računi za iznošenje smeća stornirani. To je, od strane Javnog komunalnog poduzeća Čistoća iz Sombora objašnjeno nemogućnošću da se kontejneri postavljaju i da se smeće redovito iznosi. Razlog tome je teren koji nije pristupačan kamionima za odvoz smeća, te su se, kako smo saznali od **Branislava Bodrožića**, predsjednika Turističkog društva *Adica* kontejneri za smeće nalazili na mjestu skretanja za Vikend naselje, barem dva kilometara udaljeni od prvih vikendica.

voljni našim radom. U Vikend naselju Korlatoš posebno vozilo za odvoz smeća nije moglo ući i isprazniti velike kontejnere, te su sada postavljeni oni od 5 m³ koje možemo odnijeti«, dodaje ona. Do nekih se uopće ne može doći kamionima smečarima, kao što su, primjerice Don-do, Štuka ili Bašće.

»Prije toga su oglasili cjenik, no njihov pokušaj naplate nije mogao proći. Teško je, s jedne strane, smeće nositi toliko daleko, te smo nastavili sami se snalaziti. S druge strane, inkasanti koji rade za JKP Čistoća iz Sombora nisu upoznati sa situacijom u Vikend naselju, te su jedni vlasnici dobivali račune, a drugi nisu. Postavlja se pitanje ima li to komunalno poduzeće, koje je dio gradske administracije Sombora, uopće mogućnost da odavde nosi smeće, budući da se po Nacionalnoj infrastrukturi geoprostornih podataka, ovo vikend naselje nalazi u katastarskoj općini Kupusina, na području Općine Apatin«, kaže Bodrožić.

Vanja Vlaškalić, pomoćnica ravnatelja JKP Čistoća nije nam mogla odgovoriti na to pitanje, no kaže da je ovo poduzeće postupilo ispravno u slučaju iznošenja smeća iz Adice.

»Čekamo da se izgradi cesta Kupusina – Monoštor i da se na taj način omogući da kamioni za odvoz smeća mogu ući u Adice. Za sada smo problem riješili, kako je i tražila Mjesna zajednica u Monošturu, tako što smo kontejnere ostavili na mjestu do kojeg imamo dostupnost našom mehanizacijom, te smeće besplatno odvozimo«, kaže Vlaškalić.

Na području Monoštora dva su vikend naselja odakle se odnosi smeće: Opaljenik i Adice, dok se na području Bezdana nalazi pet: Baračka, Kendija, Korlatoš, Šebešfok i Daraži fok. Iako Vlaškalić kaže da se odvoženje smeća vrši redovito, dvaput tjedno sa svih ovih lokacija, navodi i da u tome nailaze na probleme. Vikendaši u Daraži fok su se ovoga proljeća žalili na ispostavu računa za period kada kontejneri kod njih nisu bili postavljeni, a smeće nije nošeno.

»Imali smo tvrdnje da se u Daraži fok ne može ući našim kamionima, no pregledom terena ondje ustanovila sam da tamo ulaze čak i tegljači s trupcima. To je jedno od najčistijih vikend naselja i vikendaši su sada zado-

Popis vikendica

I Vlaškalić navodi da potpuni popis vikendica i njihove površine (na osnovu čega se računa cijena usluge odvoženja smeća) ne postoji, te inkasanti ovoga poduzeća imaju prilično težak zadatak u isporuci računa. Na pitanje surađuju li u poslu komunalne brige za vikend naselja s JP *Vojvodinašume* koje su staratelj Gornjeg Podunavlja, Vlaškalić odgovara negativno. U srpnju ove godine se na prostoru Baračke, kod Ekološke učionice, počelo stvarati divlje smetlište, kada su sklonjeni kontejneri koji su tu bili postavljeni. Vlaškalić, komentirajući taj slučaj, kaže da se najveći broj kontejnera postavlja upravo u Baračku, gdje se na početku vikend naselja nalazi njih čak deset.

»Redovito ih praznimo, kao i u susjednoj Kendiji. Kontejnere smo postavili i kod Ekološke učionice, kako bi se od smeća rasteretila njezina okolica, no sada postoje pritužbe da su sakriveni, pa ljudi nastavljaju bacati smeće gdje su navikli. Ta situacija se također popravlja«, dodaje Vlaškalić.

Organizirano odnošenje smeća novija je praksa u vikend naseljima, nastala nakon razmjerno brzoga povećanja broja vikendica tijekom proteklih petnaestak godina. U nekim vikend naseljima se još uhadava, te običaj bacanja smeća gdje se stigne nije iskorijenjen. Iznimno je često da se građevinski otpad i staro pokućstvo neprijmjereno ostavlja u ovim tako posebnim dijelovima prirode. To je samo jedan od izazova ovako organiziranoga boravka u prirodi i u zaštićenom području. Otpadne vode, nedostatak kanalizacije, ilegalna gradnja, poremećen vodni režim, zamuljivanje i opća kvaliteta kupališta, te uopće i brzo širenje vikend naselja su samo neki od njih. Čini se da je potrebno da se mnogo veći broj javnih službi počne baviti njihovim rješavanjem.

M. Tucakov

O strip sceni i ljubiteljima stripa u našem okruženju (I.)

Novo zlatno doba devete umjetnosti

Rekao bih da je u ovom momentu novo zlatno doba stripa u Srbiji. Naime, ranije je na prostoru cijele bivše Jugoslavije postojalo četiri-pet velikih izdavačkih kuća koje su izdavale određene vrste stripova u daleko većim tiražama nego danas. Međutim, danas, samo u Srbiji postoji 12-13 izdavačkih kuća koje se bave isključivo izdavanjem stripova i sve one izdaju različite stripove, različite junake, edicije, različite škole stripa, kaže predsjednik Kluba ljubitelja stripova Sombor Danilo Bogdanović

Mobiteli, tableti, laptopovi, računala... prepuni su nam glazbe, fotografija, knjiga u elektroničkom formatu, filmova, serija... No, ne predstavlja li veću sreću i zadovoljstvo glazbu slušati putem ploča i audio kasete, fotografije gledati u foto albumima, filmove na filmskom platnu, a knjige čitati s papira? Na ovo će pitanje, u velikom broju, zasigurno potvrdno odgovoriti generacije 50-ih, 60-ih, 70-ih godina (ima ih i među rođenim 40-ih i 80-ih). Međutim, sve su te umjetnosti, razvojem tehnologije, nažalost poprimile neki drukčiji oblik, ali jedna od njih, i to deveta po redu, a koju predstavlja strip, se ne predaje. Ljubitelja stripa na ovim našim prostorima nemali je broj, striparnica također; sve je više mladih koji pokazuju veliko zanimanje za ovu »umjetnost«, koja, prema mišljenju jednog od sugovornika, doživljava svoje novo zlatno doba. Sve je to bio više nego dovoljan razlog da se, nakon one o *Tomosovim* motorima, pozabavimo još jednom nostalgičnom temom.

Kratki pogled u prošlost

Do raspada SFRJ strip scena je na ovim prostorima bila jaka. Od 50-ih godina prošloga stoljeća u kontinuitetu su izlazili stripovi u izdanju novosadske *Stripoteke*, zagrebačkog *Plavog vjesnika*, 1968. pojavila su se izdanja *Zlatne serije* i *Lunov Magnus stripa* koja su predstavila talijansku strip scenu (*Blek Stena*, *Zagor*, *Komandant Mark*, *Kapetan Miki* itd.), a potom su tu *Alan Ford*, *Pauk*, *Uranela*, *Mirko* i *Slavko*, *Politikin zabavnik* (u kom je također bilo stripova) i dr. Početkom 90-ih, zbog sankcija, sve to nekako zamire (nestalo je papira, od Talijana nisu otkupljena prava na daljnje objavljivanje, javlja se financijska kriza) i u Srbiji se prestaju tiskati stripovi koji su inače izlazili u izdanju novosadskog *Dnevnika*. Bilo je u to vrijeme pokušaja za oživljavanjem te scene, ali se to dogodilo tek 2008. godine pojavom beogradske izdavačke kuće *Veseli četvrtak*, koja počinje s izdavanjem starih junaka (*Dilan Dog*, *Zagor*, *Tex Viler*, *Mister No*), a potom proširuje svoju ponudu. Nakon nje, također u Beogradu, pojavljuje se izdavač *Čarobna knjiga*, koja izdaje veoma kvalitetne strip albume, i od tada strip u Srbiji doživljava, može se reći, jedan procvat, renesansu. Također, uz

»stare«, veliko zanimanje za strip počinju pokazivati pripadnici mlađih generacija.

Klub ljubitelja stripova Sombor

Na inicijativu Somborca **Danila Bogdanovića**, ljubitelja devete umjetnosti unazad oko četiri desetljeća, u Somboru je 2015. godine osnovan Klub ljubitelja stripova.

»Iskoristio sam jednu društvenu mrežu da uputim poziv, od Omladinskog kluba Grada Sombora dobili smo prostor i termin, organizirali smo prvi sastanak i na moje veliko iznenađenje na njemu se pojavilo između 30-40 ljubitelja stripova iz Sombora. Nakon nekoliko sastanaka, na kojima smo razmjenjivali iskustva vezana za strip, razgovarali o kolekcijama, uspoređivali neke naše raritetne stripove, osnovali smo Klub. Počeli smo pozivati strip crtače i autore, scenariste, ljude iz okruženja za koje smo znali da se bave stripom, a već 2016. u Somboru smo organizirali prvi *Festival stripa*, i od te godine se održava Somborski internacionalni festival stripa i fantastike. Zahvaljujući ravnateljici somborske Gradske biblioteke **Karlo Bjelicki Nataši Turkić** dobili smo jednu podrumsku prostoriju koju smo uredili za naše potrebe i tu se sada sastajemo dva puta tjedno«, kaže predsjednik ovog kluba.

Što se tiče članstva, u Klubu ih trenutno ima oko 90, od kojih najmlađi registrirani ima 7, a najstariji blizu 80 godina.

»Zanimljivo je da oko polovinu članova čine osnovci, srednjoškolci i studenti, a drugu polovinu ljudi srednjih godina i oni malo stariji, koji su stripove čitali 70-80-ih godina, kada su bili zaista popularni na ovim prostorima. Što se tiče vrste stripova, među mladima ima onih koji vole, primjerice, *Zagora* ili *Dilan Doga*, mada je daleko više onih koji vole japanske *Mange* i naravno ove sada popularne *Marvelove* i *DC* junake«, navodi Bogdanović, dodajući kako udruženja koja se na neki način bave stripom, u Vojvodini postoji svega tri-četiri, a u Srbiji malo više od 20, uključujući tu i škole stripa.

Na pitanje kako ocjenjuje strip scenu u Srbiji, on odgovara:

»Rekao bih da je u ovom momentu novo zlatno doba stripa u Srbiji. Naime, ranije je na prostoru cijele bivše Jugoslavije postojalo četiri-pet velikih izdavačkih kuća koje su izdavale određene vrste stripova u daleko većim tiražama nego danas. Međutim, danas, samo u Srbiji postoji 12-13 izdavačkih kuća koje se bave isključivo izdavanjem stripova i sve one izdaju različite stripove, različite junake, edicije, različite škole stripa (talijanske, francuske, engleske, američke, japanske...) i čini mi se da nikada nije bilo više izdanja nego što ih ima u ovom momentu. Razlika između strip scene u Srbiji i one u inozemstvu je u tome što naši neafirmirani autori koji se ne bave komercijalnim stripom još uvijek nemaju toliku prodaju da bi mogli širokom auditoriju prikazati svoje stripove. S druge strane, ona komercijalna strana je široko rasprostranjena, i u Srbiji se, primjerice, svake godine održava 12 različitih strip festivala, što je za zemlju kao što je naša izuzetno puno«.

O stanju u području devete umjetnosti u Hrvatskoj, te o suradnji s istim ili sličnim hrvatskim udruženjima Danilo Bogdanović kaže:

»U Hrvatskoj je strip scena također raznovrsna i razvijena, s tim da ona mnogo više pažnje posvećuje autorskom stripu pa tako njihovi neafirmirani mladi crtači imaju mnogo više prilike pokazati ono što rade. Strip je jedna od grana umjetnosti koja potpuno briše granice među ljudima. Izuzetno dobro surađujemo i u kontaktu smo s ljubiteljima i kolekcionarima stripa iz Hrvatske. Veliki broj naših ljubitelja i kolekcionara prati i kupuje hrvatska izdanja, a pouzdano znam da i oni vrlo rado nabavljaju naša izdanja. Naš klub je u izravnom kontaktu s udruženjem iz Osijeka koje se zove Hrvatski autorski strip, često surađujemo i naša suradnja je izvanredna«.

Prva striparnica u Subotici

U Subotici je u siječnju ove godine otvorena striparnica pod nazivom *300 čuda*, prva prodavaonica ovakvog tipa ikad otvorena u spomenutom gradu. Njen vlasnik je Subotičanin **Ognjen Vučković**, strastveni ljubitelj stripova, a budući da živi u Beogradu, za vođenje striparnice, tj. nabavu, prodaju i odnose s javnošću zadužen je **Uroš Jagodić**, također zaljubljenik u devetu umjetnost.

»Budući da Ognjen voli stripove, a ima i svoju nakladničku kuću *300 čuda comics*, odlučio je u rodnom gradu otvoriti striparnicu. Za sada se ova ideja pokazala kao veoma dobra, ima dosta zainteresiranih i čim je ljudi otkriju, redovno nam se vraćaju. Svakodnevno imamo kupaca, koji su u početku bili uglavnom pripadnici starije i srednje generacije koje uzimaju *Bonellijeve* i stripove starijih talijanskih izdanja, ali sada sve više dolaze mlađi (osnovno i srednjoškolci) kod kojih su ultra popularni japanski stripovi *Mange*, te *Marvelovi* i *DC junaci*«, po-

tvrdje Bogdanovićevu konstataciju Jagodić, dodajući da radnja za sada nudi isključivo domaća izdanja nakladničkih kuća *Comico*, *Čarobna knjiga*, *Darkwood*, *Veseli četvrtak*, *Golkonda*, *Makondo*, *300 čuda comics*, ali im je plan, u skorijoj budućnosti, nabaviti i hrvatska.

»Za sada smo to uspjeli jedino preko *Color Press Media Grupe*, koji su distributeri za hrvatska izdanja i koji, među ostalim, izdaju i *Alana Forda*. Međutim, to za sada nešto nije išlo i sada želimo stupiti u izravni kontakt s nekim tamo, jer ih dosta traži ta hrvatska izdanja. Primjerice, njihova izdavačka kuća *Fibra* ima jako lijepe stripove koji se dosta traže, a veliko zanimanje vlada i za hrvatskim izdanjima *Alana Forda*, *Zagora*, *Texa*, *Dilan Doga*...«

Na pitanje koliko, po njegovim saznanjima, ima ljubitelja, odnosno kolekcionara stripova u Subotici, Uroš Jagodić odgovara:

»Ako gledam naše kupce, može se govoriti o nekoliko desetaka ljubitelja stripova, a što se tiče kolekcionara, ima ih nekolicina koji imaju na tisuće stripova. Ima ih koji kupe dva broja istog stripa – jedan za čitanje i poslije za prodaju, a drugi ostave sebi na polici i to neotvoren, u celofanu«.

Što se tiče budućih planova, striparnica *300 čuda* planira organizirati strip festival »u okviru kojeg bi bila održana burza stripova (potrebno je još »samo« okupiti nekolicinu ljubitelja/kolekcionara stripa koji bi bili voljni dati svoje »blago« na prodaju ili za razmjenu, budući da je većina njih zainteresirana samo za kupovinu), strip radionica za djecu i mlade, te pozvan neki od strip crtača, poput subotičkog, a svjetski priznatog **Leonida Pilipovića**, poznatog kao **Leo fon Punkerstein**«.

A upravo s njim, te s jednim stripofilom, čija ljubav prema stripovima traje govoto pola stoljeća, nastaviti ćemo i zaokružiti u sljedećem broju priču o strip sceni i ljubiteljima devete umjetnosti u našem okruženju.

I. Petrekanić Sič

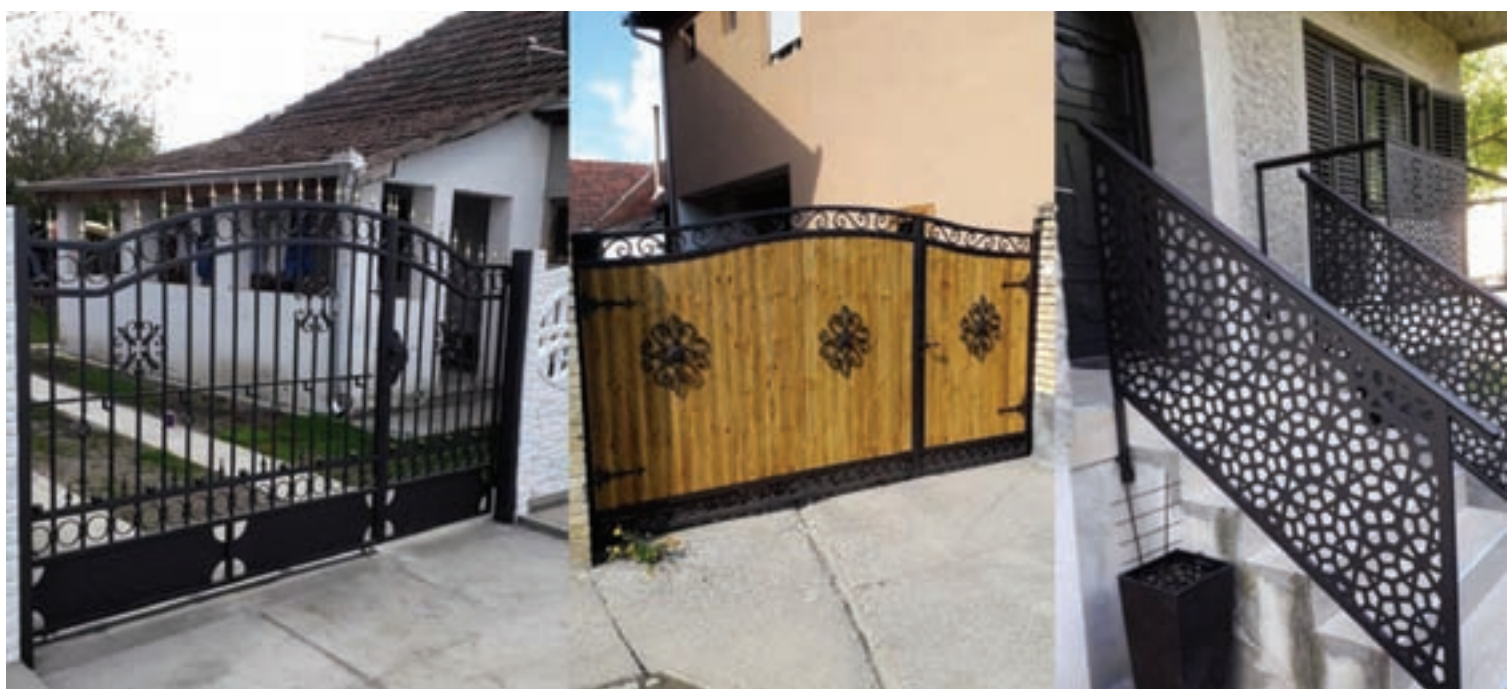
Naši gospodarstvenici (LXI.)

**»Glavni poslovi što se tiče proizvodnje rade se u radionici u Monoštoru, mada se dešava, no rijetko, da se izrađuje i montira na licu mjesta. Sama montaža je veza-
na za prijevoz proizvoda i montiranje na terenu«, kaže Srđan Đukanov**

Srđan Đukanov iz Monoštora privatni poduzetnik je godinu dana. Vlastiti posao pokrenuo je u vrijeme pandemije koronavirusa. Doba početka pandemije možda i nije vrijeme za poslovne početke no tako se desilo. Po struci kvalificirani bravar sa zavidnim radnim iskustvom u zemlji i inozemstvu odlučio je pokušati biti svoj gazda, za obitelj se skrbiti na jedan, u ovo vrijeme možda rizičan način ako se uzme u obzir da živi

na selu iz kojeg uveliko odlaze baš zbog nedostatka dobro plaćenog posla, pa onda i bilo kakvog posla. Što je ponukalo Srđana da se otisne u privatni biznis? Otkud samopouzdanje da će uspjeti? Na samom početka razgovora zaključio sam kako je to isključivo njegova želja biti s obitelji i veliko iskustvo i znanje koje je prethodno stekao. Kaže da je imao sreće jer pandemija nije bitno utjecala na njegovo poslovanje.

Rad u zemlji i inozemstvu

Pri odabiru škole i budućeg zanimanja nije dvojio, jer mu je želja bila nastaviti obiteljsku tradiciju, odnosno nastaviti raditi isti posao koji je radio i njegov otac. Cijeli radni vijek proveo je u poduzeću *Brodoremont* u Monoštoru. Radionica koju je otac imao u kući od malih nogu ga je zanimala te je u njoj učinio svoje prve bravarske »zahvate«. Poklopilo se da se i sâm pronašao u tom poslu.

Po završetku školovanja zapošljava se u istom poduzeću gdje i otac, pa je tako svoje prve ozbiljne korake što se tiče bravarije započeo u, na ovom prostoru, a i šire čuvenom poduzeću *Brodoremont* koje je dalo mnogo kvalitetnih majstora raznih struka od zavarivača, metalostrugara, brodomontera, bravara... Prije no što je postao poduzetnik, 43-godišnji Srđan je deset godina radio u *Brodoremontu* te sedam godina u poduzećima *Eko Montaža* iz Čakovca i *Zagreb Montaža* iz Zagreba. Ova poduzeća poslove su radila u Austriji, Njemačkoj i Italiji, pa je radeći u ovim poduzećima Srđan stekao zavidnu stručnu osposobljenost. No, ističe da ga je posao odvojio od obitelji, supruge **Lidije** i djece **Filipa** i **Luke**, što je utjecalo na njegov daljnji poslovni put i ohrabrilо ga da otvori svoju poduzetničku radionicu.

Ograde, balkoni, krovista

Na pitanje gdje primjenjuje svoje znanje, ili bolje reći zanatsko umijeće, odgovara da »bravarije« ima svugdje. Najveći dio posla Srđan odradi u svojoj radionici.

»Glavni poslovi što se tiče proizvodnje rade se u radionici u Monoštoru, mada se dešava, no rijetko, da se izrađuje i montira na licu mjesta. Sama montaža je vezana za prijevoz proizvoda i montiranje na terenu. Većinom su to Monoštor, Sombor i okolica«, kaže Srđan.

Ističe da ponekad u ovom poslu nema osmosatnog radnog vremena već se radi dok se posao ne završi. Izrađuje terase, balkonske ograde, kapije, garaže, konstrukcije za krovove, krovista, stilski namještaj od kovanog željeza, a po potrebi radi čak i vodovodne instalacije. Često radi komade u kombinaciji drveta i metala, jer potrebno je pratiti trendove što se tiče novih modela, novih materijala, pa i upotrebe novih alata.

»Interesantno je da se u pojedinim djelatnostima potpuno gubi upotreba drveta, a da je metal osnovni i malteno jedini materijal. Naročito u poljoprivredi gdje se sada većinom mjesta za sušenje, skladištenje proizvoda rade isključivo od metala. Posao oko bravarije generalno nije sezonski, ali ipak zimi ima nešto manje posla. Ovaj zanat ima budućnost te postoji generalna potreba za zanatlijama i nadam se da će u budućnosti ostati tako«, kaže Srđan.

Na pitanje radi li sam, pomaže li mu netko i u kojim situacijama, Srđan odgovara da radi sam, ali po potrebi mu pomaže otac pa i sin koji pohađa srednju školu. Ima slučajeva kada upošljava i radnika. Poslove koje ne može uraditi u svojoj radionici i svojim alatom nosi na obradu kod drugih majstora u Sombor koji posjeduju nedostajuće alate no to onda i uvećava troškove izrade.

Na kraju razgovora Srđan kaže da mu je značajna i pomoć supruge Lidije koja tolerira njegovo duže radno vrijeme, a isto tako pomaže oko računovodstvenih poslova. Ž. Š.

Hobi

U slobodno vrijeme Srđan voli otići u prirodu s obitelji i prijateljima, skuhati riblji paprikaš, pripremiti hranu na tradicionalne načine, uživati u miru i tišini te ponekad i zabaciti udice te čekati da riba zagrije.

Solistički koncert violinistice Ane Marije Vučić

ZEMUN – U organizaciji ZHZ-a Ilija Okruglić, u dvorani župe Uznesenja Blažene Djevice Marije u Zemunu, 3. listopada održan je solistički koncert violinistice **Ane Marije Vučić**.

Uz klavirsku pratnju **Sanje Knežević-Gavrilović**, u okviru programa izvedena su djela **Koste Manojlovića**, **Petra Nikolića**, **Dušana Radića**, **Antonína Dvořáka**, **Jean-Mariea Leclaira**, **Friedricha Seitzera** i **Béle Bartóka**. Župnik **Jozo Duspara** se u pozdravnoj riječi zahvalio na prilici da koncert ovakve umjetničke kvalitete bude održan u prostoru župe.

Novi poziv za projekte Hrvata izvan RH

ZAGREB – U cilju promicanja veza i jačanja suradnje Hrvatske s Hrvatima izvan domovine, očuvanja i jačanja nacionalnog identiteta, zaštite prava i interesa hrvatskih zajednica, očuvanja hrvatskog jezika, kulturnog stvaralaštva i baštine te poticanja hrvatskog kulturnog zajedništva, kao i pomoći ugroženim pojedincima – pripadnicima hrvatskog naroda izvan Hrvatske, Središnji državni ured za Hrvate izvan RH objavio je 2. Javni poziv za prijavu posebnih potreba i projekata od interesa za Hrvate izvan Hrvatske u svrhu ostvarenja financijske potpore za 2021. godinu. Prijava projekata, odnosno prijava za pomoć ugroženim pojedincima se podnosi u elektroničkom i papirnatom obliku. Rok za podnošenje prijava u elektroničkom i papirnatom obliku je do 4. studenoga 2021. godine. Više informacija o Javnom pozivu dostupno je na internetskoj stranici Ureda www.hrvatiizvanrh.gov.hr, u segmentu *Natječaj*. Dodatne informacije mogu se dobiti na brojevima telefona: +3851/6444-653, +3851/6444-669 radnim danom u vremenu od 10 do 15 sati ili na e-mail adresi: programi-projekti@hrvatiizvanrh.hr.

Novi Sad – EPK u finalu za najbolji europski trend brend

NOVI SAD – Projekt *Novi Sad – Europska prijestolnica kulture* ušao je u finale izbora za najbolji europski trend brand u području kulture za 2021. godinu, na predstojećim Nagradama za europske kulturne brandove, koje će šesnaesti put biti dodijeljene u Drezdenu 11. studenoga ove godine.

U konkurenciji za najprestižniju europsku nagradu u području kulture našlo se 110 organizacija, institucija i kulturnih ustanova iz Njemačke, Austrije, Švicarske, Belgije, Bjelorusije, Francuske, Izraela, Litve, Rusije, Srbije i Nizozemske, a projekt *Novi Sad – EPK* natjecat će se

s berlinskom organizacijom *Stiftung Zukunft Berlin* i digitalnom švicarskom platformom za kulturu *SpectYou*.

Ekspertni žiri od 40 članova sastavljen od stručnjaka iz kulture, bussinesa i medija, odabrao je ukupno 26 finalista. Nagrade za najbolje kulturne brendove (*Cultural Branda Awards*), osnovane 2006. godine, predstavljaju najuglednije europsko priznanje za kulturne projekte u ukupno osam kategorija.

Nagrade će biti dodijeljene istaknutim akterima i organizacijama s europske kulturne scene, primjerima održivog ulaganja u kulturne projekte, inovativnim obrazovnim programima, regijama urbane kulture i kulturnog turizma, kao i najposvećenijim kulturnim menadžerima iz Europe.

GRAD SUBOTICA
GRADSKA UPRAVA
TAJNIŠTVO ZA GRAĐEVINARSTVO

U skladu s člankom 45 a. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 - ispr., 64/2010 - odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - odluka US, 50/2013 - odluka US, 98/2013 - odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - dr. zakon, 9/2020 i 52/2021)

o g l a š a v a R A N I J A V N I U V I D P O V O D O M I Z R A D E

Plana detaljne regulacije za farmu svinja u Bajmaku

Odluka o izradi navedenog plana je objavljena u *Službenom listu Grada Subotice*, broj 24/2021.

Rani javni uvid bit će održan u trajanju od 15 dana, od 11. do 25. listopada 2021. godine, radnim danima od 8 do 12 sati, u Gradskoj upravi Subotice, Trg slobode 1, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, ured br. 204.

Tajništvo za građevinarstvo, kao nositelj izrade navedenog plana, organizira rani javni uvid u cilju upoznavanja javnosti s općim ciljevima i svrhom izrade navedenog plana, mogućim rješenjima za razvoj prostornih cjelina, mogućim rješenjima za urbanu obnovu, kao i efektima planiranja.

Pozivaju se tijela, organizacije i javna poduzeća koji su ovlašteni utvrđivati uvjete za zaštitu i uređenje prostora i izgradnju objekata da daju mišljenje u pogledu uvjeta i neophodnog opsega i stupnja procjene utjecaja na životni okoliš.

Pravne i fizičke osobe mogu dostaviti primjedbe i sugestije u pisanoj formi Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), Trg slobode 1, od 11. do 25. listopada 2021. godine.

Primjedbe i sugestije pravnih i fizičkih osoba koje evidentira nositelj izrade mogu utjecati na planska rješenja.

Memorandum općine Bikić, Rajićeva izjava o hrvatstvu Bunjevaca

2. listopada 1930. – *Neven* piše da je **Ivan Vojnić Tunić**, profesor Državne muške gimnazije u Subotici premješten u istom svojstvu (profesor matematike i fizike) u Požarevac. Vojnić Tunić je bio prvi poslijeratni ravnatelj Bunjevačko-srpske gimnazije i član-osnivač Hrvatskog prosvjetnog društva *Neven* u Subotici.

3. listopada 1929. – *Neven* piše da je u Subotici održan pripremi sastanak subotičkih hrvatskih prosvjetnih radnika radi osnivanja podružnice Hrvatskog kulturnog društva *Napredak* u Subotici. Na osnivačku skupštinu doći će i predsjedništvo *Napretka* iz Sarajeva.

4. listopada 1930. – Somborski *Glas naroda* piše da se u Somboru 27. rujna **Ljudevit Čuvardić**, bankarski činovnik, vjenčao gospođicom **Jelisavetom Stolišić**, kćerkom **Stipana Stolišića**, poreznog senatora, predsjednika *Bunjevačkog kola*.

5. listopada 1920. – *Neven* prenosi memorandum općine Bikić predsjedniku ministarskog vijeća Kraljevine SHS **Milenku Vesniću** odobren na odbornoj sjednici 23. ruj-

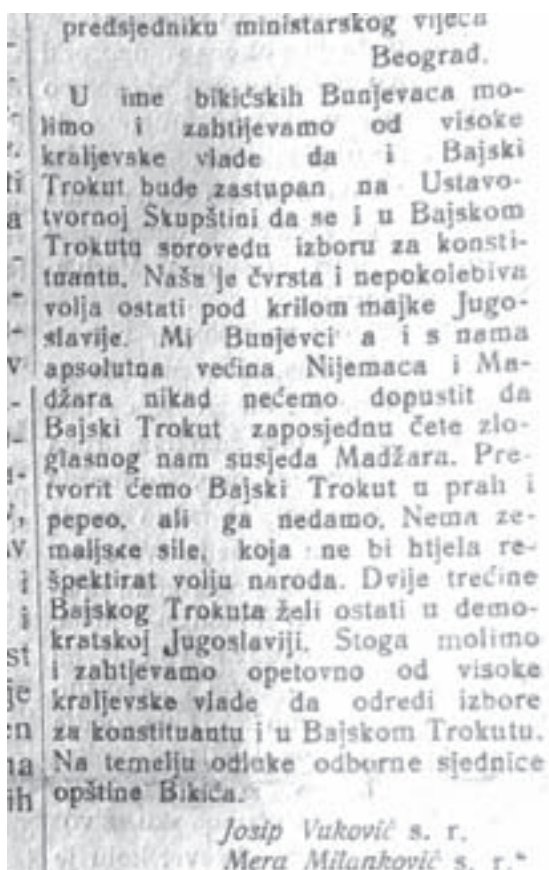
na. Potpisnici (**Joso Vuković Đido** i **Mera Milanković**) mole ministra da se u i Bajskom Trokutu provedu izbori za ustavotvornu skupštinu zakazani za 28. studenog.

6. listopada 1940. – *Obzor* prenosi pisanje *Subotičkih novina* o sjednici subotičkog Gradskog vijeća na kojoj je raspravljana podjela pomoći za studije siromašnim studentima. »Čim je došla prva molba, kojom se traži pomoć za studije u Zagrebu, nastala su natezanja, protivljenja, dok na koncu pitanje pomoći nije skinuto sa dnevnog reda i odgođeno za kasnije.« U opstrukciji sjednice su se istaknuli sljedeći gradski općinari: **Božidar Ristić**, **Radivoj Miladinović**, **Branko Pakaški** i drugi. Znakovito je da nitko od imenovanih nije rođen, niti odrastao u Subotici. Ondje su ih odveli posao i partija (Narodna radikalna stranka i Jugoslavenska radikalna zajednica).

7. listopada 1920. – *Neven* doznaje iz stanovitih izvora da je Ministarstvo prosvjete Kraljevine SHS naredilo da se u subotičkim školama uči samo ćirilica. U nastavku piše: »Ako ta naredba zaista postoji, vjerujemo da je nastala zabunom i nepoznavanjem prilika, jer kako bi se u Subotici, gdje velik dio učenika ne zna ili vrlo slabo zna ćirilicu, učila samo ćirilica, dok se u samoj Srbiji uči takodjer i latinica. Takova naredjenja zaista ne stvaraju jedinstvo, osobito, ako se hoće silom provoditi«.

7. listopada 1934. – *Subotičke novine* donose kratku biografiju **Mladena Barbarića**. Rođen je u Iloku od bunjevačkih roditelja, čiji su preci bili rodnom iz Baje. Već u nižim razredima gimnazije je pisao pjesme. Kao srednjoškolac je uređivao đački list *Srijem* i osnovao je malo književno društvo. Studirao je filozofiju u Baji. U to vrijeme dao je objaviti više pjesama u subotičkom *Nevenu*. U Baji mu je učitelj bio **Ante Evetović Miroljub**, o kojem je napisao studiju za zagrebački književni časopis *Smilje*. Barbarić je osobno poznao bunjevačke prvake. Više puta je dolazio u Suboticu i dijelio narodu poučne i nabožne knjige (većinom izdanja sv. Jeronima). Po završetku školovanja, kao kateheta u građanskoj školi u Iloku je pokrenuo list za hrvatsku katoličku mladež *Anđeo* (1901.), kojeg je uređivao 15 godina. Bavio se i poviješću Srijema. Iz njegovog historiografskog opusa vrijedi izdvojiti studiju *Povijest prve franjevačke gimnazije u Rumi* (1912.).

8. listopada 1925. – *Neven* piše da je **Blaško Rajić** na crkvenoj proslavi tisućugodišnjice hrvatskog kraljevstva rekao da su Bunjevci podrijetlom čisti i pravi Hrvati.

Otvoreni 20. dani hrvatske riječi – dani Balinta Vujkova

Uspomena na Balinta ne jenjava

Najveća književna manifestacija Hrvata u Srbiji, *Dani hrvatske riječi – dani Balinta Vujkova*, 20. po redu, otvorena je *Književnim salonom*, u utorak, 5. listopada, u Gradskoj knjižnici u Novom Sadu.

Na *Salonu* su predstavljene dvije nove knjige tiskane u povodu *Dana: Pripovi(je)tke 2*, peta knjiga u ediciji *Izabrana djela Balinta Vujkova* i zbornik radova s prošlogodišnjeg međunarodnog znanstveno-stručnog skupa – *Čitanjem do uključenosti*.

Sabrano jezično blago

Peta knjiga Vujkovljevih *Izabranih djela* sadrži pripovijetke Hrvata iz manjinskih zajednica rasutih ne samo na panonskom prostoru nego također i janjevačkih Hrvata s Kosova. Priređivač knjige **Zlatko Romić** za ovu je prigodu izabrao pripovijetke iz 15 različitih knjiga.

»Rad na knjizi značio je i lingvističku arheologiju, jer jezik kojim se govorilo prije 60-ak godina, kada je Balint bio na tim prostorima i slušao uživo kazivače, nije više bio razumljiv. Stoga ova knjiga ima višestruko značenje«, kazala je urednica knjige i predsjednica Organizacijskog odbora ove književne manifestacije **Katarina Čeliković**.

Čitanjem do uključenosti

Radovi u zborniku *Čitanjem do uključenosti* bave se ulogom knjižnica u uključivanju različitih ranjivih društvenih skupina, ukazujući na važnost oblikovanja čitateljske

sposobnosti, stvaranja kreativnih programa i usluga te suradnje knjižnica, stručnjaka i ostalih subjekata u lokalnoj i široj zajednici. O zborniku, ali i izazovima u komunikaciji s djecom tijekom epidemije govorila je voditeljica Dječjeg odjela Gradske knjižnice u Novom Sadu **Katarina Novaković**, dok se prisutnima obratio i **Goran Kaurić**, izaslanik pokrajinske tajnice za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama **Dragane Milošević**.

Predsjednica Hrvatske čitaonice **Bernadica Ivanković** izrazila je zadovoljstvo dolaskom u novosadsku knjižnicu, kod kolegica s kojima, kako kaže, imaju sjajnu suradnju.

»Drago nam je što smo baš ovdje u Novom Sadu predstavili naša dva ploda Hrvatske čitaonice za ovogodišnje *Dane Balinta Vujkova*, u godini jubileja kada proslavljamo i 50 godina od kako je Balint Vujkov dobio *Vukovu nagradu* za svoj sakupljački rad i 50 godina od kako je izašla njegova knjiga *Cvjetovi mećave*«, navodi Ivanković.

Jubilejski Dani

Po riječima predsjednice Organizacijskog odbora manifestacije i stručne suradnice u Zavodu za kulturu vođanskih Hrvata Katarine Čeliković, *Dani*, za razliku od početaka, danas pokrivaju veći broj ciljnih skupina.

»Ova manifestacija je na početku bila skromnija, trajala je kraće. Danas imamo ustaljeni program za djecu u osnovnim i srednjim školama, omogućavamo susrete znanstvenika na području književnosti i kulture općenito,

ali jednako tako se posljednjih godina susreću i knjižničari iz Srbije, Hrvatske, pa čak i Mađarske. Ove godine smo došli u Novi Sad jer je to grad veoma značajan za kulturu i knjigu, te dio programa ponuditi i ovdašnjim Hrvatima. Balint Vujkov je 60 godina prikupljao narodnu usmenu književnost i upravo smo u *Izabranim djelima* pokušali predstaviti, čak u tri knjige, samo opus bajki. Veoma su moćne i velike, i to na govorima Hrvata od Janjeva preko Rumunjske, Mađarske, Austrije do Slovačke i naravno Baranje i vojvođanskog dijela. To je jedan veliki prostor koji samo govori kako je Balint sa svojim velikim dugačkim koracima koračao po ovoj našoj ravnici, ali i otišao mnogo dalje. Uspomena na Balinta nikada ne je-njava, rekla bih da su *Dani Balinta Vujkova* ušli u škole, da su došli do odraslih, da rijetko tko ne zna tko je Balint Vujkov«, kazala je Čeliković.

Program za danas

Ovogodišnji *Dani hrvatske knjige i riječi* traju do danas (petak, 8. listopada), a programi se održavaju u više gra-

dova: Novom Sadu, Sonti i Subotici. Danas, u prijedop-nevnim satima, u Gradskoj knjižnici Subotica održava se znanstveno-stručni skup. Teme će biti posvećene velikani-ma i događajima iz kulturne povijesti ovdašnjih Hrvata ali i iz šireg prostora. Također, u knjižnici će biti priređe-na i manja izložba knjiške produkcije ovdašnjih Hrvata u proteklih godinu dana.

Navečer, u 19 sati, u Predvorju Gradske kuće u Su-botici bit će otvorena izložba *150 godina Bunjevačkih i šokačkih novina i Vile*. Nakon otvorenja izložbe, slijedi Multimedijalna večer u Velikoj vijećnici Gradske kuće na kojoj će, među ostalim, biti uručene književne nagrade. Hrvatska čitaonica Subotica dodijelit će nagradu za ži-votno djelo pjesniku i knjižničaru **Lazaru Franciškoviću**, dok će ZKVH uručiti nagrade **Emerik Pavić** za najbolju knjigu tiskanu u 2020. godini te **Iso Velikanović** za najbo-lje prozno djelo u razdoblju 2018.-2020. Program će imati i svoj slavljenički dio povodom dva desetljeća održava-nja te manifestacije u kojem će nastupiti recitatori i zbor HKPD-a *Jelačić* iz Petrovaradina.

K. Ivković Ivandekić

Nova knjiga: Zlatko Gorjanac, *Skazaljke*, UG *Urbani Šokci*, Sombor, 2021.

Hod po krugu života

U nakladi somborske Udruge građana *Urbani Šokci* nedavno je objavljena knjiga pjesama *Skazaljke*, književni prvijenac **Zlatka Gorjanca**. Autor piše na bereš-koj šokačkoj ikavici i hrvatskom jezičnom standardu, a tematsko-motivski njegova lirika donosi razmišljanja o životu, doživlja-jima i iskustvima, duhovnosti (Bogu), kao i posvete zavičaju (Beregu) i Šokadiji. Gor-janac stvara u stihu ali ponegdje i slobod-no, bez ograničenja u ritmici i metrici.

U *Skazaljka*ma je sabrano više od 60 pjesma, a zbirka je podijeljena u pet cje-lina: *Svitu svojmu vinac strofa plete*, *Pro-šetaću opet svim stazama starim*, *Pjesnik kad si*, *U sopstvenoj blizini*, *Urami sunce u korice knjige*, *Za tvojim stopama uvijek ću ići*.

Predsjednica UG *Urbani Šokci* **Marija Šeremešić** u uvodnom tekstu u knjizi na-vodi kako Gorjančeve pjesme čitatelj osjeti svim osjetilima.

»To su zvukovi, boje, mirisi, tu je sve ono što zarobi pažnju čitatelja i povede ga u svijet pjesnikova sjećanja, na prostore sjeverne Bačke, gdje se šćućurilo njegov rodno mjesto, u prostore nezaborava. Zlatko Gor-janac se u mnogim pjesmama okreće samom sebi, ali ipak ima neiscrpni izvor empatije i za svijet oko sebe. Mnoge je pjesme darovao rodnom kraju. Sretnim, ali i sjetnim stihovi-ma čuva sjećanja na nanizano zrnje godine i onoga čega

više nema. U danima tjeskobe zna gdje je utjeha... i opet stvara tople i dirljive stihove. Vjera mu daje snagu i Božjim stopama uspješno hodi i u nemirnim vodama lagano brodi uz svoju malenu obitelj«, piše Šeremešić.

Kako dodaje, listajući zbirku »oživljava-mo nadu u održanje identiteta za buduće naraštaje, u vremenu nestajanja svega tradicijskoga u našoj hrvatskoj šokačkoj kulturi«.

»Na prolaznost opominju skazaljke koje neumorno hode po krugu života neminov-nim putem zaborava«, zaključuje Marija Šeremešić.

Zlatko Gorjanac (Sombor, 1974.) pje-sme piše od tinejdžerskog doba, a objav-ljivao je u *Zvoniku*, *Hrvatskoj riječi*, *Subo-tičkoj Danici*, *Somborskim novinama*, *Liri naivi* te zborniku s pjesničkih susreta u Rešetarima. Bavio se i novinarstvom. Više godina bio je dopisnik tjednika *Hrvatska ri-ječ*, suradnik *Hrčka*, *Somborskih novina*, *Zvonika* i *Miroljuba*, a snimio je, uređio i

vodio više od stotinu emisija *Glas Hrvata* na Radio Som-boru. Osim pisanja, velika strast mu je glazba (tamburaš-ka i rock). Danas svira u tamburaškom sastavu *Panonika*.

Izdavanje knjige *Skazaljke* pomogli su Grad Sombor i Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvat-ske.

D. B. P.

Kontinuitet učenja materinskog jezika

U Hrvatskom domu u Somboru prošloga tjedna održan je sastanak s roditeljima i učenicima koji žele pohađati izborni predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture, objavio je HNV. Prisutne je u ime

Hrvatskog nacionalnog vijeća pozdravila asistentica pri obrazovanju HNV-a **Nataša Stipančević**, a susretu su prisustvovali i prof. **Bruno Dronjić**, ovogodišnji predavač spomenutog predmeta koji je ovom prigodom predstavio njegov program, te **Marija Matarić**, jedna od zaslužnih za promoviranje predmeta među djecom i roditeljima.

»Sretni smo i ponosni što nastava na hrvatskom jeziku u Somboru ima kontinuitet. Danas se okupilo oko 16 učenika koji žele nastaviti izučavanje ovog predmeta, a nadamo se i povećanju broja polaznika jer zaista imaju sve potrebne uvjete u novoj učionici. U kolovozu je organiziran multikulturalni kamp za djecu – *Upoznajmo bogatstvo naše Vojvodine* za učenike iz Sombora, Monoštora i Berega koji izučavaju Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture. Ti su dani bili ispunjeni smijehom, igrom, zajedništvom, a pohađanjem nastave na hrvatskom jeziku, među ostalim, djeca imaju mogućnost međusobno se još bolje upoznati te njegovati materinji jezik i učiti o svojoj kulturi, a uskoro učenike očekuje još sličnih

aktivnosti«, izjavila je Stipančević.

Odlučeno je kako će se nastava održavati u Hrvatskom domu u Somboru, četvorkom, u sljedećim terminima: prva skupina od 18.30 do 19.30 sati, a druga skupina od 19.30 do 20.30 sati.

(HNV)

Likovna kolonija u Nazoru

Slikari na Coloritu

Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo *Vladimir Nazor* organiziralo je Likovnu koloniju *Colorit*, koja je održana 21. puta. U radu kolonije sudjelovali su slikari iz Subotice, Sombora, Bačke Palanke, Koluta, Riđice, salaša Gradina. Umjetnici su radili u prostoru Hrvatskog doma.

Uz **Nou Keresteš**, najmlađa sudionica bila je **Tanja Cigić Parčetić** iz salaša Gradina, kojoj je ovo bila druga kolonija na kojoj je sudjelovala. »Na prvu koloniju, koja je bila u Apatinu, odvela me je profesorica. Znala sam da ću ovdje biti najmlađa, ali zanimljivo je vidjeti kako rade stariji slikari, 'krasti' njihovo znanje, iskustvo. Samouka sam i tek u srednjoj školi sam počela slikati na platnu. Slikanje mi je hobi i tako će ostati, jer planiram poslije srednje škole, a sada sam maturantica, upisati arhitekturu«, kaže Tanja.

Zdenka Sudarević iz Subotice, članica Likovnog odjela HKC-a *Bunjevačko kolo*, jedna je od redovitijih sudionica *Colorita*.

»Svaka kolonija prilika je vidjeti nešto novo. Jeste da u svaku sliku mi unosimo svoj osobni umjetnički izričaj,

ali ovo je prilika vidjeti neke nove tehnike, poteze«, kaže Zdenka Sudarević.

Antun Krulić, slikar iz Koluta, drugi puta se odazvao pozivu organizatora. Vjeran je vojvođanskim motivima, a zanimljive su ovoga puta bile njegove slike u slici, koje prate proces od sjetve žita do kruha.

Z. V.

Oratorij na tri lokacije

Nakon što je Subotički oratorij proslavio pet godina rada, zainteresiranost djece i roditelja za ovakav način druženja i zabave je sve veći. Brojnost animatora, koji su stasali tijekom proteklog vremena, omogućila je da proteklog vikenda (u subotu, 2. listopada) oratorij bude održan na tri lokacije.

»Odlučili smo krenuti i u druga mjesta. Iako ovo nije prvi puta da idemo izvan Subotice, prvi je puta da smo u istom danu bili na tri različite lokacije: u Subotici (župa sv. Rok), u Maloj Bosni i u Tavankutu. Ovo je sada bilo izvodljivo budući da u oratoriju ima oko 60 animatora, koji su stasali i sazreli da mogu i sami voditi oratorij«, priča jedna od voditeljica **Nataša Stipančević**.

Prvi puta animatori su odlučili otići u Tavankut i Malu Bosnu i vidjeti kakva je zainteresiranost djece, a brojke govore više nego riječi. U Tavankutu se okupilo 122 djece, i to iz Gornjeg i Donjeg Tavankuta, te iz Mirgeša, dok je Mala Bosna prvi oratorij započela s njih 44.

Možemo se ovom prilikom podsjetiti kako je ljetni oratorij ove godine, koji je trajao pet dana, okupio oko 120 djece, a ovosubotnji redoviti oratorij je okupio nešto više od 30 djece u župi sv. Roka.

Molitva, pjesma, ples, igra, grazbena radionica, duhovni nagovor, sport, druženje i puno nasmijanih lica bilo je prisutno na sve tri lokacije, a ujedno je to poticaj za župnike, djecu i roditelje, pa i animatore promišljati o ponovnom susretu.

Ž. V.

Mala Bosna

Tavankut

Vjeroučenicima posjetili samostan sestara sv. Križa

Usubotu, 2. listopada, za vrijeme redovitog katehetskog okupljanja u župi, djeca osnovnoškolskog uzrasta koja pohađaju vjeronaučnu nastavu u srijemskomitrovačkim osnovnim školama posjetila su samostan milosrdnih sestara Svetog križa u Srijemskoj Mitrovici. Djeca su se u samostan uputila u pratnji vjeroučiteljice **Sare Žurovski**, a u samostanu ih je dočekala s. **Cecilija Tomkić**.

Nakon srdačne dobrodošlice, s. Cecilija je upoznala djecu sa životom i radom časnih sestara u Srijemskoj Mitrovici. Također, ovom prigodom ispričala je djeci o časnoj Majci **Amadeji Pavlović** rođenoj u Petrovaradinu 1895. godine i upoznala ih s njenim likom i životnim djelom.

»Njezin život, bogat poslušnošću i dobrotom, trebao bi nam biti motiv da slijedimo njezin primjer i tako živimo za Boga i bližnjega«, poručila je okupljenoj djeci s. Cecilija Tomkić.

Ovom prilikom djeca su na dar dobila prigodnu slikovnicu koja opisuje i ocrta život s. Amadeje, a koju su sestre Sv. križa izdale. Na koncu susreta djeca su imala prigodu upaliti svijeću ispred slike majke Amadeje, pomoliti se i počastiti.

S. Ž.

Foto: Olivera Golijanin

200. obljetnica župne crkve sv. Mihovila u Odžacima

Crkva koju je izgradila kudeljja

Najviši od triju tornjeva župne crkve sv. Mihovila arkandela, visok 53 metra, nadvisuje ne samo sve ostale objekte u Odžacima, nego i cijeli krajolik zapadne Bačke. Ova zgrada dom je Crkve, zajednice vjernika, koja je 29. rujna proslavila svojeg župnog patrona.

Izgradnja sadašnje crkve počela je 25. listopada 1818., u velikoj mjeri od materijala stare crkve, izgrađene ovdje 1764. godine. Značajni dio sredstava za izgradnju dali su

sami Odžaćani, njemački živalj, davanjem naturalija u za to osnovani fond, a najviše novca, gotovo polovicu, priložili su proizvođači kudelje, ovdje naročito zastupljeni i poznati. Gradnja je završena 1821. postavljanjem križa na centralni toranj. Pročelje je oblikovano u stilu klasicizma, a unutrašnjost iznimno raskošna, s umjetničkim izvedbama u svetištu i pokrajnjim prostorima iznimno velikih dimenzija i vrlo živih kompozicija. Povijest izgradnje crkve i njezine umjetničke vrijednosti (1970. proglašna je spomenikom kulture) sazeo je dr. **Vladimir Stojanović** u nedavno publiciranoj monografiji Odžaka.

Kako ostati branitelj dobra?

Biskup Subotičke biskupije mons. **Slavko Večerin** predvodio je misno slavlje o dvostoljetnoj obljetnici dovršetka gradnje župne crkve skupa s domaćinom, župnikom preč. **Jakobom Pfeiferom** i svećenicima okolnih župa. Svečanom misnom slavlju nazočili su brojni vjernici i hodočasnici, kao i gosti: episkop bački **Irinej Bulović**, njegov vikarni episkop **Damaskin Grabež**, te biskup Slovačke evangeličke Crkve augsburškog vjeroispovijedanja u Srbiji **Jaroslav Javorňík** s pratnjom.

Biskup Večerin u homiliji je, prikazavši lik i djelovanje sv. Mihovila arkandela, posvijestio vjernicima da je borba protiv oholosti Zloga i danas aktualna. »Svjesni smo ko-

liko oholost može prouzročiti zla u svijetu. Od prvih ljudi do današnjega vremena, ta zla sklonost obuzima ljude u svim kategorijama i staležima. Čovjek u svojoj oholosti i samodopadnosti uvijek se nastojao udaljiti od Boga ili zauzeti njegovo mjesto. To redovito vodi i čovjeka i svijet oko njega u propast. Zato je toliko ovisnika, prijevara, ubojstava, toliko stradanja nevinih od prometa do razbojstava. Pitamo se kako ostati u tome branitelj dobra, kad se čini da je dobro toliko puta pobijeđeno, a da zlo nastavlja svoje postojanje? Moguće je. Vjera nas uči da je Isus svojom žrtvom na križu i uskrsnućem pobijedio svaki grijeh, zlo i samu smrt«, kazao je biskup.

Na koncu mise, preč. Pfeifer, budući da je imenovan novim bačkim arhiprezbiterom, položio je ispovijest vjere i prisegu vjernosti pred biskupom Večerinom. Na misi je pjevao Mješoviti zbor *Santa Maria* iz Bača kojim je ravnao **David Bertran**.

Pastoral na četiri jezika

Već 45 godina u Odžacima neumorno pastoralno djeluje preč. Jakob Pfeifer, rođeni Plavanac, svećenik koji u svojoj sedamdesetoj godini života i dalje skrbi za, sada, malobrojne katolike, uz župničku službu u dvije apatinske župe. Kaže da se liturgijski pastoral nedjeljom odvija na hrvatskom jeziku, uz uporabu mađarskog, njemačkog i slovačkog. »Nedjeljom slavimo misu s oko 30 vjernika, uglavnom starijih od 50 godina, a preko tjedna s najviše njih šest. To je naša realnost. Mladih katolika gotovo i nema, a školske djece je također vrlo malo, tako da smo ostali na *klasičnom pastoralu*«, navodi on.

Obljetnicu je odžačka crkva dočekala spolja potpuno obnovljena. Sredstva za obnovu su, kaže Pfeifer, zaista bila nenadani Božji dar. »Godine 2018. sam dobio iznenadan poziv iz Švicarske, iz jednog ureda notara. Obaviješten sam da je pokojna gospođa **Helena Steimann Kelbli**, rođena Odžačanka, ostavila značajan dio svoje imovine upravo crkvi u mjestu svojeg rođenja. To sam namijenio obnovi crkve. Ovdje živim toliko dugo, a apatinske crkve smo uspjeli obnoviti, te smo krenuli k obljetnici crkve sveukupnom i temeljitom spoljnom obnovom, koja je nedavno dovršena.

Odžaci su nekada bili jedna od većih i iznimno uglednih župa u Bačkoj, koja je dala veliki broj svećenika, te mons. **Ladislava Németa** SVD, zrenjaninskoga biskupa i mnoštvo redovnica. To je prekinuto protjerivanjem većinskog njemačkog življa nakon II. svjetskog rata. Danas živi u drukčijim vjerničkim koordinatama, no i u njima i dalje čuva katoličku duhovnu i materijalnu baštinu. Njoj doprinosi i stotinjak odžačkih katolika Hrvata, koliko ih je bilo u ovom mjestu prema posljednjem popisu.

M. Tucakov

U susret 125. obljetnice crkve sv. Roka

Župna crkva sv. Roka u Subotici ove godine obilježava 125 godina crkve i 180 godina postojanja župe. Svečanu svetu misu u povodu ova dva jubileja, 10. listopada u 17 sati, predvodit će biskup Subotičke biskupije mons. **Slavko Večerin** u zajedništvu sa svećenicima grada i biskupije.

.....

Inicijativa 40 dana za život

Jesenska kampanja *Inicijativa 40 dana za život* traje do 31. listopada tijekom koje se svi oni koji žele mogu priključiti bdjenju i molitvi protiv pobačaja. Geslo ovogodišnje kampanje je »Sveti Mihaele Arkandele, brani nas u boju!«. Zainteresirani se mogu priključiti svakog radnog dana i vikendom u kapeli Crne Gospe (kod franjevacu) u Subotici, u terminu od 8 do 9 sati, dok će se svakog petka u kapeli Radio Marije u terminu od 20 služiti sveta misa i klanjanje za spas nerođenih.

.....

U susret blagdanima

8. listopada – Demetrije
15. listopada – Terezija Avilska
17. listopada – Ignacije Antiohijski
18. listopada – Luka evanđelista
19. listopada – Pavao od Križa

Bog vidi u ljudsko srce

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Prošle nedjelje smo iz Poslanice Hebrejima slušali o spasenju koje nam je zavrijedio Krist svojom krvlju. Ove nedjelje nas autor Poslanice podsjeća da je cijeli naš život, sve misli i nakane srca, a ne samo djela, Bogu poznat, te ćemo mu za sve to na koncu ovoga života polagati račun. Poslanica nas ne želi plašiti, nego nas usmjeriti na pravi put.

Moć Božje riječi

Autor Poslanice Hebrejima kaže: »Živa je riječ Božja i djelotvorna; oštija je od svakoga dvosjekla mača; prodire dotle da dijeli dušu i duh, zglobove i moždinu te prosuđuje nakane i misli srca.« (Heb 4,12). Potrebno je spoznati i nikada ne zaboraviti snagu Božje riječi. Ona je djelotvorna, po njoj je stvoren svijet, po njoj Bog djeluje u ljudskoj povijesti. Dovoljno je da on kaže i da nešto bude. Po njoj on provodi u djelo svoja upozorenja upućena neposlušnima, ali i svoja obećanja vjernima. Ona prodire u najveće dubine i najskrivenije dijelove ljudskoga života. U stanju je razlučiti sve čovjekove želje, težnje i nakane, razdijeliti ih na dva dijela, na zle i dobre. Za nju nema prepreke da proдре u ljudsko srce i jasno vidi što se u njemu nalazi. U Svetom pismu srce je središte čovjeka. Sve što čovjek čini i osjeća dolazi iz srca, zato Božja riječ baš u srce prodire, jer se u njemu nalazi sve ono što čovjek jest. U njemu se rađaju osjećaji i nakane za djela koja će tek biti učinjena. Zato je Bogu važno što je u ljudskom srcu i u njega prodire svojom moćnom riječju. No, on nije površan i nagao, kao što su ljudi. On razlaže i analizira, promatra, pa daje sud, uvijek pošten i točan.

Bog sve vidi

U nastavku autor od Božje riječi prelazi na sveznanje Božje: »Nema stvorenja njoj skrivena. Sve je, na-

protiv, golo i razgoljeno očima Onoga komu nam je dati račun.« (Heb 4,13). Dakle, ne možemo se sakriti od Boga. Poznati su nam primjeri biblijskih grijeshnika, koji su upravo to pokušali, ali Bog je znao gdje su i što su počinili. Znao je i da su Adam i Eva jeli sa zabranjenog stabla, i da je Kain ubio Abela, i sve druge grijehe pojedinaca, ali i izraelskoga naroda. Njegova sve-moć omogućava mu da i prije nego mu sami odlučimo priznati grijehe koje smo počinili, on već zna što se dogodilo, jer mu ništa nije skriveno. Tako zna i kada tajimo, čak i pred sobom nje-čemo počinjeno. No, pred njim je sve razgoljeno, sve jasno vidljivo i ništa ne može ostati tajna. Ne možemo se sakriti od Boga, od onoga kome nam je dati račun. Stoga treba vjerovati njegovoj riječi, slušati njegov glas i težiti za njim u svome životu, tako da se ne posramimo kada budemo stajali pred Suce-m na kraju vremena.

Ohrabrenje

Ovaj ulomak iz Poslanice Hebrejima može nas na prvu zaplašiti. No, on je ohrabrujući za sve kršćane. Jer, kao što Bog vidi sve naše grijehe, zla djela i nakane, tako vidi i sve ono dobro što činimo, vidi koliko se u njega pouzdajemo i koliko vjerujemo. Često se osjećamo obeshrabreni kada zbog dobra loše prođemo, kada budemo iskorišteni ili prevareni. Isto tako Bog vidi i naše žarke molitve, naše patnje i nakane koje mu prikazujemo. I onda kada nam se čini da nas je i on zaboravio, da nas ne čuje i da ne vidi sve naše žrtve i dobra djela, Poslanica Hebrejima nas podsjeća da nije tako. To će sve ući u račun koji ćemo polagati kada stanemo pred Suca.

Svjesni da Bog sve vidi i ništa mu se ne može skriti, trudimo se živjeti tako da se ne bojimo jednoga dana susresti se s njime licem u lice, jer Bog vidi i sva naša nastojanja i trud oko toga da budemo bolji i revniji kršćani.

Zaboravljane torte

Umjetnost od šećera

Nekada, i ne tako davno, odlazak u svatove se nije mogao zamisliti bez toga da se nosi torta. Svaka obitelj imala je svoju tortu, a koje su bile najljepše »ocjenjivali« su gosti sami, uglavnom ženski rod, jer zna se: muškarci su u svatovima imali »pametnija posla«. A i što bi rekli? Torta k'o torta.

Ali nije bilo svejedno. Znalo se kakvu tortu nosi kuma ili starosvatica, na kakvu se dočekuje snaša, kakva se nosi u tortare ili kakvu ima dalja rodbina ili susjedi.

Torte od prženog šećera

Nekadašnje torte od prženog šećera znale su biti prava umjetnost koja bi se na kraju mogla i pojesti. Pravile su se po željama mušterija i po idejama žena koje bi ih pravile. Nisu postojali kalupi ili šabloni, nego je njihova ljepota ovisila od spremnosti osobe koja ih pravi.

Torte od prženog šećera pravila je i naša sugovornica **Blaženka Cvijanov**, a kako je rekla, sve je nekako došlo spontano i iz potrebe.

»Za života sam pravila razne torte, a med njima su svakako bile one, kadgod neizostavne, koje su se ukra-

a i sami smo išli u nji. Onda bi u petak pekla piškote, pa i zamotala u krpe kako se ne bi sušile, a onda u subotu ranom zorom sam kuvala krem, pa kad se oladi spajala i šarala tortu kako bi bila gotova do svatova. I onda umisto nalakirani noktivi sam znala u svatove ić s plikovima od vrilog šećera.«

Po njenim riječima, s prženim šećerom se mora brzo raditi i ipak imati neko iskustvo, jer može doći do ozbiljnih opeklin. Da bi se dobio pržen šećer, kakav se koristio za torte, potrebno je upržiti ga uz stalno miješanje, te paziti kako karamel ne bi dobio tamnu boju. Kada je šećer otopljen, dodaju se usitnjeni orasi i svinjska mast kako bi se smjesa mogla lakše mazati.

»Dobiveni prženi šećer se rastanjio oklagijom na određenu debljinu, u zavisnosti od potrebe. Pravile su se razne figure jel oblici, koji bi se kasnije koristili za ukrašavanje. Kad se šećer oladi, mora se paziti kako se skida, da se ne bi slomio jel napuko. Nikad nisam imala nikake šablone jel kalupe, nego bi hasnirala ono što sam imala, boce (šire i uže), čaše, šolje, laboške... Pravila sam i ruže i drugo cvijeće od prženog šećera koje traži dodatnu brzinu«, priča Cvijanov.

Jestivi ukrasi

Kako je ispričala, ideje su navirale same od sebe, pa je tako pravila sve ono što joj se u tom momentu učinilo dobrim. Bilo je raznih prigoda, pa je samim time i potreba bila drugačija, ali ipak kada se sve zbroji najviše su torte ukrašene prženim šećerom bile pravljene za svatove.

»Svega je bilo, razni neodređeni ukrasa, vaze s cvjećem, mostovi, kule, kotarice s cvjećem, križovi, kaležovi, sidra,

šavale prženim šećerom. Nikad nisam završila kaki kurs jel štogod slično, al sam volila praviti torte i tako gledajući moju mamu sam i sama probala. Počela sam praviti za svoju dicu i najbližima, a onda se taj krug nikako proširio. Sad, kad vratim vreme unatrag, ni sama ne znam kako je došlo do tog. Volila sam to i nikako mi išlo«, prisjeća se sugovornica i dodaje: »Počela sam praviti nama za svatove, a onda kad su drugi vidili tražili su da i njima pravim. Uglavnom su moje mušterije bile rodbina, bliža i šira, prijatelji, poznanici i po koja mušterija manje poznata. Bilo je situacija da sam za svatove pravila i po sedam torata,

razni brojevi, a pravila sam i salaš koji je bio od piškote i krema, al obložen prženim šećerom, a sve ostalo na njemu (ograda, đerma, alov...) je bilo od prženog šećera. U svatovima je bila prava izložba torata i onda bi se uglavnom žene prošetale kroz šatru vidit ko ima kaku tortu. Konobari su i raznosili i to dok ne dobiješ svoju tortu je znalo potrajat, al nigdi nismo žurili. Kasnije sam znala kremom napisat sa strane inicijale jel čija je torta«, priča sugovornica i dodaje: »O tortama se zdravo vodilo računa kad se išlo u svatove, pogotovo ako si med onima koji idu u tortare. Za to su se spremale najlipče torte. Kuma i starosvatica su gledale da uvek imaju veliku i lipu, ako ne i najlipču tortu. Često je bilo situacija da se u svatovima torta tek načela jel se ociklo parče-dva da se košta, a onda bi sutradan nosili jel zvali komšije na tortu. Znalo je bit i takog da nismo načeli tortu, al su dica dobar dio prženog šećera poskidali i poili. Danas se pržen šećer mož vidit jedino na doboškoj torti, a da je kogod ukrasio tortu prženim šećerom, to nisam baš skoro vidila. Drugčija je moda. Prave se torte od fondana. I sama sam pravila torte od fondana, još dok nisam ni znala da se to tako zove, a danas je puno pomagala za ukrašavanje. Istina, ima i zdravo lipi torti, samo što se najčešće ti ukrasi ne mogu poist.«

Slatke tajne

Ono što nas je dodatno potaklo na razmišljanje o tortama jeste da se nekada sve mutilo ručno, svi kremovi, piškote (biskviti), a kuhanje na pari je potrajalo. Posebno su se kuhali žumanjci, a posebno bjelanci. Kada bi bili gotovi žumanjci, u zavisnosti od torte, dodavali su im se margarin i čokolada, ili samo margarin, a u piškoti su najčešće bili orasi. Dio bjelanjaka bi se dodavao u krem, a dio se koristio za ukrašavanje, osobito po prženom šećeru.

»Ko što nisam imala mikser, tako nisam imala ni današnje sprave ili takozvane puške za šaranje torata, nego sam običnu kesicu jel kadgod i prikladan materijal gustog tkanja oblikovala u fišek i zarezala mu sam vr i tim bi šarala. Bio je to pipav poso, al kad sam to volila pa mi nije bilo ni teško. Dobro se sićam da sam u jednu tortu na sprat potrošila 72 jaja, pa valjda je očla i koja kila šećera«, prisjeća se uz smijeh sugovornica.

Iako su te torte bile prava »bomba« od kalorija, ne bi se ni danas postidjele, a ako se odlučite probati, evo recepta kako skuhati krem na pari:

U veću posudu je potrebno uliti vodu i ostaviti da vrije, dok se u manju posudu stave bjelanjci ili žumanci i uz stalno miješanje (mikserom) oni se kuhaju. Po riječima sugovornice na svako žumanjce ide jedna jušna žlica šećera. Kada je šećer rastopljen i smjesa pjenasta, dodaje se čokolada (za čokoladni krem). Kasnije, kada se krem prohladi, umuti se margarin.

Kada su u pitanju bjelanci, na svaki bjelanjak se dodaje 3 žlice šećera i žlica octa, a postupak je isti.

Zasladite se pošteno, jedan je život.

Ž. V.

Parkovi i umjetnost vrtlarstva

zasadu platana...» (László Magyar, »Palićke šetnje«, str. 16).

Ozbiljnost pristupa uljepšavanju palićkih obala prikazuje i projekt velike cvjećarnice (rasadnika) i zimskog vrta sa svjetlarnicima, predan Gradu na odobrenje 1927. godine (dio projekta prikazan je u prilogima). Lokacija objekta određena je »na mjestu koje je ograđeno za zasadnik«, tj. na rubu parka između teniskih terena i obale.

Za razliku od aktualnog vremena u kojem nemilice obaraju stabla u šumama okolice grada, pri čemu ni veliki palićki park nije pošteđen seče (zbog širenja parkinga!), u prošlosti je sadnja ovih površina bila studiozno planirana, a uređenje palićke banje u rang u vrtnje umjetnosti. Srećom je sačuvana tradicija njege divnih raznobojnih cvjetnih leja na obali jezera, kao i u Zoo-loškom vrtu, što stvara poseban šarm ovom turističkom mjestu.

Pošumljavanju Palića se još u prvim desetljećima devetnaestog stoljeća pridavao veliki značaj – nije Veliki park nastao slučajno: »Iz jednog izvješća iz 1842. godine saznajemo da je u novoustanovljenom palićkom parku posađeno više od 7.000 različitih stabala. Nalazimo podatak i o tome kako dominiraju zasadi bagrema i kanadske topole... Vremenom, park će zauzimati sve veći prostor; sadit će se jasan, javor, šljive i različito ukrasno šiblje, kao i najrazličitije vrste cvijeća. Grad se tek 1860. godine pobrinuo o značajnijem

ta određena je »na mjestu koje je ograđeno za zasadnik«, tj. na rubu parka između teniskih terena i obale. Molbu za gradnju predalo je poduzeće *Subotička električna željeznica i osvetljenje D. D.*, koje je u to vrijeme imalo u zakupu »Kupatilo Palić«. Projekt je izradio inženjer **Milan Manojlović**, čiji potpis tih godina nalazimo na više projektantskih planova novih kuća i većih zgrada na Paliću i u gradu. Plan je odobren, međutim, iz nepoznatih razloga ova gradnja, nažalost, nije realizirana, iako bi lijepo zamišljena zgrada s cvijećem i danas uljepšavala rub parka, umjesto starih radnih objekata koji su tu ostali.

110 godina kina *Lifka*

Prvo stacionirano i svako-ko najpoznatije subotičko kino *Lifka*, otvorio je, dotada, putujući kino operater **Aleksandar Lifka** (rođen 20. svibnja 1880. godine u Brašovu – umro 12. studenoga 1952. godine u Subotici). Možda je njegova nazočnost kino projekciji braće **Lumier** 1897. u Beču, na određeni način usmjerila njegovu profesionalnu orijentaciju prema filmskoj umjetnosti, ali gotovo sigurno kako je ženidba sa Subotičankom **Erzsébet Beck** u velikoj mjeri uvjetovala njegovom odlukom da se 'skraši' u najvećem gradu na sjeveru Bačke. Nešto prije toga (1910.) je veliku dvoranu nekadašnjeg Hotela *Hungaria* (hotel je dospio na loš glas jer je navodno jedna mlada gošća počinila samoubojstvo) adaptirao u kino dvoranu budućeg subotičkog kina koje je nazvao svojim obiteljskim imenom i već 1911. godine, početkom listopada, započeo je s prvim predstavama. Zanimljiv je i detalj kako je program premijernog prikazivanja, vrlo glamurno, tiskao na bijeloj svili. U sljedećim godinama, sve do početka Prvog svjetskog rata, kino *Lifka* je na zadovoljstvo svoje mnogobrojne publike uspješno prikazivalo raznovrsne filmove njemačke, danske, francuske, ali i domaće produkcije. Naime, kao vrsni snimatelj, vlasnik kina je običavao vikendom iznositi kameru na gradski korzo i snimati svoje sugrađane, jer su oni jako voljeli vidjeti sebe na filmskom platnu. U kinu je posjetitelje zabavljao prigodni orkestar (ponekad je muzicirala i skraćena postava orkestra 86. Pješadijskog puka), predstave su trajale nekih sat i pol (u danima vikenda bilo je 4-5 projekcija) tijekom kojih je prikazivan kolaž od nekoliko kraćih filmova (2-3 komedije su bile obavezne). Postojala su četiri cjenovna razreda ulaznica, a one najjeftinije su praktično bile dostupne gotovo svima koju su je poželjeli kupiti. Tu je, čini se, nastao jedan svojevrсни problem, jer se bogatije građanstvo užasavalo pomisli kako dvoranu mora dijeliti s nižim dijelom gradskog i seoskog puka. Tražili su od Lifke da povisi cijenu ulaznica i time uskrati mogućnost gledanja filmova slabije stojećem građanstvu, ali je rodonačelnik filmske kulture u našem gradu istrajao u svojoj prvobitnoj nakani da omogućiti svakome kino užitek. Zauzvrat, vlasnik kina morao je subotom prije podne iznositi svoju kameru na glavni gradski trg, snimati 'viđene' Subotičane i potom

ih kasnije prikazivati u redovitom žurnalu prije projekcije filma.

Aleksandar Lifka je tijekom Prvog svjetskog rata mobiliziran i poslan na frontu u Galiciju, gdje je bio ranjen i potom prebačen u Beč, gdje je radio u odjelu filmskog žurnala, te poslije u Baden u kojem je bio operater u Glavnom štabu vojske Austrougarske monarhije. Po povratku u Suboticu prodao je kino, ali je nastavio raditi u njemu i skupa sa suprugom osnovao je *Orient*, tvrtku za distribuciju kino filmova. Sredinom tridesetih godina prošloga stoljeća tvrtka je ugašena, a Lifka je počeo voditi svoju trgovinu elektrotehničkom robom i radio aparatima.

Nemjerljiv je njegov doprinos razvijanju kino kulture u Subotici, jer je svojim velikim entuzijazmom (kvalitetne predstave uz dostupne cijene ulaznica) omogućio svojim sugrađanima da redovito prate najnovija dostignuća filmske umjetnosti. Snimajući i sam 'pokretne slike' na kojima su bili Subotičani, darivao je svima magiju celuloidne trake. Jer gledajući najnovije filmske novosti i tzv. foto žurnale, a potom i filmove iz tadašnjih najboljih europskih produkcija, uz ugodne zvuke pratećeg orkestra, mogli su među prvima uživati u novoj kulturnoj pošasti koja će vrlo uskoro osvojiti cijeli svijet. I pritom, zahvaljujući kinu *Lifka* i njegovom agilnom vlasniku, vidjeti i sebe na filmskom platnu.

D. P.

Josip Gorjanac, mladi skladatelj iz Sombora

Od igračke do nagrade

Josip Gorjanac iz Sombora jedan je od dobitnika prve nagrada na FEDEMUS-u, republičkom festivalu dječjeg muzičkog stvaralaštva *Djeca kompozitori*. Bio je to povod za naš razgovor, a budući da sam imala priliku i čuti njegovu skladbu, mogu vam samo reći kako mi je žao što je ne možete i vi čuti, a kompozicija nosi naziv *Midnight lake* (Ponoćno jezero).

Josip ima 12 godina i učenik je 7. razred OŠ Avram Mrazović u Somboru, a usporedo ide i u Muzičku školu Petar Konjović gdje svira klavir u klasi prof. Irene Mijailović. Kako nam je i sâm rekao, u glazbu se »zaljubio« još kao mali dječak, a najdraža igračka koja je produbila njegov talent bila je sintisajzer.

»Imao sam igračku sintisajzer i od svoje treće godine sam po njoj non-stop svirao. Nitko me nije na to tjerao, nego jednostavno kao da sam se rodio s tim, zapravo s tom ljubavlju prema glazbi. Kada sam imao 8 godina, dobio sam *piano* i tada već svjesno svirao odnosno radio ono što volim«, priča nam Josip, a tata **Zlatko** dodaje: »Na tom sintisajzeru je bio i displej i Josip je kroz igru sâm od sebe naučio i notne vrijednosti. Tada smo već vidjeli koliko ga glazba zanima. Prije nego smo ga upisali u glazbenu školu, dali smo ga na privatne sate klavira«.

Ako mislite da je sve to baš slučajno, nije – Josip, naime, potječe iz glazbene obitelji, tata Zlatko svira tamburu, a mama **Andelka** (vjeroučiteljica) svira orgulje. Od malih nogu bio je okružen glazbom, ali nemojte zaboraviti kako nije dovoljno imati samo talenta, nego je uz sve to potrebno i puno rada i vježbe.

Josip nam je otkrio i podatak da od svoje pete godine komponira i smišlja skladbe, ali ih do sada nikada nije zapisivao, nego bi ih snimio, poslušao, pa ponovno ispočetka.

»Sada sam prvi put zapisao svoju kompoziciju i poslao je na natjecanje, a na to me je potaknula nastavnica klavira. Iako sam već puno puta nešto komponirao, nikada nisam (za sad) uz to pisao i neki tekst. Ono što sam sad komponirao sam svirao i, po prvi puta, polako, notu po notu zapisivao. To je kraća skladba – traje dvije minute«, pojašnjava nam skroman Josip,

pa mi preostaje dodati kako »dvije minute« u glazbi uopće nije malo. Ako mi ne vjerujete, probajte sami.

Josip je u svojoj kategoriji, kao što sam spomenula, osvojio prvu nagradu, a bilo je oko 50 natjecatelja.

»Zadovoljan sam postignutim. Bilo je i boljih od mene, ali budući da nisam imao mentora i da sam sve sam uradio, mislim da je za prvi puta dobro. Sve to smo slali za vrijeme korone i kasno sam dobio obavijest o tome natjecanju, pa je sve bilo urađeno u jednom danu«, kaže Josip.

Dotaknuli smo se i planova za budućnost, na što nam je Josip rekao da se i nadalje planira baviti glazbom, usa-

vršavati se i komponirati, te planira upisati i srednju Muzičku školu.

»Ono što bih također volio isprobati jesu programi za komponiranje elektronske glazbe putem računala. Možda će zvučati čudno, ali ono što jako volim slušati jeste glazba koja se nalazi u kompjuterskim igricama. Fascinira me kako je genijalno napravljena i to mi je zapravo glavna inspiracija, pa bih se volio i u tome isprobati. Također, privlači me i editiranje drugih kompozicija«, priča nam Josip.

Nadamo se kako će Josip u budućnosti, sve ono što komponira i zapisati, kako bi ostao i pisani trag o njegovima djelima, a da ćemo svi skupa imati prilike i uživo slušati njegove skladbe. Tko zna...

Ž. Vukov

FEDEMUS je republički festival dječjeg muzičkog stvaralaštva koji afirmira stvaralaštvo i kreativan rad. Djeca komponiraju, pišu tekstove, te onda sami i izvode te skladbe. Na natječaj se mogu prijaviti učenici osnovnih i srednjih škola, kao i kulturnih centara, i to u oblasti vokalnog i instrumentalnog stvaralaštva, kao i za elektroničke skladbe. Organizator ovog festivala je Dječji kulturni centar Beograd.

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: **Marija Vukov**
 IDEM U ŠKOLU: OŠ *Ivan Milutinović*,
 Subotica – 1. razred
 IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: nemam
 VOLIM: pjevati, pjevala sam na Smotri dječjih pjevača i zborova
 NE VOLIM: ružne riječi
 U SLOBODNO VRIJEME: crtam, plešem
 NAJ PREDMET: digitalni svijet
 KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: pjevačica

Too optika
551-045
 Subotica, kod glavne pošte.

Povoljno prodajem dvosobnu kuću u Mičurinoj 22, Subotica. Informacije na mobilni: 066-555-49-61.

Prodaju se: dunje, dvije nekorištene perne punjene novim sitnim gušćijim perjem i auto Lada Samara '90. (200 eura). Tel.: 024 532570

Prodaje se pneumatska 4. redna sejačica 2016. g. iz Agrije, elektronska sjetva (tri para ploča za kukuruz, suncokret i soju), Lada Samara 90 (150 eu), špediter (150 eu), starinski ormani i sl. Tel.: 024/532570 ili 0600532570.

Prodaje se peč za etažno grijanje na čvrsto gorivo Podvis Knjaževac 30 kw. Tel.: 024 528682.

Prodaje se poslovni prostor i stan od oko 600 m² u Ulici Huga Badalića 6, Subotica. Tel.: 069 2887213.

Izdaje se jednosoban stan na Proizivki u Subotici (42 km, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem ili mijenjam dvoetažni stan površine 77,5 m² u centru Šida kod gradske tržnice (Karadorđeva 17), za nekretninu na Hrvatskom primorju. Stan je novoizgrađen s centralnim grijanjem. Informacije na telefon: 060/0289407 ili 060/7158020.

U Somboru **prodajem** kompletno završenu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 064 2808432; 025 5449220.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 544-92-20; 064 280-84-32.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, viraško, stol, stolice, bunjevačka ruha, marama, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Prodajem plac u Borči, 12 kilometara od centra Beograda, veličine 5 ari i tražim njegovateljicu za teško pokretnu osobu. Tel.: 060 3105572.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmo-mjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel.: 065 6081194.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Hitno i povoljno prodajem kuću u Subotici, 107 m². Kao i zemlju 1h 6 ari. Tel.: 064 18-39-591.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS* br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVJEŠTENJE O PODNIJETOM ZAHTEJUV ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Podnositelj zahtjeva *Masterplast Proizvodnja d.o.o.*, Subotica, Bodrogvari Ferencova br. 172, podnio je Zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta: »Proizvodni – poslovni – skladišni objekt s pratećim sadržajima«, zaveden pod brojem IV-08/I-501-223/2021, a koji se planira na katastarskim parcelama 25054, 25053/2, 25053/1, 25052/1, 25052/2, 25051/2 i 25051/1 KO Stari grad, Subotica (46.136046°; 19.644265°).

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ovog obavještenja mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš, osobno ili poštom, ili elektronski na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

Uvid u podatke, obavještenja i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 128).

Za obavljanje javnog uvida u prostorijama Službe, potrebno je najaviti se najmanje jedan radni dan ranije, elektronskom poštom na adresu zivotnasredina@subotica.rs ili telefonom na broj 024 626 973.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji VAŽI DO 12. 10. 2021.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga *CroArt* prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge.

Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218;
e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC *Bunjevačko kolo*, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

ILI-ILI

AKCIJA

do 30. 04. 2021.

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:

- 6 meseci po 1 dinar ili
- 12 meseci sa 50% popusta

AT

Astra
Telekom

011 44 22 009

KRISTIJAN SEKULIC 67	Metar Udvostručiti, duple veći		Hrvatski svećenik u Australiji Potez u šahu	Ustrajan, koji ne odustaje lako	Hrvatski otok	Indijsko žensko ime	Knez Panonske Hrvatske u 9. stoljeću		Zdenka Orleović	Staviti u korice	Germanско pleme
Grad u Hrvatskoj								Kanton u Švicarskoj			
Romantičar- ska ideja bez uporišta u zbilji								Čulo vida Zauvijek na- pušta svoj dom			
Obaviti kosidbu Sudionik Sirijске Akse									Osmen Terzić Dekoriativna geometrijska forma		
					Koeci žita u tradiciji burjevačkih Hrvata						
1. slovo Infrared Data Association					Amerikanci od milja Austur Kredit Austaf						Američki Stand Up komičar Indijskog podrijetla
Kantautorica Nel						Naseobina u Hrvatskoj Nate žensko ime					
Ana Žarković			Rukometni klub iz naselja glavnog grada	Otočje Antila Ruski olimpijac Sidakov							
Fiktivni junak "Gospodar džungle"							Tetka Los Angeles				
Pripadnik južno-ameri- čkog naroda					Bugarska pjevačica Ruma						
	Bosanski nogometaš ...Mahnici Inter. School Federation					Web strana South				Sumpor	
Američki dokument. film iz 2017. god.							2. i 1. samoglasn. Naš pjevač Kovač			Hungary Mađioničar- ska lutka	
Sjever	Great Britain Otkriva od maja				National. Socialist. Untergrund	Metar Pokrivalo za lice		Država u Africi	Tom Sefleck Ana Nikolić		
Skupljati dokaza o počinjenom zločinu											
	Čovjek iz Texasa Pound										
Pozadni identifi- kacijski broj				Godišnji prinos u poljo- privredi					Kragujevac		

VODORAVNO: H. DARUVAR ŽUG, UTOPIJA, OKO, POKOSITI, OT, ALKAR, RISAR, IRDA, AMERI, RILAK, ILAČA, AŽ, KARBIK, TARZAN, TETA, IKA, ALISA, AZUR, ASK, S, ICARUS, EA, H, S, GB, M, TS, FOREHIZČARI, TEKSASŠANIN, PIB, URDO, KO
OKOMITO: A, DUFURATI, ISF, P, MATO KRIŽANAC, OT, ROKADA, RK ZAGREB, UPRVAN, ZAJREB, VIS, AKČ, RU, NSU, AJRA, ANA, S, ZAR, FATMIR, LA, MIŠO, ISELTU SE, ČAD, ZO, APABESKA, AN, UKORIČITI, TRIK, GOTT, AKVAŠ SING

RAŠEŠENJE

Listopadski set kvalifikacija

Bodovi koji moraju biti uknjiženi

Hrvatska nogometna reprezentacija ulazi u sâm finiš kvalifikacijskog ciklusa za plasman na sljedeće Svjetsko prvenstvo koje će sljedeće godine biti igrano u Kataru. Pretposljednji (listopadski) set susreta igra se u terminima oko ovoga vikenda, a *vatrene* očekuju susreti protiv Cipra (Larnaca, petak, 8. listopada u 20.45 h) i Slovačke (Osijek, ponedjeljak, 11. listopada u 20.45 h).

Tablica

Nakon odlično odigranog rujanskog seta (remi s Rusijom u gostima, pobjede protiv Slovačke i Slovenije) nacionalna nogometna vrsta Hrvatske zauzima prvo mjesto na tablici. Istina, i Rusija ima isti broj bodova (13), ali *vatrene* imaju bolju gol razliku i prednost domaćeg terena u posljednjem, odlučujućem susretu dviju prvoplasiranih reprezentacija 14. studenoga u Splitu. No, do te utakmice još treba odraditi preostali kvalifikacijski posao i osvajati bodove koji moraju biti uknjiženi. Dva predstojeća kvalifikacijska duela donose oglede protiv Cipra kojima se mora pristupiti posve ozbiljno i igrati na čisti rezultat. Dobra opomena je prvi susret protiv Ciprana (Rijeka, 27. ožujka) u kome je favorizirana momčad još uvijek aktualnih svjetskih doprvaka jedva s minimalnih 1:0 (**Pašalić**) svladala daleko slabije rangiranog protivnika. Već odavno je poznato kako Hrvatska poslovično teško izlazi na kraj s momčadima iz tzv. drugog razreda (sjetimo se svojevremenom remisa na Malti), pa će večeras (petak, 20.45) morati igrati, što bi se reklo »u puno« bez ikakvih kalkulacija. Tri nova boda su imperativ i gostujuća pobjeda ne bi smjela dolaziti u pitanje.

Susret protiv Slovačke, tri dana kasnije u Osijeku, trebao bi biti konačna potvrda realne prognoze kako je

Hrvatska glavni favorit svoje kvalifikacijske skupine. Također minimalnom pobjedom (1:0, **Brozović**) u Bratislavi (4. rujna) momčad izbornika **Dalića** je počela potvrđivati obrise jake i stabilne momčadi (nakon remisa u Moskvi), koji su najkristalnije potvrđeni uvjerljivom pobjedom protiv Slovenije (3:0) u Splitu. Šest, objektivno, unaprijed uknjiženih bodova trebali bi biti dostojan garant pripremljenosti za efektivan završetak cjelokupnog kvalifikacijskog ciklusa i potvrdu izravnog plasmana na SP u Kataru 2022. godine.

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Službeni glasnik RS*, br. 72/09, 81/09-ispravak, 64/10, 24/11, 121/12, 42/13-US, 50/13-US, 98/13-US 132/14, 145/14, 83/18 i 31/2019) i članka 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019), Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKOG PROJEKTA

urbanističko-arhitektonska razrada lokacije na katastarskoj parceli broj 10474, 10475, 10476 k. o. Palić – izgradnja poljoprivrednih objekata – garaže s nadstrešnicama za poljoprivrednu mehanizaciju i opremu P + 0 (naručitelj projekta Kovač Igor, Šupljak)

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o Urbanističkom projektu od 15. do 21.

listopada 2021. godine, svakog radnog dana od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204.

Urbanistički projekt se može pogledati i na službenoj internet stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog Urbanističkog projekta je *Arhitop*, d.o.o. Bačka Topola.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 15. do 21. listopada 2021. godine.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Katarina Buljović.

Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

Izbornikov popis

Vratari: **Dominik Livaković** (*Dinamo, Zagreb*), **Simon Sluga** (*Luton*), **Ivo Grbić** (*Lille*)

Obrambeni: **Domagoj Vida** (*Beşiktaş*), **Dejan Lovren** (*Zenit*), **Borna Barišić** (*Glasgow Rangers*), **Josip Juranović** (*Celtic*), **Mile Škorić** (*Osijek*), **Filip Uremović** (*Rubin, Kazan*), **Joško Gvardiol** (*RB Leipzig*), **Borna Sosa** (*Stuttgart*), **Josip Stanišić** (*Bayern*)

Vezni: **Luka Modrić** (*Real, Madrid*), **Mateo Kovačić** (*Chelsea*), **Marcelo Brozović** (*Inter*), **Mario Pašalić** (*Atalanta*), **Nikola Vlašić** (*West Ham*), **Luka Ivanušec** (*Dinamo, Zagreb*), **Kristijan Jakić** (*Eintracht, Frankfurt*)

Napadači: **Ivan Perišić** (*Inter*), **Andrej Kramarić** (*Hoffenheim*), **Josip Brekalo** (*Torino*), **Mislav Oršić** (*Dinamo, Zagreb*), **Marko Livaja** (*Hajduk*)

Pretpozivi: **Duje Čaleta-Car** (*Olympique de Marseille*), **Ante Budimir** (*Osasuna*), **Antonio Mirko Čolak** (*Malmö*), **Simon Sluga** (*Luton Town*), **Kristijan Lovrić** (*Gorica*), **Nikola Moro** (*Dinamo, Moskva*)

D. P.

KOŠARKA

Druga pobjeda Cibone

Košarkaši *Cibone* odlično su krenuli u novu sezonu ABA lige i pobjedom protiv *Mega Basketa* (89:84) u Zagrebu zabilježili i drugu pobjedu u Regionalnom košarkaškom natjecanju. Ostala dva hrvatska predstavnika – *Split* i *Zadar* nisu bili uspješni. Splićani su poraženi (59:69) od beogradskog *Partizana*, a Zadrani su upisali poraz od podgoričke momčadi *SC Derby* (94:78).

TENIS

Čilić 41., Čorić 50.

Na najnovijoj ATP ljestvici Hrvatska i dalje ima dva tenisača u TOP 50, jer su i **Marin Čilić** (41. mjesto) i **Borna Čorić** (50.) zadržali svoje prošlotjedne pozicije. Istina, Čila je pao za jedno mjesto, ali je i dalje najbolje rangirani hrvatski tenisač. Slijedi turnir iz Masters serije 1000 koji će se igrati u Indian Wellsu.

POGLED S TRIBINA

Toni Kukoč

Sredinom rujna, na prigodnoj ceremoniji u Springfieldu (Illinois, SAD), jedan od najboljih hrvatskih košarkaša svih vremena **Toni Kukoč** primljen je u *Hall of Fame* (*Kuću slavnih*). Nakon **Krešimira Čosića**, **Mirka Novosela**, **Dražena Petrovića** i **Dina Rađe**, Kuki je tako postao peti besmrtni Hrvat igre pod obročima, a među izabrane uveo ga je nitko drugi do najbolji svih vremena – **Michael Jordan**.

Za one malo mlađe evo i malog podsjetnika, svojevrsnog pogleda na osobnu karijeru legendarnog košarkaša rođenoga 18. rujna 1968. u Splitu. Impresivnu igračku karijeru počeo je u rodnom gradu, u *Jugoplastici* s kojom se popeo na vrh Europe čak tri puta (1989.-1991.) i četiri puta uzastopno osvajao naslov prvaka nekadašnje Jugoslavije (1988.-1991.). Dva puta je biran za najboljeg sportaša države i dva puta je ponio naslov najboljeg košarkaša Europe u izboru utjecajnog sportskog lista *La Gazzetta dello sport*. Potom prelazi u talijanski *Benetton*, u čijoj majici osvaja naslov nacionalnog prvaka (1992.) i pobjednika kupa (1993.). Slijedeće, 1994. godine prelazi u NBA i postaje član legendarne momčadi *Chicago Bulls* s kojim osvaja tri šampionska naslova (1996.-1998.), a 1996. godine je izabran za najboljeg šestog igrača NBA lige.

Na reprezentativnoj razini njegov dosije je zbilja impresivan. Toni Kukoč je osvajajući dvije olimpijske srebrne medalje (OI Seoul 1988 – Jugoslavija i OI Barcelona

1992. – Hrvatska), svjetskog zlata (SP Buenos Aires 1990. – Jugoslavija uz naslov MVP igrača) i bronce (SP Toronto 1994. – Hrvatska). Na europskim šampionatima ima dvije zlatne medalje (EP Zagreb 1989. i EP Rim 1991. – Jugoslavija), te dvije bronce (EP Atena 1987. – Jugoslavija i EP Atena 1995. – Hrvatska).

U svom sedmominutnom svečanom govoru prigodom primanja u *Kuću slavnih* Toni je, među ostalim, rekao i sljedeće:

»Želim izraziti zahvalnost svim svojim suigračima koji su me kao mladića svakog dana gurali da budem bolji igrač,

bolja osoba i bolji suigrač. Dino Rađa je najpoznatiji od njih, moj kolega *holofejmer*, ali sve ih volim i poštujem. U mojoj međunarodnoj karijeri igrao sam za dvije zemlje – Jugoslaviju i Hrvatsku, i imao sam velikih uspjeha s obje. Želim zahvaliti izbornicima **Rusmiru Haliloviću**, **Svetislavu Pešiću** i **Dušanu Ivkoviću** u Jugoslaviji te **Petru Skansiju**, **Aleksandru Petroviću** i **Pinu Giergi** u Hrvatskoj. Naravno, u tim sam reprezentacijama igrao s veli-

kanima, neki od njih su također u *Kući slavnih* kao pokojni **Dražen Petrović**, **Dino Rađa** i **Vlade Divac**, ali i mnogi drugi veliki igrači.

Želim zahvaliti i ovom gospodinu ovdje, Michaelu Jordanu te **Scottieju Pippenu**, što su mi isprašili guzicu na Olimpijskim igrama u Barceloni i motivirali me da radim još napornije kako bih postao važan dio *Chicago Bulls*. Moja iskrena zahvalnost ide i gospodinu **Jerryju Reinsdorfu** i pokojnom **Jerryju Krauseu** što su inzistirali na mom dolasku i vjerovali u mene kao igrača kad nije bilo uobičajeno da neamerikanci igraju u NBA ligi«.

D. P.

Narodne poslovice

- * Prijatelj svih nije ničiji prijatelj.
- * Neuspjeh je predah za buduću pobjedu.
- * Svatko može držati kormilo kada je more mirno.

Vicevi, šale...

Pita mali dječak svog oca:

- Tata, što je to pijanac?
- Sine... Vidiš li one dvije gredice na ogradi? Eto, pijancu se čini da su tamo četiri gredice.
- Ali tata, ja vidim samo jednu gredicu.

Mali Ante prvi put sjedi u publici i sluša operu.

- Mama, tko je onaj koji maše štapom?
- Dirigent.
- A zašto prijeti onoj debeloj teti?
- Ma ne prijeti joj!
- A zašto onda ona vrišti?

Mudrolije

- * Ljude u društvo tjera unutarnja praznina i dosada. Ako osjete da su nam potrebni, ljudi postaju objesni i arogantni.
- * Ne znači da je pas dobar ako glasno laje. Isto tako ne znači da je čovjek dobar ako je vješt s riječima.
- * Bolje je živjeti makar i jedan dan kao lav, nego stotinu godina kao ovca.

Vremeplov – iz naše arhive

Zavični dan, Bodrog, 2007.

Iz Ivković šora

Jesen došla

Piše: Branko Ivković

Faljnīs, čeljadi, pitate šta radim? Ta, jevo, ćoretam kroz pendžericu iz kuhinje i čekam da se prolipča vrijeme pa da idem poraditi po avliji. Gledim i sve se mislim kako je čovik čudan stvor. Ta do prija samo koji dan smo bisnili i rondzali kako nam vrućina, prizivali kišu, zalađenje... a jevo kad nam došla jesen, opet rondzamo što je došla, nikad nismo srićni so tim što imamo. Upalio sam sokočalo i oma i ja počo rondzat. Ta, kako i neću: sluktim i gustiram oko tog da opet se sprema nika nevolja; tamo doli se opet svađaju, sad oko niki tablica na limuzinama. Dobro je kazo Periša niki dan kad smo ode sidili pod ambetušom da smo gori od dice. Dici bar mož zapovodit, a matorima ni to. Samo izmišljaju ovi po vrhovima vlasti svudank po svitu kako će isigrat poštenu običnu čeljad. Te izmisle ovo, te ono, a sve ja vam velim da se što dublje zavuče ruka u tuđ buđelar, da se što više otme od sveta. Jevo ova moja dvojca ko da su se dogovorili: sad ćemo mi opraviti kartaniju, pa šta fali, nalte? Ni vako ne mož napolju ništa radit... Tako i bilo. Oma sam izvadio mađarske karte i metio našal. Al šta se možmo u troje kartat? Joso veli: »Ta, ima da se prokartamo makar magaraca ko kad smo bili dica«. Kad smo se ismijali so tom njegovim huncutarijom i posidali za astal, došlo nam nako na pamet kadgodašnje sigre, pa pun šor dice; vamo se jedni klikeruju, onamo druga grupa se sigra berberečke, treća kvadrata na izbivanje, malo dalje na ledini jedna fajin velika grupa se fodboluje, u škulskoj avliji se borme tirala i odbojka... Ta, što veli Periša: »Šta se imade divanit«. Sad nema toliko dice u cilom selu kugod što je kadgod bilo u jednim šoru. A šorova je okolo bilo oho-ho. Od varoši kad se gleda bila Kucura, pa Čikov šor, pa Francičkov šor, pa Ivković šor, priko drumu Gabrićov šor, pa Hrvacki Majur, posli sela Matković šor, pa Kujundžićov šor, pa Jožino selo, na drugu stranu opet Lamićov šor... Ta, šta da vam divanim – borme bilo dice! Ta, nisu zabada vad radile tri salašarske škole, a i u selu bilo puno kugod puce u škuli. Niki dan se uzo ja probiciglovat do sela i oko sela. Tiram tako i gledim: pa Bogu čovik da zaplače – ni stari ni mladi napolju, selo prazno kugod moj buđelar, ta ni da poviri kogod na naki lip dan. I grijota i sramota od nas, čeljadi moja, linost nas skroz zaokupila. Gledim di kome mrzi valjdar sve što triba maknit malim prstom. Kadgod smo tirali loptaniju, grajili, verali se na drva... Ta, bili živi a sad ovoj našoj dici samo da je kojikaki telefona, sokočala... »Ta, nemoj sad i ti fantazirat, Braniša. Kad ti kažem da je sve ko i kadgod, samo smo mi omatorili pa zaboravili. Kad si ti bio mlad, dono si tamburu na struju, puštio dugačku kosu a tvoj Đeno samo što se nije šlogiro. Ne sićaš se kad ti kazo da će te se odreć priko novina?« Sva trojca smo se dobro nasmišljali, a i moramo priznat: tako je bilo, a sad je vako. Svako vrijeme donesiva svoju modu, a mi koji pamtime možmo se samo sićat. Ajd, zbogom.

Rič po rič

I klupčica se pita

Piše: Željko Šeremešić

Počela škula. Nikog na sokaku za sigranja. Ja sidim na pametne klupčice pa se študiram di ću, štaću. Nisam moro dugo čekati. Prvo baka Janja izleti na sokak, a oma i njezine druge. I friško žuru na klupčicu. Mislim se: eto posrićilo mi se. Nema sigranja, al ću cigurno čut štagod novo pa se u trku smistim s one strane tarabe, i načulim uše. Baka Janja će oma objašnjavat ženama da j politika dovela televiziju u selu, što bi po naški značilo da j onaj naš mali Ivica, onaj što su ga do vika dok je bio mali druga dica vukla za uše, udarali mu čvegere, šutovali ga u dupe i da ne divanim šta sve još ni dalje jer sve znate, doveo televiziju u selo. Što j on doveo kaže baka Janja, al oni idu po selu pa ispitivu čeljad. Al ima i više, glasno će baka Janja: »Zamislite, doveo televiziju kod mene i priporučio joj da nas, nas žene s ove klupčice ispitu po nekim 'pitanjima', što bi rekli. Ja sam se privatila da kažemo mišljenje o bilo čemu, mada sam se prvo ko otimala. I onda sam ja s televizijom malo podivanila i ona j rekla da bi bilo lipo da cili svit čuje šta i mi mislimo jel u selu kogagod su pitali ko se u sve razumi svi su rekli da smo mi, žene s ove klupčice. I to ni sam u Podole već u cilom selu. Zamislite, žene moje drage, nje interesira šta nas četiri mislimo. Moraćemo odgovorit na ova pitanja. Ja sam sve namistila da svakoj zapadne po jedno pitanje da odgovori, a mi će mo se dogovoriti ko će šta. Ovako, prvo pitanje bi bilo šta mi mislimo od bile kuge, što bi rekli zašto nema dice. Drugo pitanje bi bilo šta mi mislimo od ekologije, što bi po naški rekli od šume, vode i zemlje. Kako nam je? Jel imamo vode i šume, zemlje? Jel je čuvamo? Treće pitanje bi bilo šta mi šta jidemo i pijemo? Jel imamo dosta i jel fino jel ni, jel zdravo? A četvrto, šta mi mislimo kaka j zabava priko cile godine u selu? Jel ima igranki, divana, sigranja i pivanja. Ja sam o svemu ovom, ko će šta divanit, već malo študirala pa pridlažem da Marica divani od tog zašto u selu ima sve manje dice, kako se to na televizije kaže od bile kuge. Od tog smo se već divanili i študirali zašto j to tako. Ti i tako, Marice, od nas četvoro najmanje voljiš študirat pa ćemo ti ako triba i pomoć«. Naspomenila je da kod nje može doć ako štagod triba. Marica j privatila od prve što bi rekla. Od vode, šume i zemlje baka Janja vidim odlučila da divani baka Manda. Baka Janja i njoj naspomenila da ako štagod ne zna pita malo unuke što idu u škole. Oni to uču, a ako ne zna, jel joj štagod fali nek pita nju. Ni baka Manda se ni opirala već je oma privatila. Od tog šta jidemo i pijemo baka Janja je rekla da triba da divani baka Tonka. Oni imu pun zadnji dvor stoke i živine. Imu i najveću bašću di nema šta nema, od maka i paprike do slatki kukuruza i gra. Ko u rajske bašće. Baka Tonka j privatila ko iz puške s ričma da ona ima sve u kuće od čega triba da divani. Naravno, baka Janja se priporučila i tu za pomoć. Na kraju j baka Janja sebe izabrala da divani od sadašnje zabave na selu. I kad im je naredila da sutra u isto vrime budu na ovom mistu, jel će tu doć televizija naspomenila im i da se malo opravi ko za svetac. Žene se razišle kući ko da je vitar nosi, a ja otrko majki i dadi kazat šta j novo na klupčice. Sve se mislim kako neću moć spavat da i ja dočekam televiziju sam s ove strane tarabe.

U NEKOLIKO SLIKA

Proštenje na Verušiću

**PETAK
8.10.2021.**

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:15 Korak do neba
11:15 Riječ i život
12:00 Dnevnik 1
12:26 Kava s mirisom
žene, telenovela
13:34 Dr. Oz
14:20 Normalan život
15:16 Slovenska vodna
područja: Lepenjica,
dokumentarna serija
15:40 Slovenska vodna
područja: Peračica,
dokumentarna serija
16:09 Mrtvozornica
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:09 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:10 Svjetski rat Z,
američko-britansko-malteški
film
22:10 5.com s Danielom:
Lana Jurčević i Sanja
Vejnović, zabavni talk show
23:10 Dnevnik 3
23:44 Klub ratnih veterana,
američki film
01:16 Slovenska vodna
područja: Lepenjica,
dokumentarna serija
01:41 Slovenska vodna
područja: Peračica,
dokumentarna serija
02:08 Dr. Oz
02:50 Dnevnik 3
03:13 Rat i mir na selu:
Vrt između dvaju svjetova,
dokumentarni film
04:05 Lažljivo srce
04:47 Skica za portret
04:53 Dnevnik 2
05:43 Kava s mirisom
žene, telenovela

05:02 Kultura s nogu
05:32 Regionalni dnevnik
06:15 Juhuhu
10:18 Školski pritvor
10:42 Otok ljubimaca
11:11 Napokon sreća
12:17 Na talijanski način,
dokumentarna serija
13:16 Mala ubojstva
Agathe Christie: Ubojstva
po abecedi, francuski film
14:54 Najbolji dizajneri
interijera
16:00 Regionalni dnevnik

16:44 Rat i mir na selu: Vrt
između dvaju svjetova
17:41 Stipe u gostima
18:19 Puls: dokumentarna
reportaža
19:04 Alvin i vjeverice
19:30 Glazba, glazba...
20:05 Špijun u divljini
21:00 Tko ubija u
Brokenwoodu
22:38 Moja genijalna
prijateljica
00:39 Mala ubojstva
Agathe Christie: Ubojstva
po abecedi, francuski film
02:09 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
9.10.2021.**

06:57 Klasika mundi:
Stahuljak - jedna obitelj,
dokumentarno - glazbeni
film
08:00 Hondo, američki film
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
11:10 Kućni ljubimci
12:27 Veterani mira
13:19 Zdrav život
13:49 Zajedno u duhu
14:22 Prizma,
multinacionalni magazin
15:12 turizam.hrt
15:44 Istrage prometnih
nesreća
16:12 Potrošački kod
16:41 Manjinski mozaik:
Safko
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kultura s nogu
17:56 Hrvatski klasici: Naše
malo misto - Prid neveru,
dramska serija
19:00 Dnevnik 2
20:03 LOTO 7
20:12 Moje grčko
vjenčanje, američko-
kanadski film
21:46 Loto 7 - izvještaj
21:49 Dnevnik 3
22:25 Studeni čovjek,
američki film
00:15 Radijus, kanadski
film
01:44 Dnevnik 3
01:59 Vijesti iz kulture
02:07 Hondo, američki film
03:27 Veterani mira
04:12 Skica za portret
04:29 Dnevnik 2
05:18 Ljepom našom:
Slavonski Brod

05:59 Regionalni dnevnik
06:42 Juhuhu
10:20 Vrtlarica
10:53 Tajne lijepih vrtova:
Veličanstveni posjedi,
dokumentarna serija
11:44 Poslovni plan
12:19 Dom na kvadrat
12:56 Redatelj: Alfred
Hitchcock, dokumentarna
serija
14:22 Tko ubija u
Brokenwoodu
16:00 Regionalni dnevnik
16:27 Samo lagano
16:55 PH u košarci: Zabok
- Alkar, prijenos
17:40 Reli Poreč 2021.,
reportaža
17:55 PH u košarci: Zabok
- Alkar, prijenos
18:44 Alvin i vjeverice
19:11 Glazba, glazba...
20:05 Armstrong,
dokumentarni film
21:47 Putovima kapetana
Shackletona, dokumentarni
film
22:45 Od krvi i mesa, serija
23:52 Ubijanje Eve
01:29 Noćni glazbeni
program

**NEDJELJA
10.10.2021.**

06:47 Plavi Max, britanski
film
09:19 Pozitivno
09:49 Biblija
10:00 Križevci: Misa,
prijenos
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Split: More
14:00 Nedjeljom u 2
15:00 Sweet Autumn,
američko-kanadski film
16:30 Mir i dobro
17:00 Vijesti u 17
17:40 Volim Hrvatsku
19:00 Dnevnik 2
20:03 Loto 6
20:10 Minus i plus,
humoristična serija
20:35 Loto 6 - izvještaj
20:40 Kako je obranjena
Hrvatska, dokumentarna
serija
21:34 Drevne metropole
Maya: Tikal, dokumentarna
serija

22:29 Dnevnik 3
23:04 Plavi Max, britanski
film
01:34 Nedjeljom u 2
02:29 Dnevnik 3
02:44 Vijesti iz kulture
02:52 Fotografija u
Hrvatskoj
03:08 New Order:
Decades, glazbeno-
dokumentarni film
04:34 Skica za portret
04:50 Dnevnik 2
05:39 Split: More

06:05 Regionalni dnevnik
06:33 Juhuhu
09:52 Frankie Drake
istražuje
10:44 Umorstva u
Midsomeru
12:21 Lidijina kuhinja
12:53 Igrani film - strani
14:30 Najbolji britanski
amaterski kuhari
15:37 U potrazi za Markom
Polom, dokumentarna serija
16:33 Indeks
17:05 Klub 7
18:07 Magazin LP
19:04 Petar Grašo na
Prokurativama, snimka
20:05 Kosa, američko-
njemački film
22:07 Jadnici, serija
23:03 Graham Norton i
gosti
23:54 New Order:
Decades, glazbeno-
dokumentarni film
01:19 Uvijek je sunčano u
Philadelphiji
01:49 Umorstva u Midsomeru
03:19 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
11.10.2021.**

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:17 Korak do neba
11:09 Treća dob
12:00 Dnevnik 1
12:25 Kava s mirisom
žene, telenovela
13:30 Dr. Oz
15:05 Slovenska vodna
područja: Mostnica,
dokumentarna serija
15:30 Slovenska vodna
područja: Škofeljščica,
dokumentarna serija
16:00 Mrtvozornica

17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:10 NDH: Ustaška država
21:00 Bajkovita Hrvatska:
21:11 Duga mračna noć,
dramska serija
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Slovenska vodna
područja: Mostnica,
dokumentarna serija
23:50 Slovenska vodna
područja: Škofeljščica,
dokumentarna serija
00:15 Mrtvozornica
01:05 Dr. Oz
01:50 Dnevnik 3
02:13 Rat i mir na selu: Mali
stanovnici polja,
03:03 Lažljivo srce
03:48 Skica za portret /
Fotografija u Hrvatskoj
03:58 Treća dob
04:23 Dnevnik 2
05:12 Kava s mirisom
žene, telenovela

05:00 Peti dan
06:00 Riječ i život
06:34 Juhuhu
10:34 Školski pritvor
11:05 Indeks
11:35 Napokon sreća
12:30 Drevne metropole
Maya: Tikal
13:30 Zakon Johna
Goodnighta: Kraljica srca,
američko-kanadski film
15:00 Najbolji dizajneri
interijera
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Rat i mir na selu:
Mali stanovnici polja,
dokumentarni film
17:35 Auto Market
18:20 TV Bingo
18:55 Tea Mamut:
19:05 Alvin i vjeverice
19:30 Glazba, glazba...
20:05 Marion Jones: Uzmi
stanku, dokumentarni film
21:00 Predgrađe,
američko-britanski film
22:45 Sluškinjina priča
23:50 Zakon i red: Odjel
za žrtve
00:40 Zakon Johna
Goodnighta: Kraljica srca,
američko-kanadski film
02:05 Noćni glazbeni
program

**UTORAK
12.10.2021.**

* Sva prava eventualne izmjene programa zadržavaju TV postaje.

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:17 Korak do neba
11:09 Glas domovine
12:00 Dnevnik 1
12:23 Kava s mirisom žene
13:20 Dr. Oz
14:07 Znanstveni krugovi
14:32 Zdrav život
15:00 Judi Dench u pustolovini na Borneu, dokumentarni film
15:55 Mrtvozornica
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:10 U svom filmu: Jose Cura
21:05 Prirodne sile: Snaga vode, dokumentarna serija
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Hrvatska za 5
00:15 Judi Dench u pustolovini na Borneu, dokumentarni film
01:05 Mrtvozornica
01:50 Dr. Oz
02:32 Dnevnik 3
02:55 Tajne seobe životinjskog svijeta: Stričkov šarenjak, dokumentarna serija
03:45 Lažljivo srce
04:27 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
04:30 Dnevnik 2
05:19 Kava s mirisom žene

05:05 Izvan formata
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
10:34 Školski pritvor
11:05 kreativac
11:35 Napokon sreća
12:30 Ovo je filozofija: Helenizam
13:30 Das Geheimnis der Villa Sabrini, njemački film
15:00 Najbolji dizajneri interijera
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Tajne seobe životinjskog svijeta: Stričkov šarenjak
17:35 Stipe u gostima
18:15 Slatka kuharica
19:05 Alvin i vjeverice
19:30 Glazba, glazba...
20:05 Michael Palin: Moja putovanja - Sahara 2002., dokumentarna serija
21:00 Baš kao ona, film
23:10 Sluškinjina priča
00:15 Zakon i red: Odjel za žrtve
01:05 Das Geheimnis der Villa Sabrini, njemački film
02:30 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 13.10.2021.

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:17 Korak do neba
11:09 Eko zona
12:00 Dnevnik 1
12:25 Kava s mirisom žene
13:15 Dr. Oz
14:05 Potrošački kod
14:30 Pogled preko granice

- Hrvati u BiH
15:00 Judi Dench u pustolovini na Borneu
15:55 Mrtvozornica
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:03 LOTO 7
20:10 Romano Bolковиć - 1 na 1, talk show
21:00 Loto 7 - izvještaj
21:05 Mijenjamo svijet: Ovdje Radio London: Pisma iz hladnoga rata
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:21 Istrage prometnih nesreća
23:51 Judi Dench u pustolovini na Borneu
00:41 Mrtvozornica
01:26 Dr. Oz
02:11 Dnevnik 3
02:34 Tajne seobe životinjskog svijeta: Eleonorin sokol
03:24 Lažljivo srce
04:09 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
04:36 Dnevnik 2
05:25 Kava s mirisom žene
05:20 Što je klasik?

05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
10:34 Školski pritvor
11:05 Luka i prijatelji
11:35 Napokon sreća
12:30 Prirodne sile: Snaga vode, dokumentarna serija
13:25 Šagrenska koža, film
15:05 Dok vas nije bilo...

16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Tajne seobe životinjskog svijeta: Eleonorin sokol
17:35 Stipe u gostima
18:15 Slatka kuharica
19:05 Alvin i vjeverice
19:30 Glazba, glazba...
20:05 Irina, film
21:00 Keepers, film
22:50 Ray Donovan
23:45 Zakon i red: Odjel za žrtve
00:35 Šagrenska koža, film
02:10 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 14.10.2021.

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:17 Korak do neba
11:09 Hrapoćuša i vitalac
12:00 Dnevnik 1
12:25 Kava s mirisom žene,
13:15 Dr. Oz
14:05 Otkrivamo Hrvatsku: Babino Polje
14:30 Prometej
15:00 Namoroka - Izgubljeni svijet
15:55 Mrtvozornica
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:03 LOTO 6
20:10 Tko želi biti milijunaš?
20:58 Loto 6 - izvještaj
21:02 Puls
21:27 Agenda: Svijet, vanjskopolitički magazin
22:00 Otvoreno

22:50 Dnevnik 3
23:25 Namoroka - Izgubljeni svijet
00:20 Mrtvozornica
01:05 Dr. Oz
01:50 Dnevnik 3
02:13 Tajne seobe životinjskog svijeta: Crnokapa grmuša
03:03 Lažljivo srce
03:48 Hrapoćuša i vitalac
04:17 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
04:36 Dnevnik 2
05:25 Kava s mirisom žene

05:20 Knjiga ili život
05:50 Regionalni dnevnik
10:34 Školski pritvor
11:05 Pozitivno
11:35 Napokon sreća
12:30 Kako je obranjena Hrvatska
13:30 Les Petits Meurtres d'Agatha Christie: La maison du peril, film
15:05 Dok vas nije bilo...
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Tajne seobe životinjskog svijeta: Crnokapa grmuša
17:35 Stipe u gostima
18:15 Slatka kuharica
19:05 Alvin i vjeverice
19:30 Glazba, glazba...
20:05 Klub 7
21:00 Nije sve u lovi, film
22:30 Ray Donovan
23:25 Zakon i red: Odjel za žrtve
00:15 Les Petits Meurtres d'Agatha Christie: La maison du peril, film

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetonik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata. Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

Put u Rajasthan

Gdje pišete podsjetnike, privatne rasporede, zakazane sastanke? Jeste li jedan od onih ljudi koji žive u mobilnim aplikacijama i imaju po jednu za sve ili ste ljudi od papira i olovke? Čini se da je tu napravljena neka generacijska podjela pa mlađe generacije drže sve u telefonu, a starije i dalje hodaju po tržnici s papirićem u ruci. Ja sam negdje između. Svi oko mene su u aplikacijama i mobitelima, a i telefoni su uvijek uz nas i nekako ih najteže zaboravljamo, što nije slučaj kada su bilješke u pitanju. Ali nekako ne mogu pronaći preglednost u podsjetniku na telefonu, ni dok ga pišem, ni dok ga listam. I tako, u raskoraku između tih mogućnosti, stvorila sam svoju metodu koja se zove papir i olovka, pa kad završim popis, fotografiram ga na telefonu i odlazim u kupovinu. Smiješno ili ne, meni to uspijeva.

Papir, olovka i usmena riječ

Pratimo trendove koje vrijeme donosi i prilagođavamo im se, ali to ne znači da ih moramo voljeti. Mnoge od ovih novih mogućnosti mogu nam sve olakšati. Postoji mnogo polja na koja se to odnosi, ali ovdje prvenstveno mislim na mogućnost upoznavanja nekog mjesta iz naslonjača. O tome se već puno puta govorilo, barem u uvodnom dijelu tekstova, i jasno nam je da ima mnogo emisija o destinacijama, da ima mnogo članaka na internetu, ali mi je ipak najdraža živa riječ. Zapravo, najdraže mi je da sama otkrijem neko mjesto, ali ako nemam tu priliku, onda biram slušati nečije iskustvo uživo, uz kavu, čaj ili na književnoj promociji.

Prije dva tjedna otputovala sam u Rajasthan s **Monikom Maširević** i uživala. Indija je za mene uvijek bila daleka i neistražena, pomalo nedostižna, iako sada postoje jeftini letovi, a postoje i mnoge agencije koje nude i putovanja u ovu svetu zemlju. Par puta sam istraživala i imala ideju o ovakvoj avanturi i sve mi je znanje išlo u prilog odlaska na promociju. A onda sam ugledala Moniku, odjevenu u tradicionalno indijsko odijelo koje nose žene u Indiji, s crvenom točkom između obrva i postala hipnotizirana promatračica i slušateljica svega što se događalo preda mnom. U sljedećem trenutku, nakon nekog vremena, znala sam da želim dovesti Moniku i Rajasthan u *Prirodu i društvo*, te sam počela zapisivati teze o čemu pisati.

Zemlja krajnosti

Ova izjava mi se jako svidjela, jer si često govorim da sam žena zvana krajnost i na neki čudan način obožavam

krajnosti. Ono što Monika objašnjava ovom izjavom jest da je Rajasthan pustinja i zemlja s najvećim brojem jezera u Indiji. Čuvena pustinja Tar nalazi se u Rajasthanu, a kroz nju protiče jedina rijeka slane vode u Indiji, Luna. Po svojoj topologiji Rajasthan je jedinstven, jer je njegov zapad neploдан, uglavnom pustinja, dok je istok plodan. Kasnije sam u svojim skicama zabilježila da je Rajasthan zemlja kraljeva. Nastala je spajanjem 22 kraljevstva i kneževina, a danas je poznata po svojim tvrđavama i palačama kojih ima pedesetak. Mnoge kraljevske palače pretvorene su u veličanstvene hotele koji se nalaze posvuda, pa čak i u pustinjama. I u prilog kraljevskim atributima su poznati kraljevski bengalski tigrovi, koji žive u jednom od 25 rezervata divljih životinja, a Rajasthan ima i 5 nacionalnih parkova.

Zanimljiva je i priča o plavom gradu, zatim o tvrđavi Chittorgarh koja ima zid dug 38 kilometara, koji je najduži nakon Kineskog zida. Pravo ime Plavog grada je Jodhpura, drugog po veličini grada u indijskoj državi Rajasthan koji privlači turiste iz cijelog svijeta zbog velike utvrde iznad grada, brojnih palača i hramova... ali uglavnom zbog svoje plave boje na fasadama bramanskih kuća, najviše indijske kaste. Postoje razne priče o plavoj boji na tim fasadama, a jedna se čak odnosi i na dezinfekciju.

Rajasthan, kao i cijela Indija, pun je priča i boja. Doslovno svaki kutak, svaki komadić neba priča je za sebe. Slušajući Monikinu priču, a kasnije i čitajući njezinu drugu knjigu o Indiji, ne čudi što je autoričina posvećena rečenica: »Tebi i samo tebi, moja voljena Indijo...«. Prevelika je i prelijepa ljubav između nje i Indije, i Monika se Indiji stalno vraća.

U potrazi za mjestima na koja ćemo se stalno vraćati, ovakvi susreti za nas imaju veliku vrijednost.

Gorana Koporan

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

5+Plus

Paket SIGURNOSTI

za samo

3.600 RSD

GODIŠNJE

Osiguranje drugačije od svih

Oprez u vožnji i briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti na putu.

Zato Milenijum osiguranje u svojoj ponudi ima polisnu koja pokriva najčešće rizike po automobil i lica u njemu, a omogućava Vam da jednom polisom obezbedite sebe, svoj automobil i druge putnike u njemu.

Polisa Paket 5+ predstavlja paket sigurnosti, a za samo 3.600RSD godišnje dobijate osiguranje od sledećih rizika:

1. Lom stakala na vozilu
2. Osiguranje lica u vozilu
3. Zamensko vozilo
4. Troškovi pomoći na putu
5. Prirodni rizici (oluja, grom, grad, snežna lavina i poplave)

MILENIJUM[®]
OSIGURANJE

www.mios.rs
011/ 715 23 00

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

IV. MEĐUNARODNI Festival tradicijskog pjevanja

HKC "Bunjevačko kolo"
Svečana dvorana Centra,
Preradovićeva 4

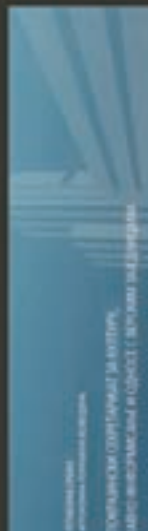
16.10.2021. 18h

Pokrovitelji:

Суботица
Szabadka
Subotica

Organizator:

